

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta Právnická

Diplomová práce

DÍTĚ JAKO OBĚŤ SEXUÁLNĚ MOTIVOVANÝCH TRESTNÝCH ČINŮ

Plzeň 2018

Dominika Holoubková

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Dítě jako oběť sexuálně motivovaných trestných činů“ zpracovala samostatně a odcitovala všechny použité zdroje.

V Plzni dne 28. 3. 2018

.....

Dominika Holoubková

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala zejména vedoucí mé práce JUDr. Simoně Stočesové, Ph.D., LL. M., za odborné vedení a cenné rady, které vedly ke zpracování této práce. Zvláštní poděkování patří Mgr. Martinu Trepkovi, místopředsedovi Obvodního soudu pro Prahu 2 a Mgr. Janu Kadlecovi, místopředsedovi Městského soudu v Praze, kteří mi umožnili nahlížet do spisů týkajících se této problematiky.

Obsah

Seznam použitých zkratk právních předpisů a mezinárodních smluv.....	0
1. Úvod.....	1
2. Vymezení základních pojmů	3
2.1 Dítě	3
2.2 Oběť.....	4
2.3 Pachatel	6
2.4 Sexuální trestné činy	7
3. Skutkové podstaty sexuálních trestných činů.....	8
3.1 Vývoj právní úpravy sexuálních trestných činů	9
3.2 Znásilnění	15
3.3 Sexuální nátlak	20
3.4 Pohlavní zneužití	23
3.5 Soulož mezi příbuznými.....	26
3.6 Kuplířství.....	27
3.7 Obchodování s lidmi	29
3.8 Prostituce ohrožující mravní vývoj dětí	31
3.9 Dětská pornografie	33
3.9.1 Šíření pornografie	35
3.9.2 Výroba a jiné nakládání s dětskou pornografií.....	36
3.9.3 Zneužití dítěte k výrobě pornografie	38
3.9.4 Účast na pornografickém představení	39
3.9.5 Navazování nedovolených kontaktů s dítětem	40
3.10 Ohrožování výchovy dítěte	41
3.11 Svádění k pohlavnímu styku	44

4. Dítě jako oběť sexuálně motivovaných trestných činů	45
4.1 Dítě jako oběť	46
4.2 Viktimizace	48
4.3 Pomoc obětem trestných činů a jejich práva	51
4.4 Role dítěte jakožto oběti při vyšetřování.....	54
5. Pachatelé sexuálně motivovaných trestných činů.....	56
5.1 Charakteristika a typologie pachatelů sexuálně motivovaných trestných činů	57
5.2 Deviantní pachatelé	59
5.3 Nedevariantní pachatelé	60
5.4 Ženy v roli pachatele sexuálně motivovaných trestných činů.....	61
5.5 Trestání a léčba deviantních pachatelů.....	61
6. Srovnání s vybranou zahraniční úpravou.....	64
6.1 Srovnání úpravy sexuálně motivovaných trestných činů v právu České republiky a Velké Británie	64
6.2 Srovnání trestného činu pohlavního zneužití	65
6.3 Registrace pachatelů sexuálních deliktů ve Velké Británii	66
7. Závěr.....	68
Resumé	70
Přílohy	72
Seznam použitých pramenů	74

Seznam použitých zkratk právních předpisů a mezinárodních smluv

TrZ zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

ZSM zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), ve znění pozdějších předpisů

ZSPO zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dítěte, ve znění pozdějších předpisů

ObčZ zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

TrŘ zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů

ZTOPO zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob, ve znění pozdějších předpisů

Zákon o obětech trestných činů zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů, ve znění pozdějších předpisů

Zákon o některých přestupcích zákon č. 251/2016 Sb., o některých přestupcích

Úmluva o právech dítěte Federálního ministerstva zahraničních věcí č. 104/1991 Sb., s přihlédnutím ke sdělení MZV č. 41/2010 Sb.. m s., kterým se vyhlásila oprava v textu Úmluvy o právech dítěte, vyhlášené pod č. 104/1991 Sb.

1. Úvod

Téma mé diplomové práce Dítě jako oběť sexuálně motivovaných trestných činů jsem si zvolila zejména proto, že se jedná o problematiku, která je naší společností stále tabuizovaná. V důsledku toho zůstávají sexuální trestné činy utajované a skrývané. Je ovšem nutné o tomto tématu veřejně hovořit a diskutovat, i když především pro laickou veřejnost je toto téma velmi citlivé a nepříjemné. V poslední době však již dochází k rychlejšímu a důkladnějšímu odhalování těchto trestných činů a to i díky rozšířeným organizacím, které pomáhají obětem sexuálních trestných činů. K vypracování mé práce mě také inspirovala kniha *Moje zpověď: čeští devianti vypráví*, která zachycuje příběhy deviantních pachatelů a zároveň poukazuje na to, že tito jedinci se s deviantní odlišností již narodí a nesou plnou odpovědnost za své jednání a to nejen z hlediska právního.

Sexuálně motivované trestné činy jsou obzvlášť závažné, bez ohledu na osobnost oběti či pachatele, z tohoto důvodu jsou upraveny již v hlavě třetí zvláštní části TrZ pod trestnými činy proti lidské důstojnosti a následují ihned za trestnými činy proti životu, zdraví a svobodě. Ochrana proti těmto trestným činům náleží každé fyzické osobě a obzvláště pak dětem jakožto zvlášť zranitelným obětem, kdy jejich mravní, psychologický a sociální vývoj je považován za jednu z nejdůležitějších úloh moderní společnosti.

Problematiku sexuálních trestných činů páchaných na dětech jsem se rozhodla posuzovat z juristického i z kriminologického pohledu. V následujících kapitolách se zaměřuji především na aktuální právní úpravu v České republice. V počátku mé práce bych se ráda věnovala vymezení základních pojmů jako je dítě, oběť, pachatel a sexuální trestný čin, jelikož budou provázet celou mou práci.

Dále se postupně budu zabývat všemi skutkovými podstatami trestných činů proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti, které mohou být páchany na dětech dle aktuální české legislativy. Do této kapitoly bych také chtěla zařadit trestný čin obchodování s lidmi, který je ve vztahu k trestnému činu kuplířství speciální a také trestné činy ohrožování výchovy dítěte a svádění k pohlavnímu styku, neboť dle mého názoru patří do sexuálně motivovaných trestných činů páchaných na dětech. Na úvod této kapitoly bych se ráda věnovala stručnému historickému právnímu vývoji této problematiky.

V další neméně důležité části své diplomové práce se budu věnovat kriminologickému pohledu na osobnost dětské oběti a postavu pachatele, ať už

deviantního či nedevariantního nebo ženu jako pachatelku. Samostatnou část práce tvoří stručná komparace s vybranou zahraniční úpravou, kdy jsem zvolila právní úpravu těchto trestných činů ve Velké Británii, abych nastínila srovnání a odlišnosti s jinou evropskou úpravou, avšak angloamerického typu. Zaměřím se zde především na typický trestný čin pohlavního zneužití, ale také na velmi diskutovaný registr pachatelů sexuálních deliktů, který ve Velké Británii funguje.

Cílem této práce je podat základní exkurz do této právní problematiky široké laické veřejnosti, seznámit ji se skutkovými podstatami těchto trestných činů, analyzovat současnou právní úpravu sexuální trestné činnosti na dětech a také se zaměřit na dítě jako oběť a pachatele těchto deliktů. Jelikož jsem měla možnost nahlížet do trestných spisů týkajících se této problematiky, ráda bych do práce zahrнула také poznatky z nich získané.

2. Vymezení základních pojmů

Pro úplné a přesné pochopení problematiky sexuálně motivovaných trestných činů páchaných na dětech bych zpočátku ráda vymezila několik základních a důležitých pojmů pro toto téma, které budou provázet celou mou práci. Jedná se zejména o pojem dítě, který je potřeba odlišit od pojmu mladiství, o pojem oběť a pachatel zejména z pohledu trestního práva a také o pojem sexuální trestný čin namířený proti dítěti. Jednotlivým skutkovým podstatám sexuálně motivovaných trestných činů se budu věnovat v následující kapitole mé práce.

2.1. Dítě

Pojem dítě je velmi často užíván v mnoha právních předpisech. Můžeme jej definovat v rámci mezinárodního práva jako lidskou bytost mladší osmnácti let, pokud podle ustanovení právního řádu, jenž se na dítě vztahuje, není zletilosti dosaženo dříve.¹ Úmluva o právech dítěte, kde je takto pojem dítě definován, je významným dokumentem v oblasti ochrany dítěte a jeho práv na mezinárodní úrovni.

V oblasti vnitrostátního práva z trestněprávního pohledu je nejvýznamnější definice uvedená v §126 TrZ, který vymezuje dítě jako osobu mladší osmnácti let, pokud trestní zákon nestanoví jinak.² Tato definice považuje tedy za dítě každou osobu, která nedosáhla věku osmnácti let bez ohledu na dosažení svéprávnosti podle občanskoprávních předpisů. Pokud tedy určitá osoba nabyla zletilosti před dovršením osmnácti let dle ObčZ, např. uzavřením manželství, nemá to žádný vliv na posouzení této osoby jako dítěte z pohledu TrZ.³ Pro potřeby trestního práva je toto vymezení nedostatečné. Podrobnější úpravu obsahuje zákon o soudnictví ve věcech mládeže, který v § 2 vymezuje pojmy dítě mladší patnácti let, mladistvý a mládež pro účely tohoto zákona.⁴ Tato úprava je dále rozvedena a to tak, že dětmi se rozumí osoby mladší patnácti let, za mladistvé označuje osoby, které již dovršili věku patnácti let, ale jsou mladší osmnácti let.

¹ *Úmluva o právech dítěte a související dokumenty*. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR, 2016. ISBN 978-80-7421-120-1.

² Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

³ CHROMÝ, Jakub. Trestněprávní ochrana mládeže v České republice – vybraná teoretická východiska. Státní zastupitelství. 2008, č. 5.

⁴ Zákon č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže, ve znění pozdějších předpisů.

V českém právním řádu lze najít i mnoho jiných definic pojmu dítě. Jako příklad lze uvést např. ZSPO, který vymezuje dítě jako osobu nezletilou.⁵ Nesmíme také opomenout významné soukromoprávní pojetí obsažené v ObčZ, který sice přímo pojem dítě neupravuje, ale často tento pojem používá např. právě v souvislosti s nabytím svéprávnosti. Vymezení pojmu dítě nalezneme také v zákoně o zaměstnanosti, který v § 121 uvádí, že dítětem se rozumí osoba mladší 15 let, nebo osoba starší 15 let, pokud nemá ukončenou povinnou školní docházku⁶, dále pak např. definice nezaopatřeného dítěte v rámci úpravy sociálního zabezpečení.

Dítětem jakožto zvlášť zranitelnou obětí se rozumí osoba mladší 18 let, a to bez ohledu na zletilost podle soukromoprávních předpisů.⁷

Obecně lze tedy dítě vymezit jako osobu od narození po dosažení dospělosti, v českém právním řádu zásadně dosažením zletilosti, tedy věku osmnácti let. Dítě je potom v rodinném postavení vymezeno ve vztahu předkové a potomci.⁸

2.2. Oběť

Stěžejní pro další výklad je vymezení základního pojmu oběti. Základní definici poskytuje zákon o obětech trestných činů, který v § 2 odst. 2 uvádí: „*Obětí se rozumí fyzická osoba, které bylo nebo mělo být trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena majetková nebo nemajetková újma nebo na jejíž úkor se pachatel trestným činem obohatil*“.

Dále dle §2 odst. 3 tohoto zákona se může osoba stát obětí také nepřímo, pokud byla trestným činem způsobena smrt oběti, považuje se za oběť též její příbuzný v pokolení přímém, sourozenec, osvojenec, osvojitel, manžel nebo registrovaný partner nebo druh, je-li osobou blízkou. Jedná se o tzv. druhotnou neboli sekundární oběť trestného činu. Je-li těchto osob více, potom se za oběť považuje každá z nich dle zákona o obětech trestných činů. Pojem oběť trestného činu není totožný s pojmem poškozeného, ne každá oběť je zároveň poškozeným v trestním řízení, shodně ne každý poškozený v trestním řízení je zároveň obětí.

⁵ Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dítěte, ve znění pozdějších předpisů.

⁶ Zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů.

⁷ JELÍNEK, Jirí. *Zákon o obětech trestných činů: komentář s judikaturou*. Praha: Leges, 2013. Komentátor. ISBN 978-80-87576-49-6, s. 14-15.

⁸ HENDRYCH, Dušan. *Právní slovník*. 3., podstatně rozš. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2009. Beckovy odborné slovníky. ISBN 978-80-7400-059-1.

Ovšem velmi často je oběť zároveň poškozeným. Poškozený je termínem ryze trestního práva procesního a je označen trestním řádem za stranu trestního řízení.⁹ Poškozeným může být jak osoba fyzická, tak právnická, avšak musí se jednat přímo o osobu, které vznikla nebo měla vzniknout trestným činem škoda, újma na zdraví nebo nemajetková újma. Oproti tomu oběť může být pouze osoba fyzická, avšak také osoba, jež je právě již zmíněnou tzv. sekundární obětí.¹⁰ Omezení obětí pouze na osoby fyzické vychází z povahy věci. Pouze osoby fyzické mohou totiž pociťovat újmu subjektivně. A právě újma, ať už v podobě ublížení na zdraví, majetkové nebo nemajetkové újmy či bezdůvodného obohacení, musí být způsobena trestným činem, aby byla naplněna definice oběti. *Ublížením na zdraví se rozumí takový stav záležející v poruše zdraví nebo jiném onemocnění, který porušením normálních tělesných nebo duševních funkcí znesnadňuje, nikoli jen po krátkou dobu, obvyklý způsob života poškozeného a který vyžaduje lékařské ošetření.*¹¹ Všechny zmíněné znaky ublížení na zdraví musí být naplněny kumulativně. Jsou posuzovány zcela individuálně pro konkrétní případ a vždy zde musí být dána přímá souvislost s jednáním pachatele trestného činu. Zákon ve shodě s naukou a praxí pojem vymezuje jako způsobení takové poruchy normálních tělesných nebo duševních funkcí, která znesnadňuje poškozenému výkon obvyklé činnosti, resp. má vliv na způsob jeho života, není zcela přechodného rázu.¹² Podle judikatury činí dobu alespoň 7 dní a vyžaduje lékařské ošetření.¹³ Jestliže újma na zdraví nedosahuje takové intenzity, aby mohla být považována za ublížení na zdraví např. tzv. drobná újma na zdraví, jedná se o přestupek podle zákona o některých přestupcích.¹⁴

Majetková újma představuje jakoukoliv újmu na majetku poškozené osoby a to nejen škodu skutečnou, ale také ušlý zisk. Naopak nemajetková újma představuje újmu imateriální, která zasahuje do osobnostních práv poškozeného a která se v konečném důsledku může projevit i na majetku poškozeného.¹⁵

⁹ § 12 odst. 6 zákona č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁰ JELÍNEK, Jiří. *Zákon o obětech trestných činů: komentář s judikaturou*. Praha: Leges, 2013. Komentátor. ISBN 978-80-87576-49-6, 23-24 s.

¹¹ § 122 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

¹² JELÍNEK, Jiří, Tomáš GRIVNA, Pavel ŠÁMAL a Rudolf VOKOUN. *Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou*. 7. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2017. Glosátor. ISBN 978-80-7502-230-1.

¹³ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 17. 10. 2002 sp. zn. 5 Tdo 775/2002. In ASPI.

¹⁴ § 7 odst. 1 písm. c) zákona č. 251/2016 Sb., o některých přestupcích, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁵ JELÍNEK, Jiří a kol. *Zákon o obětech trestných činů. Komentář s judikaturou*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Leges, 2013, ISBN 978-80-87576-49-6, s. 25-26.

Bezdůvodné obohacení definuje § 2991 ObčZ jako obohacení na úkor jiného bez spravedlivého důvodu.¹⁶

Zákon o obětech trestných činů dále pracuje se specifickým subjektem a to kategorií zvláště zranitelné oběti, kterou se dle § 2 odst. 4 rozumí také dítě dále pak osoba, která je postižena fyzickým, mentálním nebo psychickým hendikepem nebo smyslovým poškozením, které může bránit uplatnění této osoby ve společnosti, nebo jsou to oběti trestných činů jako je obchodování s lidmi a oběti trestného činu proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti nebo trestného činu, který zahrnoval násilí či pohrůzku násilím, jestliže je v daném konkrétním případě zvýšené nebezpečí způsobení druhotné újmy.¹⁷ Vymezení zvláště zranitelných obětí vychází z čl. 18 návrhu nové směrnice Evropského parlamentu a Rady zavádějící minimální standart práv, pomoci a ochrany oběti trestných činů, u nichž je zvýšené riziko sekundární nebo opakované viktimizace¹⁸. Jedná se tedy o oběť, která je zvláště zranitelná, pokud jde o nebezpečí způsobení druhotné újmy nebo může být zastrašována pachatelem trestného činu.

Dítě jako oběť je zvláště náchylné k prohloubení jeho stresu a citového zranění samotnou účastí v trestním řízení, je nutné, aby nebezpečí další viktimizace bylo omezeno na minimum. Zranitelnost dítěte vyplývá z jeho osobní charakteristiky nebo povahy či typu trestného činu, ze životní situace, v níž se nachází.¹⁹

2.3. Pachatel

Pachatelem trestného činu se rozumí ten, kdo svým jednáním naplnil znaky skutkové podstaty trestného činu nebo jeho pokusu či přípravy, je-li trestná, dle § 22 odst. 1 TrZ. Z této legální definice pachatele lze dovodit, že pachatel musí vykonat činnost, která je popsána v příslušné skutkové podstatě trestného činu nebo musí tuto činnost alespoň připravovat nebo se o ni pokusit. Pachatelem může být osoba fyzická i osoba právnická a musí se jednat o osobu přičetnou, která dosáhla v době činu určitého věku. Jde-li o mladistvého, vyžaduje zákon o soudnictví ve věcech mládeže, aby mladistvý dosáhl v době spáchání činu takové

¹⁶ § 2991 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

¹⁷ § 2 odst. 2 zákona č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁸ JELÍNEK, Jiří a kol. *Zákon o obětech trestných činů. Komentář s judikaturou*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Leges, 2013, ISBN 978-80-87576-49-6, s. 29.

¹⁹ VICHEREK, Roman. Oběti trestných činů a jejich práva. *Epravo.cz* [online]. 2013, 26. 11. 2013, [cit. 2018-02-27]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/obeti-trestnych-cinu-a-jejich-prava-92945.html>

rozumové a mravní vyspělosti, aby mohl rozpoznat protiprávnost nebo ovládat své jednání.²⁰

Jestliže ke spáchání trestného činu vyžaduje TrZ zvláštní vlastnost (konkrétní subjekt), způsobilost nebo postavení pachatele (speciální subjekt), jedná se o trestný čin s omezeným okruhem pachatelů a může jím být pouze osoba, která má požadovanou vlastnost, způsobilost nebo postavení.²¹

2.4. Sexuální trestné činy

Sexuální trestné činy neboli trestné činy proti lidské důstojnosti postihují jednání, která jsou v rozporu s dobrými mravními názory ve společnosti na sexuální vztahy, a řadíme je do tzv. mravnostní kriminality. Mravnostní trestné činy představují méně páchanou trestnou činnost na našem území (viz Příloha č. 1). S ohledem na zásadu subsidiarity trestní represe je trestné porušení jen některých mravních zásad, zejména tam, kde jejich porušení představuje určité ohrožení dalších zájmů jako je např. mravní a tělesný vývoj dětí.²²

Trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti jsou upraveny v hlavě třetí zvláštní části TrZ v ustanoveních § 185 až § 193b. Jedná se o jedenáct trestných činů, kdy kromě těchto trestných činů se důstojnosti v sexuální oblasti týká také trestný čin ohrožování výchovy dítěte podle § 201 TrZ a trestný čin svádění k pohlavnímu styku podle § 202 TrZ, které jsou zařazeny do hlavy čtvrté zvláštní části mezi trestné činy proti rodině a dětem.²³

V hlavě třetí zvláštní části TrZ je oproti původní právní úpravě zdůrazněno, že se jedná o lidskou důstojnost v sexuální oblasti, neboť pojem lidské důstojnosti je širší a zahrnuje i jiné oblasti než sexuální. Zde jsou uvedeny trestné činy, které mimo lidské důstojnosti, která je zde společným druhovým objektem, chrání také svobodu rozhodování v pohlavních vztazích, nerušený mravní a tělesný vývoj dětí, který by mohl být narušen předčasnými pohlavními

²⁰ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 6. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2017. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-236-3, s. 592.

²¹ KRATOCHVÍL, Vladimír. *Trestní právo hmotné: obecná část*. 2. vyd. V Praze: C. H. Beck, 2012. Beckovy právnické učebnice. ISBN 978-80-7179-082-2, s. 237.

²² ŠÁMAL, Pavel, Oto NOVOTNÝ, Tomáš GRÍVNA, Jiří HERCZEG, Marie VANDUCHOVÁ a Rudolf VOKOUN. *Trestní právo hmotné*. 8., přepracované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7552-358-7, s. 618.

²³ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 6. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2017. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-236-3, s. 595.

styky nebo jiným nevhodným jednáním a morální zásadu zakazující soulož mezi nejbližšími příbuznými.²⁴

Předmětem útoku, tedy obětmi, mohou být osoby bez rozdílu pohlaví i věku. Ohledně objektivní stránky sexuálních trestných činů můžeme naleznout některé speciální způsoby jednání, jako je tomu např. v § 185, kdy se jedná o jednání pod pohrůzkou násilí. Po subjektivní stránce se u všech trestných činů vyžaduje úmyslné zavinění.

Pachatelem sexuálních trestných činů proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti může být zásadně obecný subjekt, tedy každá fyzická a právnická osoba. Pouze u trestného činu soulože mezi příbuznými podle § 188 může být pachatelem jen fyzická osoba, a to oba souložící příbuzní za předpokladu, že trestní odpovědnost některého z nich není vyloučena pro nedostatek věku, nepříčetnost nebo z jiného důvodu. Pachatelem tohoto trestného činu nemůže být tedy právnická osoba, jak vyplývá z § 7 ZTOPO, neboť je zde omezen okruh trestných činů, které se vztahují právě na právnické osoby.²⁵

Jednočinný souběh mezi trestnými činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti není vyloučen tam, kde byly zasaženy různé individuální objekty. Např. vykoná-li pachatel soulož se svým potomkem mladším patnácti let, bude tento čin posouzen jako jednočinný souběh trestných činů pohlavního zneužití podle § 187 odst. 1, 2 a soulože mezi příbuznými podle § 188.²⁶

3. Skutkové podstaty sexuálních trestných činů

Jednotlivé skutkové podstaty sexuálních trestných činů nalezneme ve zvláštní části TrZ v hlavě třetí a čtvrté. V Příloze č. 2 nalezneme vybrané mravnostní trestné činy, kdy největší zastoupení v těchto činech má pohlavní zneužívání. Objektem, který je chráněn hlavou třetí, je zejména lidská důstojnost, která je pokládána za jednu z nejdůležitějších hodnot naší demokratické společnosti. Jsou zde zahrnuty veškeré trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti. V hlavě čtvrté obsahující trestné činy proti rodině a dětem, se zaměřím na trestné činy, které souvisejí s komerčním pohlavním zneužitím, tedy

²⁴ FRYŠTÁK, Marek. *Trestní právo hmotné: [stav k 1. 1. 2010]*. Vyd. 2., zcela přeprac. a dopl. Ostrava: Key Publishing, 2009. Právo (Key Publishing). ISBN 978-80-7418-040-8, s. 34.

²⁵ FOREJT, Petr, Petr HABARTA a Lenka TŘEŠLOVÁ. *Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim: s komentářem*. Praha: Linde, 2012. ISBN 978-80-7201-875-8, s. 89.

²⁶ ŠÁMAL, Pavel, Oto NOVOTNÝ, Tomáš GRÍVNA, Jiří HERCZEG, Marie VANDUCHOVÁ a Rudolf VOKOUN. *Trestní právo hmotné*. 8., přepracované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7552-358-7, s. 619.

pouze na trestný čin ohrožování výchovy dítěte podle § 201 a svádění k pohlavnímu styku dle § 202, kde obětí těchto trestných činů může být vždy pouze dítě. Objektem těchto trestných činů je zájem na řádném vývoji dítěte.

V následujících podkapitolách jsem se rozhodla věnovat všem trestným činům z hlavy třetí a právě zmíněným dvěma trestným činům z hlavy čtvrté TrZ, nejdříve se budu zabývat historickým vývojem právní úpravy sexuálních trestných činů.

3.1. Vývoj právní úpravy sexuálních trestných činů

Sexuální vztahy a také násilí provázejí celou historii lidské civilizace a kultury a mají významnou roli, tedy ani sexuální trestné činy páchané na dětech sloužící k sexuálnímu uspokojování druhých nejsou novým fenoménem. Od dávných dob existují záznamy o tom, jak dospělí jedinci lovili děti pro potěšení, ve jménu boha, k uspokojení svých chorobných nutkání nebo prostě jen proto, že to považovali za přípustné.²⁷

Z historických dokumentů lze tedy dovodit existenci sexuálních vztahů mezi dospělými a dětmi s různou mírou tolerance napříč časem a kulturami. Hlediska regulace sexuálního chování jsou výsledkem společenských potřeb a z nich plynoucích právních, náboženských či etických zvyklostí. Ochrana samotného dítěte před sexuálním zneužíváním přitom vždy úzce souvisela s jeho postavením ve společnosti.²⁸

V nejstarších civilizacích chránily zákony pouze ženy jako oběti sexuálních trestných činů. Ty byly ale spíše chápány jako majetek muže, ať už otce nebo manžela, který zastával otcovskou moc, díky níž měl absolutní moc a kontrolu nad rodinou. Útok na ženu se tak považoval spíše za zásah do předmětu vlastnictví. Pokud tedy byla žena znásilněna, docházelo často k jejímu zavržení a stalo se pro ni téměř nemožné uzavřít manželství.²⁹ Jako s objektem nebo také s majetkem se zacházelo i s dětmi v rámci mocenského postavení otce, který mohl nad dítětem vykonávat absolutní moc, a nebylo to považováno za nic nemorálního. Případná náhrada škody se hradila právě otci nebo manželovi poškozené osoby.

²⁷ BLATNÍKOVÁ, Šárka. Pachatelé komerčního sexuálního zneužívání dětí v ČR – informace z výzkumu. *Trestněprávní revue*. 2010, 9(11), s. 355.

²⁸ WEISS, Petr. *Sexuologie*. Praha: Grada, 2010. ISBN 9788024724928, s. 511.

²⁹ MITLÖHNER, Miroslav. *Erotika a paragrafy*. Praha: Grada, 1999. Právo pro každého (Grada). ISBN 80-7169-691-9, s. 9.

V historických právních předpisech se můžeme setkat také s trestnými činy, které jsou dnes již v našem právu překonány nebo mají zcela jiné terminologické označení, např. trestní postih homosexuality nebo trestný čin cizoložství, který jakožto právní delikt z Evropy již takřka zcela vymizel. Právní úprava tohoto trestného činu se vyskytuje zejména v období římského práva, kde nalezneme i další sexuální trestné činy jako je např. zneuctění nebo kořistění z prostituce.³⁰ Sexuální delikt spáchaný na otrokovi byl považován za poškození cizí věci, zmíněných činů bylo možné se dopustit tedy pouze na svobodných osobách.³¹

V období středověku se poprvé roku 1267 objevil v Augsburském městském právu pojem pederastie neboli homosexualita, která byla trestána ztrátou hrdla. Právě ve středověku bylo dítě ještě často chápáno jako běžný objekt sexuálního násilí konaného dospělými.³² V období společenské rodové organizace neexistovala právní ochrana. Škodu způsobenou bezprávím si hojil poškozený svémocně na pachateli, jeho rodině nebo majetku. Hlavním úkolem nově vznikajícího práva bylo chránit vedle státních orgánů a církve především feudální soukromé vlastnictví. V první polovině 11. století má rozhodující postavení na vývoj církev, která se naléhavě domáhala toho, aby stát svými orgány a pravomocemi prosazoval křesťanské mravní zásady a aby jejich nedodržování trestal. Výrazem toho jsou Dekreta Břetislavova z roku 1039, kdy delikty byly způsobeny zanedbáním církevních představ a předpisů o manželství ale i o pohlavním životě atd. U různých deliktů ovšem nalezneme i přežitek soukromé msty, tak jako tomu je v případě, kdy unesená osoba nebo její otec měli právo vlastnoručně potrestat stětím pachatele, stejně jako měl otec nebo manžel až do 17. století právo zabít provinilou dceru nebo manželku a jejího milence, pokud je dopadl při činu.³³

Období husitského hnutí v 15. století je významné zejména přijetím Čtyř pražských artikul roku 1420. Tento program přijatý všemi významnými skupinami husitského hnutí hlásal ve svém čtvrtém artikulu trestání smrtelných

³⁰ BREZINA, Peter a Antonín LOJEK. *Delikt cizoložství v proměnách času*. Brno: The European Society for History of Law, 2015. Monografie (Key Publishing: European Society for History of Law). ISBN 978-80-7418-241-9, s. 109.

³¹ SCHELLE, Karel a Jaromír TAUCHEN. *Sexuální trestné činy včera a dnes*. Ostrava: Key Publishing, 2014. Monografie (Key Publishing: European Society for History of Law). ISBN 978-80-7418-213-6, s. 29-35.

³² DUNOVSKÝ, Jiří. *Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě*. Praha: Grada, 1995. ISBN 80-7169-192-5, s. 65.

³³ VLČEK, Eduard. *Dějiny trestního práva v českých zemích a v Československu*. 3., nezměn. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2006. ISBN 80-210-4056-4, s. 3-6.

hříchů bez rozdílu stavu, tedy přikazoval potrestat všechny smrtelné hříšníky, kteří poruší jeden se sedmi hlavních hříchů katolického seznamu. Patřilo sem zejména smilstvo a mezi smrtelné hříchy patřila prostituce.³⁴

Cestou práva byly také uplatňovány církevní představy o pohlavním životě. Jednalo se zejména o konkubinát, tedy neposvěcené soužití muže a ženy, bigamii a cizoložství, u kterého se od 16. století zmírňují tresty. Trestný byl ovšem každý mimomanželský styk, zvláště ovšem se Židy, mezi příbuznými či s nedospělou dívkou. Byl často zakazován trest kuplířství, jehož nejběžnějším případem bylo přechovávání nevěstek, kdy tento případ Koldínův zákoník trestá smrtí.³⁵

Zmíněný Koldínův zákoník je pokračovatelem formulace znásilnění práva zemského, které jej považovalo za nejtěžší delikty a Koldínova úprava požadovala, aby žena prokázala, a to buď křikem nebo příznaky způsobeného násilí na šatě nebo těle spáchání tohoto činu. Za přísněji trestné bylo považováno znásilnění nedospělých dívek, tj. do věku dvanácti let. Takový skutek se trestal buď stětím, vpletením do kola nebo vykleštěním.³⁶

Toto období také přineslo stanovení konsenzuální věkové hranice pro pohlavní styky mezi dospělými a dětmi, kdy předtím byla rozhodující biologická zralost dítěte a nikoli jeho věk. Právě kniha Tovačovská neboli Paměť obyčejů, řádů, zvyklostí starodávných a řízení práva zemského v Markrabství moravském z 15. století stanovila, že zletilým je muž od 16 let a dívka od 14 let. Obecná hranice dospělosti byla však v Čechách stanovena až roku 1549 u měšťanů na 18 let, u dívek na 15 let a u všech ostatních na 20 let.³⁷

Trestní právo bylo v dalším vývoji výrazně ovlivněno rakouským zpracováním obecného trestního práva ze 17. a 18. století a německou naukou o trestním právu s nejčastějším názvem *Practica criminalis*. Tereziánský zákoník obsahuje systém velmi krutých feudálních trestů včetně trestu smrti, kterými stíhá

³⁴ SALÁK, Pavel a Jaromír TAUCHEN, ed. *Československé trestní právo v proměnách věků: (sborník příspěvků)*. Brno: Masarykova univerzita, 2009. ISBN 978-80-210-5086-0, s. 52.

³⁵ VLČEK, Eduard. *Dějiny trestního práva v českých zemích a v Československu*. 3., nezměň. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2006. ISBN 80-210-4056-4, s. 12.

³⁶ SCHELLE, Karel a Jaromír TAUCHEN. *Sexuální trestné činy včera a dnes*. Ostrava: Key Publishing, 2014. Monografie (Key Publishing: European Society for History of Law). ISBN 978-80-7418-213-6, s. 221.

³⁷ FRANCEK, Jindřich. *Zločin a sex v českých dějinách: manželské spory a sexuální kriminalita v raném novověku*. V Praze: Rybka Publishers, 2000. ISBN 80-86182-29-0, s. 19.

i řadu deliktů sexuálních jako je např. pohlavní styk se zvířetem a z úřední povinnosti bylo stále stíháno cizoložství.³⁸

Postupně od 19. století vzrůstá citlivost společnosti vůči násilí, obzvláště vůči sexuálnímu násilí, jak je nejlépe patrné ze současných trestních řádů. I právě z tohoto důvodu se dnešní sexuologie přiklání k tomu, aby bylo téma sexuologie včetně sexuálního násilí páchaného na dětech více zveřejněno, a tím byla odstraněna přežívající morální zábrana této intimní sféry, která může být příčinou společenské nevědomosti nejen ohledně častého sexuálního násilí.³⁹

Základem moderního rakouského a později také československého trestního práva je rozhodně trestní zákon o zločinech, přečinech a přestupcích z roku 1852. Tento zákon obsahuje hlavu čtrnáctou nazvanou *O násilném smilstvu, zprznění a jiných těžkých případech smilstva*, kde je v ustanovení § 125 definováno znásilnění: „*Kdo osobu ženskou nebezpečným vyhrožováním, skutečně vykonaným násilím nebo lstivým omámením smyslů učiní neschopnou, by mu odpor činila, a v stavu tomto ji zneužije k mimomanželské souloži, dopustí se zločinu násilného smilstva.*“⁴⁰ Tato úprava může být chápána jako kvalifikovaná skutková podstata a toto jednání bylo trestáno odnětím svobody v rozmezí pět až deset let, pokud oběti vznikla závažná škoda na zdraví nebo na životě trest byl v rozmezí deseti až dvaceti let, byla-li však trestným činem způsobena smrt oběti, ukládal se doživotní trest odnětí svobody. Oběti může být podle tohoto ustanovení pouze žena, která byla zneužita k mimomanželské souloži. Ovšem dle ustanovení § 127 mohla být obětí také bezbranná žena nebo žena mladší čtrnácti let, tedy dítě. Z výše uvedeného je tedy zřejmé, že znásilnění mezi manželi nebylo možné. Podle ustanovení § 128 byl spáchán trestný čin zprznění: „*Kdo pro ukojení chlípných choutek svých hochů nebo děvčete, jimž není ještě čtrnácte let, anebo osoby nějaké, která jest bezbrannou nebo bez sebe pohlavně zneužije jiným způsobem, nežli tím, který uveden v § 127, dopustí se, ač není-li čin ten zločinem v § 129 lit. b) uvedeným, tedy zločinu smilstva se stejným pohlavím, zločinu*

³⁸ VLČEK, Eduard. *Dějiny trestního práva v českých zemích a v Československu*. 3., nezměn. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2006. ISBN 80-210-4056-4, s. 27-29.

³⁹ VANÍČKOVÁ, Eva, Zuzana HADJ-MOUSSOVÁ a Kamil PROVAZNÍK. *Sexuální zneužívání dětí*. Praha: Karolinum, 1997. ISBN 80-7184-479-9, s. 29.

⁴⁰ § 125 zákona č. 117/1852 ř. z., o zločinech, přečinech a přestupcích, ve znění předpisů jej měnících a doplňujících ke dni 1. 1. 1927 [online]. [cit. 2018-02-18]. Dostupné zde: <https://www.epravo.cz/vyhledavani-aspi/?Id=17&Section=1&IdPara=1&ParaC=2>

zprznění.⁴¹ Trestem za tento delikt byl těžký žalář, a to až na dvacet let odnětí svobody. Dalšími sexuálními trestnými činy dle tohoto zákona jsou *smilstvo proti přírodě* (soulož se zvířetem nebo osobou stejného pohlaví), *zprznění krve* (soulož mezi příbuznými) či *svedení ke smilstvu*.⁴²

Tato úprava v obdobné formě zůstala v platnosti po dobu necelých sto let a byla změněna až trestním zákonem z roku 1950, jelikož po vzniku Československé republiky nedošlo ke kodifikaci trestního práva. Dualismem trestního práva v tomto období, který vyplýval ze dvou trestních zákonů, došlo k jeho nepřehlednosti, která byla ještě umocněna tím, že byla vydána řada vedlejších zákonů, které měly trestněprávní charakter. V protektorátu Čechy a Morava byla okupačním režimem zcela zlikvidována československá zákonnost a spolu s ní i demokratické zásady trestního práva.⁴³ Německý trestní zákoník poskytoval větší ochranu osobám, které byly v určitém stupni závislosti a byla například prolomena zásada „*nullum crimen, nulla poena sine lege*“ a zásada rovnosti před zákonem. Osoba, která měla ve výchově, pod dozorem nebo v péči osobu mladší 21 let, a zneužila ji ke smilstvu, mohla být potrestána vězením o minimální délce šesti měsíců. Za smilstvo bylo považováno jednání, které bylo proti studu a mravnosti v pohlavním vztahu. Německý trestní zákoník znal také trestné činy ve formě pohlavního styku s osobou mladší 14 let, kdy nezáleželo na pohlaví oběti ani na pohlaví pachatele, nebo trestný čin svedení dívky mladší 16 let k pohlavnímu styku, pokud tento pohlavní styk nebyl vykonán dobrovolně a vědomě. Trestní zákoník prošel roku 1941 významnou novelou a pachatelům sexuálně motivovaných trestných činů mohl být uložen i trest smrti nebo také nedobrovolná kastrace.⁴⁴

Roku 1950 schválilo Národní shromáždění osnovu trestního zákona v rámci tzv. „právníkové dvouletky“. Tímto právním předpisem došlo ke změně pojetí zločinu násilného smilstva na trestný čin znásilnění. Trestné činy proti důstojnosti člověka byly zařazeny až za ochranu socialistického zřízení. Podle

⁴¹ § 128 zákona č. 117/1852 ř. z., o zločinech, přečinech a přestupcích, ve znění předpisů jej měnících a doplňujících ke dni 1. 1. 1927 [online]. [cit. 2018-02-18]. Dostupné zde: <https://www.epravo.cz/vyhledavani-aspi/?Id=17&Section=1&IdPara=1&ParaC=2>

⁴² Zákon č. 117/1852 ř. z., o zločinech, přečinech a přestupcích, ve znění předpisů jej měnících a doplňujících ke dni 1. 1. 1927 [online]. [cit. 2018-02-18]. Dostupné zde: <https://www.epravo.cz/vyhledavani-aspi/?Id=17&Section=1&IdPara=1&ParaC=2>

⁴³ VLČEK, Eduard. *Dějiny trestního práva v českých zemích a v Československu*. 3., nezměn. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2006. ISBN 80-210-4056-4, s. 36-41.

⁴⁴ SCHELLE, Karel a Jaromír TAUCHEN. *Sexuální trestné činy včera a dnes*. Ostrava: Key Publishing, 2014. Monografie (Key Publishing: European Society for History of Law). ISBN 978-80-7418-213-6, s. 198-206.

ustanovení § 238 bylo znásilnění charakterizováno dvěma fázemi, kdy muselo být užito proti oběti násilí, pohrůžky bezprostředního násilí nebo využití bezbrannosti. Druhá fáze spočívala ve vykonání samotné soulože, kterou trestní zákon č.86/1950 Sb. rozuměl spojení pohlavních orgánů. V oddílu druhém bylo dále mezi trestnými činy proti lidské důstojnosti zakotveno také pohlavní zneužití, které spáchal ten, kdo se dopustil soulože či jinak zneužil osobu mladší patnácti let. Dále zde nalezneme také trestný čin soulož mezi příbuznými, ohrožení mravnosti, také ale trestný čin soulož mezi osobami stejného pohlaví.⁴⁵ Tento trestní předpis byl po relativně krátkém časovém úseku nahrazen zákonem č. 140/1961 Sb., trestním zákoníkem.

Hlavní změnou v trestním zákoníku z roku 1961 v oblasti sexuálně motivovaných trestných činů je pojetí pojmu znásilnění, kdy obětí tohoto trestného činu může být již také muž. S tímto zásadním průlomem přišla tzv. Langerova novela, novela č. 144/2001 Sb., kdy právě předmětem útoku nemusela být pouze žena. Ve znění zákona bylo původní slovo „ženu“ nahrazeno slovem „jiného“, na základě čehož se znásilněním nerozuměla už pouze klasická soulož, ale i jiný obdobný pohlavní akt.⁴⁶ Jako jeden z prvních judikoval to, že pachatelkou znásilnění může být také osoba ženského pohlaví Krajský soud v Hradci Králové již v roce 1984.⁴⁷ Trestní zákoník obsahuje také kvalifikovanou skutkovou podstatu v podobě znásilnění dítěte, kterým se rozumí pro účely tohoto zákona osoba mladší osmnácti let, nikoliv patnácti let. Oddíl trestných činů proti lidské důstojnosti v hlavě osmé obsahuje poměrně skromný výčet sexuálně motivovaných trestných činů, kam kromě znásilnění patří také *pohlavní zneužívání a soulož mezi příbuznými*.⁴⁸

Závěrem k historickému vývoji právní úpravy sexuálně motivovaných trestných činů lze obecně říct, že dosáhla poměrně progresivního vývoje. V současné době patří mravnostní trestné činy vzhledem k jejich charakteru, zejména kvůli jejich dopadu na svobodu a lidskou důstojnost, k závažným trestným činům s tzv. vysokou typovou škodlivostí. Právě svoboda a lidská důstojnost patří mezi nejdůležitější základní lidská práva zaručená nejen Listinou práv a svobod, ale také řadou mezinárodních dokumentů, kam spadá také

⁴⁵ Zákon č. 86/1950 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů.

⁴⁶ SCHELLE, Karel a Jaromír TAUCHEN. *Sexuální trestné činy včera a dnes*. Ostrava: Key Publishing, 2014. Monografie (Key Publishing: European Society for History of Law). ISBN 978-80-7418-213-6, s. 223.

⁴⁷ Rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 14. září 1983, sp. zn. 1 T 12/83.

⁴⁸ Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů.

Deklarace sexuálních práv, přijatá roku 1997. Česká republika se v této deklaraci zavázala stíhat všechna protiprávní jednání a zásahy do sexuálních práv, která jsou předmětem základních práv a svobod.⁴⁹

3.2. Znásilnění

Pojem znásilnění definuje ustanovení § 185 TrZ: „*Kdo jiného násilím nebo pohrůžkou násilí nebo pohrůžkou jiné těžké újmy donutí k pohlavnímu styku, nebo kdo k takovému činu zneužije jeho bezbrannosti, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až pět let.*“⁵⁰

Znásilnění patří mezi nejčastěji páchané mravnostní trestné činy, a pokud se řekne sexuálně motivovaný trestný čin spáchaný na dítěti, většine lidí se vybaví právě znásilnění a pohlavní zneužívání. Je zcela jednoznačné, že se jedná o delikty, které jsou v rámci sexuální kriminality těmi nejbrutálnějšími a nejvíce traumatizujícími. Podle statistik PČR bylo v roce 2017 od počátku měsíce ledna do konce měsíce října zjištěno 526 případů znásilnění v České republice, z toho bylo objasněno pouze 65%, což je podle mého názoru poměrně nízká objasněnost.⁵¹ „*V Evropě patří Česko k zemím, kde oběti trestné činy sexuálního násilí ohlašují méně. Vyplývá to z českých policejních statistik a výsledků mezinárodního srovnání, které zveřejnil Český statistický úřad. Policie denně zaznamená dva až tři případy znásilnění, podle zjištění se jich ale odehraje desetkrát víc*“⁵²

Ačkoliv je trestný čin znásilnění pokládán za klasického představitele násilné sexuální kriminality, je třeba si uvědomit, že samotná formulace skutkové podstaty tohoto trestného činu postihuje širokou škálu jednání. V kombinaci s pojetím násilí se vztahuje také na některé případy, které nemusejí zcela odpovídat situaci, která představuje obecnou formu znásilnění, kdy pachatel fyzickým násilím donutí oběť k souloži. A právě současná právní úprava znásilnění se vztahuje na širokou škálu lidského chování, jak pokud jde o

⁴⁹ CHMELÍK, Jan. Otázky spojené s mravnostní trestnou činností - I. část. *Právní prostor* [online]. 2014, 13. 6. 2014, [cit. 2018-02-18]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/trestni-pravo/otazky-spojene-s-mravnostni-trestnou-cinnosti-i-cas>

⁵⁰ § 185 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů. In Beck-online

⁵¹ Mapa kriminality. *Mapakriminality.cz* [online]. [cit. 2018-02-20]. Dostupné z: <http://www.mapakriminality.cz/#tabulky>

⁵² Statistika: V Česku přibývá oznámených případů znásilnění. *České noviny* [online]. 2017 [cit. 2018-02-20]. Dostupné z: <http://www.ceskenoviny.cz/zpravy/statistika-v-cesku-pribyva-oznamenyh-pripadu-znasilneni/1453237>

realizované sexuální činnosti, tak ve vztahu k prostředkům, jež k jejich dosažení pachatel používá.⁵³

Objektem trestného činu znásilnění je právo člověka svobodně se rozhodovat o svém pohlavním životě. Předmětem útoku je potom fyzická osoba bez rozdílu pohlaví, věku či způsobu života, může se také jednat o osobu, s níž pachatel žije nebo dříve žil v určitém svazku v podobě partnerského nebo manželského vztahu. Nezávisí ani na věku osoby, vůči níž tento trestný čin směřuje, a proto předmětem útoku může být i dítě útlého věku. Jde-li právě o dítě nebo dokonce o dítě mladší 15 let, je taková okolnost důvodem pro použití vyšší trestní sazby. Obětí může být žena i muž, a pokud je ve vztahu k pachateli v nějakém určitém svazku, tedy manželem, partnerem nebo druhem, je podle § 163 trestního řádu potřeba souhlas poškozeného s trestním stíháním. Méně závažné útoky naplňují skutkovou podstatu trestného činu sexuálního nátlaku. Z hlediska subjektivní stránky řadíme trestný čin znásilnění mezi úmyslné, jehož pachatelem může být pouze fyzická osoba, nikoli osoba právnická.⁵⁴

Objektivní stránkou znásilnění se rozumí to, že pachatel jiného násilím nebo pohrůzkou násilí nebo pohrůzkou jiné těžké újmy donutil k pohlavnímu styku nebo k takovému činu zneužil jeho bezbrannosti. Trestný čin znásilnění je charakteristický dvojím jednáním tzv. dvoufázovým jednáním, a to násilným jednáním v podobě právě násilí, pohrůžky násilí, pohrůžky jiné těžké újmy nebo zneužitím bezbrannosti a pohlavním stykem.

Za násilí se považuje použití fyzické síly směřující k překonání nebo zamezení kladeného či očekávaného odporu. Dle stanoviska Nejvyššího soudu se za násilí v tomto případě rozumí použití fyzické síly ze strany pachatele za účelem překonání nebo zamezení vážně míněného odporu ženy a dosažení soulože proti její vůli.⁵⁵ Pohrůžka násilí nebo pohrůžka jiné těžké újmy zahrnuje nejen hrozbu bezprostředního násilí, ale i takového, jenž má být užito v budoucnu. Jinou těžkou újmou má být újma na cti, dobré pověsti, rodinném životě apod. Za pohrůžku násilím lze považovat také psychické působení na vůli jiného, kdy může jít o působení jak proti napadenému, tak i proti třetí osobě. V případě znásilnění se

⁵³ BLATNÍKOVÁ, Šárka, Petra FARIDOVÁ a Petr ZEMAN. *Znásilnění v ČR - trestné činy a odsouzení pachatelé*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2015. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-153-0, s. 48.

⁵⁴ JELÍNEK, Jiří, Petra FARIDOVÁ a Petr ZEMAN. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 4. vyd. Praha: Leges, 2014. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-044-4, s. 605.

⁵⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu Rt 17/82 Tpjf 158/80

tedy může jednat o případ, jestliže pachatel oběti pohrozil tím, že nějakým způsobem ublíží její rodině.⁵⁶

Donucení svým obsahem vyjadřuje nesouhlas poškozeného. Pokud tedy poškozený s pohlavním stykem souhlasí nebo pokud pouze odpor předstírá např. formou hry nebo po počátečním odporu dobrovolně svolí k pohlavnímu styku, nelze to považovat za donucení. Upustí-li však poškozený od dalšího odporu, protože je situace beznadějná, stále se jedná o donucení. Pokud se však pachatel domnívá, že se jedná pouze o odpor předstíraný vzhledem k menší intenzitě odporu, jde o skutkový omyl negativní. Tento skutkový omyl spočívá v tom, že pachatel neví o okolnostech naplňujících znaky trestného činu znásilnění a je tím vyloučena jeho trestní odpovědnost za úmyslný trestný čin. Odpovědnost pachatele však není vyloučena, jestliže napadený poškozený vyvíjí méně intenzivní odpor vzhledem k opožděnému vývoji své osobnosti a pachateli je tento stav poškozeného znám.⁵⁷

Za stav bezbrannosti se považuje takový stav, v němž oběť není schopna klást odpor. Jedná se o situaci, kdy právě oběť není schopna správně vnímat a svobodně projevit svou vlastní vůli nebo klást odpor. Obvyklými příčinami jsou opilost, duševní i fyzická choroba, spoutání atd. Stavem bezbrannosti může být také nízký věk dětské oběti, tedy takový věk, kdy není dítě natolik mentálně vyvinuto, aby poznalo a zhodnotilo důvody, které by směřovaly k odporu proti vymáhanému pohlavnímu styku. Pokud ovšem je dítě takového úsudku schopno a je natolik fyzicky a psychicky vyspělé a dokáže tak vyjádřit svůj nesouhlas, nejedná se o stav bezbrannosti. Bezbrannost je nutné posuzovat s ohledem na to, zda poškozený měl v daném místě a čase prostředky pro efektivní obranu a zda je nevyužil z důvodu, které omezovaly jeho svobodnou volbu.⁵⁸ Podle ustanovení § 119 TrZ se považuje za násilí uvedení poškozeného do stavu bezbrannosti lstí. Za lest je možné posuzovat příklad, kdy pachatel při gynekologickém vyšetření poškozenou znásilní v momentě, kdy nemůže takové jednání očekávat a nemůže se bránit a je tak uvedena v omyl.⁵⁹ Na tento případ navazuje také rozhodnutí Nejvyššího soudu, který stanovil, že stav bezbrannosti nemusí spočívat pouze v bezbrannosti absolutní, tedy v tom, že oběť není schopna vůbec projevit svou

⁵⁶ JELÍNEK, Jiří, Petra FARIDOVÁ a Petr ZEMAN. *Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou*. 4. vyd. Praha: Leges, 2009. Glosátor. ISBN 978-80-87576-69-4, s. 228.

⁵⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu č. 63/78

⁵⁸ JELÍNEK, Jiří, Tomáš GRIVNA a Petr ZEMAN. *Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou*. 7. vyd. Praha: Leges, 2017. Glosátor. ISBN 978-80-7502-230-1, s. 231.

⁵⁹ Rozsudek č. 2 T 207/2009 - 170

vůli nebo není schopna klást pachateli žádný odpor, ale stavem bezbrannosti lze také rozumět situaci, kdy schopnosti poškozeného jsou pouze zásadně sníženy či omezeny např. při lékařském vyšetření, kdy je zde zásadně omezena možnost zaznamenat jednání lékaře a přiměřeně na něj reagovat.⁶⁰

Za pohlavní styk se podle judikatury považuje jakýkoliv způsob ukájení pohlavního pudu na těle jiné osoby, a to jak stejného tak i jiného pohlaví. Současná právní úprava rozlišuje tři kategorie sexuálního jednání pachatele znásilnění, a to „*pohlavní styk*“, „*soulož*“, kterou se rozumí spojení pohlavních orgánů muže a ženy, byť došlo jen k částečnému zasunutí pohlavního údu muže do pochvy ženy, bez ohledu na pohlavní ukojení pachatele a bez ohledu na porušení panenské blány, a „*jiný pohlavní styk provedený způsobem srovnatelným se souloží*“ např. orální pohlavní styk, anální pohlavní styk, ale i např. pouhé osahávání ženy na prsou, ohmatávání genitálií a podobně. Takto vymezené jednání směřuje k pohlavnímu uspokojení pachatele a nezáleží na tom, zda již v daném konkrétním případě k němu dojde. Za pohlavní styk provedený způsobem srovnatelným se souloží lze považovat pohlavní styk, který je svým způsobem provedení a svou závažností srovnatelný se souloží, kdy jeho závažnost je potřeba hodnotit také z hlediska jeho psychických i fyzických následků pro konkrétní oběť. V podobě základní skutkové podstaty budou postihovány jen méně závažné formy pohlavního styku.⁶¹

S ohledem na dvoufázové jednání při spáchání trestného činu znásilnění zde připadá v úvahu tzv. kvalifikovaný pokus, kdy se pachatel např. dopustil násilí v úmyslu vykonat pohlavní styk, avšak dobrovolně upustil od jeho vykonání. Zanikla tak sice trestnost pokusu znásilnění, pachatel je ale odpovědný za to, čeho se v rámci pokusu již dopustil tedy např. trestného činu vydírání.⁶²

Kvalifikovaná skutková podstata postihuje jednání pachatele, které se vyznačuje vyšší společenskou škodlivostí. Jedná se i o pachatele, který spáchal trestný čin znásilnění na osobě mladší 15 let. Judikatura Nejvyššího soudu uvádí, že je nutné přihlídnout i k okolnosti, kdy pachatel zavinil trestný čin z nedbalosti. Tato zásada platí i při pokusu tohoto trestného činu, jelikož skutečnost, že čin nebyl dokonán, není závislá na vůli pachatele a nedotýká se objektivně existující

⁶⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu 11 Tdo 1302/2014 ze dne 8. 1. 2015

⁶¹ ŠÁMAL, Pavel, Petra FARIDOVÁ a Petr ZEMAN. *Trestní právo hmotné*. 7., přeprac. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7478-616-7, s. 614-616.

⁶² JELÍNEK, Jiří, Petra FARIDOVÁ a Petr ZEMAN. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 4. vyd. Praha: Leges, 2014. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-044-4, s. 605.

okolnosti, že čin směřoval proti osobě mladší 15 let. K tomuto též stanovisko Nejvyššího soudu Rt 57/80 2 To 49/79, který stanovil, že v případě znásilnění osoby mladší 15 let není třeba, aby pachatel znal věk poškozeného, stačí, že se zřetelem k okolnostem a svým osobním poměrům uvedené okolnosti vědět měl a mohl. Další okolnost, která podmiňuje použití vyšší trestní sazby, je např. spáchání trestného činu znásilnění se zbraní, kdy pachatel či spolupachatel užije zbraň k útoku, k překonání nebo zamezení odporu nebo zdali má zbraň k tomuto účelu u sebe.⁶³

Jednočinný souběh trestného činu znásilnění je vyloučen s trestným činem omezování osobní svobody, neboť je již v trestném činu znásilnění obsažen, stejně tak jako ublížení na zdraví. Z důvodu vztahu speciality je vyloučen jednočinný souběh s trestným činem vydírání. Pokud je činem také úmyslně způsobena smrt, jedná se o souběh s trestným činem vraždy.⁶⁴

Pachatel se samozřejmě může postupně dopustit v rámci jednoho útoku vůči jedné oběti více forem pohlavního styku a může k jejich dosažení použít více forem donucení. V úvahu také připadá, že pachatel k dosažení pohlavního styku postupně zneužije bezbrannosti oběti a teprve následně použije vůči ní pohrůzku nebo násilí. Je třeba také upozornit, že pachatel znásilnění nemusí vždy pohlavní styk uskutečnit na oběti přímo sám osobně. Z judikatury lze dovodit, že trestného činu znásilnění se může dopustit i ten, kdo jiného násilím, pohrůzkou násilí nebo jiné těžké újmy donutí k pohlavnímu styku s jinou, třetí osobou. Toto donucení se může týkat obou takových osob, tedy toho, který je nucen znásilnění vykonat a toho, na kterém je znásilnění vykonáno, v tomto případě budou obě osoby obětí. Pokud by druhá osoba vykonala pohlavní styk s obětí dobrovolně, bude zpravidla spolupachatelem.⁶⁵

Zde bych ráda uvedla příklad z praxe, kdy byl rozhodnutím Městského soudu v Praze odsouzen pachatel za spáchání trestného činu znásilnění, kdy dítě mladší 15 let násilím donutil k jinému pohlavnímu styku provedeného způsobem srovnatelným se souloží. Pachatel v tomto případě udržoval dlouhodobý poměr

⁶³ ŠPECIÁNOVÁ, Šárka, Tomáš GRIVNA a Petr ZEMAN. *Ochrana týraného a zneužívaného dítěte: s poznámkami a judikaturou*. 5., jubilejní, zcela přeprac. vyd. Praha: Linde, 2003. Glosátor. ISBN 80-861-3144-0, s. 46.

⁶⁴ ŠÁMAL, Pavel, Petra FARIDOVÁ a Petr ZEMAN. *Trestní právo hmotné*. 7., přeprac. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7478-616-7, s. 616.

⁶⁵ BLATNÍKOVÁ, Šárka, Petra FARIDOVÁ a Petr ZEMAN. *Znásilnění v ČR - trestné činy a odsouzení pachatelé*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2015. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-153-0, s. 25-26.

s matkou poškozené a znal tak její věk. Když byla nezletilá jednou u pachatele na návštěvě, vynaložil snahu dosáhnout s ní pohlavního uspokojení, a přestože její odstrkávala a bránila se a prosila pachatele, aby svého jednání zanechal, vysvlékl poškozenou a snažil se svým pohlavním údem proniknout do pochvy, což se mu za neustálého uhýbání poškozené nepodařilo, načež vykonal na nezletilé orální styk a zároveň ji rukama osahával. Po tomto jednání však stále nedošlo k pohlavnímu uspokojení pachatele, ke kterému došlo až onanií pachatele před poškozenou. Objektivní stránka trestného činu znásilnění byla podle soudu zcela naplněna, jelikož odsouzený svým jednáním tedy přemožením slovního i fyzického odporu poškozené silou, cíleně eliminoval její svobodnou vůli nemít s ním pohlavní styk a ten si na ní tak vynutil, přičemž příčinná souvislost mezi jednáním odsouzeného a následkem je mimo jakoukoliv pochybnost.⁶⁶

3.3. Sexuální nátlak

Trestní zákoník č. 40/2009 Sb., zavedl nový trestný čin sexuální nátlak. Tento trestný čin obsahuje dvě základní skutkové podstaty, z toho jednu v alternativní podobě, a dopustí se ho ten: „*kdo jiného násilím, pohrůzkou násilí nebo pohrůzkou jiné těžké újmy donutí k pohlavnímu sebeukájení, k obnažování nebo jinému srovnatelnému chování, nebo kdo k takovému chování přiměje jiného zneužívaje jeho bezbrannosti*“. Alternativní podobu tohoto trestného činu představuje ustanovení § 186 odst. 2 TrZ, kdy se pachatel dopustí sexuálního nátlaku, pokud: „*přiměje jiného k pohlavnímu styku, k pohlavnímu sebeukájení, k obnažování nebo jinému srovnatelnému chování zneužívaje jeho závislosti, nebo svého postavení a z něho vyplývající důvěryhodnosti nebo vlivu*“.⁶⁷

Trestný čin sexuální nátlak kriminalizuje obecně chování jako je typicky sexuální obtěžování. Nejvýznamnějším rozdílem mezi sexuálním nátlakem a znásilněním je ten, že sexuální nátlak postihuje především bezkontaktní jednání, kdy nedochází k fyzickému kontaktu pohlavními orgány oběti a pachatele. Ve vztahu ke znásilnění je činem subsidiárním, znásilnění je proti sexuálnímu nátlaku konkrétní a jejich jednočinný souběh je vyloučen. Důležité je zde opět užití násilí,

⁶⁶ Rozhodnutí Městského soudu v Praze ze dne 22. 1. 2013, sp. zn. 49 T 14/2012

⁶⁷ BLATNÍKOVÁ, Šárka, Petra FARIDOVÁ a Petr ZEMAN. *Násilná sexuální kriminalita - téma pro experty i veřejnost*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2014. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-143-1, s. 25.

pohrůžky násilí či jiné těžké újmy.⁶⁸ Vyskytuje se právě i situace, kdy dochází ke zneužití závislosti nebo postavení a z něho vyplývající důvěryhodnosti nebo vlivu. Jedná se tedy o trestný čin, kde může být jistá míra násilí, ale postačuje k naplnění jednoho ze znaků skutkové podstaty i zneužití závislosti jedince na jiné osobě.⁶⁹ Nelze zde tedy hovořit o násilí, jedná se o nenásilnou formu zásahu do sexuální oblasti oběti prostřednictvím zneužití její závislosti na pachateli nebo zneužití jeho postavení a z něho plynoucí důvěryhodnosti či vlivu.

Objektem sexuálního nátlaku je právo člověka svobodně se rozhodovat o pohlavním životě, jakož i ochrana lidské důstojnosti. Předmětem útoku se může stát kterýkoliv člověk bez rozdílu pohlaví, je-li ovšem obětí dítě mladší osmnácti let, resp. patnácti let použije se vyšší trestní sazba. Z hlediska subjektivní stránky se řadí mezi úmyslné trestné činy. Pachatelem stejně jako u trestného činu znásilnění může být fyzická a také právnická osoba.⁷⁰

Objektivní stránka trestného činu sexuálního nátlaku spočívá v tom, že pachatel jiného násilím, pohrůžkou násilí nebo pohrůžkou jiné těžké újmy donutí k pohlavnímu sebeukájení, k obnažování nebo jinému srovnatelnému chování, kdo k takovému chování přiměje jiného zneužívaje jeho bezbrannosti anebo přiměje jiného k pohlavnímu styku, k pohlavnímu sebeukájení, k obnažování nebo jinému srovnatelnému chování zneužívaje jeho závislosti nebo svého postavení a z něho vyplývající důvěryhodnosti nebo vlivu.⁷¹

Vynucené sexuální chování spočívá v pohlavním sebeukájení, v obnažování a v jiném srovnatelném chování. Při těchto formách sexuálního chování nedochází k fyzickému kontaktu mezi pachatelem a obětí, avšak pachatel oběť nutí, aby ona sama prostřednictvím svého těla a na něm prováděných sexuálních nebo erotických úkonů nebo jeho obnažováním působila na sexuální vnímání pachatele. Sám pachatel se na tomto sexuálním jednání nepodílí, ale poté, co k němu oběť donutil či přiměl, mu obvykle jen přihlíží, pozoruje ho, aby se tak sám sexuálně vzrušoval. Znakem skutkové podstaty trestného činu sexuálního nátlaku ovšem není pohnutka, takže kromě vlastního sexuálního vzrušení může

⁶⁸ ŠÁMAL, Pavel, Petra FARIDOVÁ a Petr ZEMAN. *Trestní právo hmotné. 7., přeprac. vyd.* Praha: Wolters Kluwer, 2014. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7478-616-7, s. 617.

⁶⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 11. 4. 2013 sp. zn. 2 To 12/2013. Nejvyšší soud [online]. Nejvyšší soud, © 2010 [cit. 23. 2. 2018].

⁷⁰ JELÍNEK, Jiří, Petra FARIDOVÁ a Petr ZEMAN. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část. 4. vyd.* Praha: Leges, 2014. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-044-4, s. 602.

⁷¹ Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů. In Beck-online

být pachatel také motivován v konkrétních případech snahou obět' ponížít, pomstít se jí nebo jejím blízkým osobám apod.⁷²

Donucením se obdobně jako u znásilnění rozumí překonání vážně míněného odporu nebo jeho podlehnutí poté, co si obět' následkem použitého násilí pohrůžky bezprostředního násilí či pohrůžkou jiné těžké újmy uvědomí svou beznadějnost odporu. Pohlavní sebeukájení se nejčastěji označuje synonymem onanie či masturbace a rozumí se jím sexuální dráždění, při kterém osoba ukájí samu sebe, čehož dosahuje zpravidla drážděním vlastních pohlavních orgánů za účelem dosažení orgasmu. K tomuto sebeukájení nemusí nutně docházet pomocí ruky oběti, ale i za pomoci různých pomůcek jako je např. vibrátor apod. Za obnažování můžeme označit chování, kdy dochází ke svlékání jednotlivých částí oděvu a tím dochází k odkrývání intimních partií, což slouží k sexuálnímu vzrušení pachatele. V daném případě však postačí, pokud obět' na svém těle obnažuje jen některá intimní místa a není nutné, aby došlo k úplnému odhalení těla v jeho celkové nahotě.⁷³

Za jiné srovnatelné chování lze považovat takové jednání, které nelze považovat za pohlavní sebeukájení, ani za pohlavní styk nebo obnažování, ale lze sem právě zařadit různé sexuální patologické praktiky, které spočívají v sadistickém či masochistickém jednání. Prostředkem zde není násilí, pohrůžka násilí ani pohrůžka jiné těžké újmy, ale existence určitého psychického vztahu oběti k pachateli nebo jeho nadřazenost. Pachatel zde zneužívá závislosti oběti nebo zneužívá svého postavení.⁷⁴ Termín závislost byl již dříve ustálen judikaturou. Rozumí se jí „stav, v němž se osoba nemůže svobodně rozhodovat vzhledem k tomu, že je v určitém směru odkázána na pachatele“ a nemusí jít o závislost vyplývající z právního poměru určeného zákonem, ale stačí faktický poměr závislosti. Objevuje se zde také znak „postavení a z něho vyplývající důvěryhodnost nebo vliv pachatele“. Tato důvěryhodnost a vliv pramení

⁷² BLATNÍKOVÁ, Šárka, Petra FARIDOVÁ a Petr ZEMAN. *Znásilnění v ČR - trestné činy a odsouzení pachatelé*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2015. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-153-0, s. 27.

⁷³ FRANTIŠEK NOVOTNÝ A KOLEKTIV. *Trestní zákoník 2010: stav k 1. 4. 2010 : komentář, judikatura, důvodová zpráva*. Praha: Eurounion, 2010. ISBN 9788073170844, s. 415.

⁷⁴ ŠÁMAL, Pavel, Petra FARIDOVÁ a Petr ZEMAN. *Trestní právo hmotné. 7., přeprac. vyd.* Praha: Wolters Kluwer, 2014. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7478-616-7, s. 617-618.

především z pachatelovy přirozené, sociální nebo náboženské autority. Toto postavení může vyplývat např. z profesní aktivity pachatele.⁷⁵

3.4. Pohlavní zneužití

Trestný čin pohlavního zneužití se liší od znásilnění a sexuálního nátlaku zejména tím, že zasahuje do integrity dětí mladších patnácti let a řadí se mezi nejvíce společensky škodlivé trestné činy. Jedná se o čin, který je logicky velmi společensky odsuzován a velmi citlivě vnímán společností. Pozornost tomuto trestnému činu je v poslední době věnována častěji, kdy tomu částečně přispívají média, sociální sítě a internet celkově. Sexuální zneužívání dětí je vnímáno za závažný jev bez ohledu na to, s jakou frekvencí se reálně vyskytuje. Často však převládá mylný dojem společnosti, že tento trestný čin se vyskytuje pouze ojediněle zejména v nižších vrstvách společnosti a pachatelem je pouze deviantní jedinec.⁷⁶

Situaci týkající se pohlavního zneužívání v České republice lze prakticky sledovat až od roku 1989, jelikož nejsou k dispozici dlouhodobé statistické údaje nebo je nelze považovat za věrohodné vzhledem k cenzuře a utajování. V roce 1993 byl agenturou DEMA proveden první reprezentativní výzkum chování obyvatel České republiky, na základě kterého bylo zjištěno, že 4,6% mužů a 8,7 žen bylo ve věku do patnácti let sexuálně zneužito. Ve většině případů byl pachatelem muž, u zneužitých dívek se jednalo především o příbuzného či známého. Velice závažné ovšem je, že pouze jedno z osmi zneužití u dívek a jedno ze sedmi zneužití u chlapců bylo oznámeno rodičům a pouze 12% bylo ohlášeno policii.⁷⁷ Podle mého názoru je tento výsledek alarmující pro společnost a je nutné, aby došlo k minimalizaci bagatelizování tohoto tématu ve společnosti a aby nezletilé oběti měly větší možnost ochrany a tím by došlo ke zvýšení počtu oznámených trestných činů tohoto druhu.

TrZ definuje tento trestný čin v ustanovení § 187 odst. 1.: „*Kdo vykoná soulož s dítětem mladším patnácti let nebo kdo je jiným způsobem pohlavně zneužije, bude potrestán odnětím svobody na jeden rok až osm let*“.

⁷⁵ GRĚVNA, Tomáš. Trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti v novém trestním zákoníku. *Bulletin advokacie* [online]. 2009, 22. 10. 2009, **2009**(10), 118 [cit. 2018-02-23]. Dostupné z: https://www.cak.cz/assets/files/2678/BA_10_2009_web.pdf

⁷⁶ VANÍČKOVÁ, Eva, Zuzana HADJ-MOUSSOVÁ a Kamil PROVAZNÍK. *Sexuální zneužívání dětí*. Praha: Karolinum, 1997. ISBN 80-7184-479-9, s. 48.

⁷⁷ WEISS, Petr. *Sexuální zneužívání - pachatelé a oběti*. Praha: Grada, 2000. Psyché (Grada). ISBN 80-7169-795-8, s. 15.

Objektem tohoto trestného činu je mravní a tělesný vývoj dětí, v širších souvislostech je také chráněna lidská důstojnost. Předmětem útoku pohlavního zneužití je pouze dítě mladší patnácti let, kdy nezáleží na pohlaví ani na pohlavní vyspělosti dítěte a tyto osoby jsou chráněny bez ohledu na úroveň jejich fyzické vyspělosti a na stupeň jejich dospívání, nezáleží ani, zdali byli již pohlavně dotčeni anebo zda již v minulosti měli pohlavní styk či jiné sexuální zkušenosti. Za osobu mladší patnácti let je považováno dítě do dne předcházejícího jeho patnáctým narozeninám, jelikož v den svých patnáctých narozenin již není osobou mladší než patnáct let. Pokud se jedná o dítě starší nebo o dospělé osobu, lze takový čin subsumovat pod trestný čin sexuálního nátlaku, jsou-li naplněny všechny jeho znaky.⁷⁸

Pachatelem trestného činu pohlavního zneužití může být kterákoliv fyzická osoba a trestně odpovědná právnická osoba. Pohlavní zneužití patří mezi úmyslné trestné činy, kdy je vyžadován úmysl pachatele, přičemž postačí úmysl eventuální, který musí zahrnovat také věk zneužité osoby. Pokud se tedy pachatel domníval, že jde o osobu starší patnácti let, jeho skutkový omyl vylučuje úmyslnou formu zavinění, v důsledku čehož je beztrestný. Pokud se však naopak pachatel mylně domnívá, že osoba, s níž vykonal pohlavní styk, byla v okamžiku spáchání tohoto trestného činu mladší patnácti let, ve skutečnosti však byla starší, dopustí se pokusu trestného činu pohlavního zneužití.⁷⁹ Trestní odpovědnost pachatele nelze vyloučit ani, pokud dítě s pohlavním zneužitím souhlasilo, neboť děti mladší patnácti let jsou chráněny zákonem i proti jejich vůli. I přes jejich souhlas může být tato skutečnost pro dítě traumatizující a může ohrožovat jeho mravní a pohlavní vývoj, což může mít za následek poruchu v sexuální oblasti i na celý život.⁸⁰

Objektivní stránka spočívá v jednání pachatele, který vykoná soulož s dítětem mladším patnácti let nebo takové dítě jiným způsobem pohlavně zneužije. Termínu soulož jsem se věnovala již v podkapitole u trestného činu znásilnění. Za jiný způsob pohlavního zneužívání lze považovat toliko

⁷⁸ ŠPECIÁNOVÁ, Šárka, Tomáš GRIVNA a Petr ZEMAN. *Ochrana týraného a zneužívaného dítěte: s poznámkami a judikaturou*. 5., jubilejní, zcela přeprac. vyd. Praha: Linde, 2003. Glosátor. ISBN 80-861-3144-0, s. 43.

⁷⁹ ŠÁMAL, Pavel, Petra FARIDOVÁ a Petr ZEMAN. *Trestní právo hmotné*. 7., přeprac. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7478-616-7, s. 618.

⁸⁰ SVATOŠ, Roman. *Kriminologie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012. Vysokoškolské učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-389-6, s. 147-148.

intenzivnější zásahy do pohlavní sféry oběti, akty podobné souloži nebo ty, které se jí svou povahou blíží a které vedou k uspokojení sexuálních potřeb pachatele.⁸¹ Patří sem proto nejen aktivní činnost pachatele, ale i aktivní jednání oběti, jedná se např. o ohmatávání prsou nebo pohlavních orgánů, líbání přirození a v závažných případech i ohmatávání těla, třeba i přes šaty.⁸² Za jiný způsob pohlavního zneužívání ovšem nelze považovat situaci, kdy dítě mladší patnácti let provádí, byť třeba na výzvu jiné osoby, pohlavní sebeukájení, obnažování či jiné srovnatelné jednání. Donucení k takové činnosti by bylo postihováno jako trestný čin sexuálního nátlaku. Půjde-li o donucení dítěte k pohlavnímu styku, bude čin posouzen jako znásilnění. Dle judikatury Nejvyššího soudu znemožňuje nesouhlas oběti se souloží pachateli dokonání činu pohlavního zneužití, neboť tento čin předpokládá, že zneužitě dítě dá z důvodu psychického nátlaku souhlas k souloží a bude s pachatelem při sexuální činnosti spolupracovat a bude aktivní.⁸³

Okolnost podmiňující použití vyšší trestní sazby představuje skutečnost, kdy pachatel spáchal čin na osobě svěřené jeho doзору, zneužívaje její závislosti nebo svého postavení a z něho vyplývající důvěryhodnosti nebo vlivu, anebo způsobil-li těžkou újmu na zdraví či smrt.⁸⁴ Za osobu svěřenou doзору pachatele se jedná tehdy, když pachatel má právo a povinnost na tuto osobu dohlížet, jako je tomu u rodičů vůči dětem nebo u učitele vůči žákům. Podle judikatury je zákonný znak trestného činu pohlavního zneužití spočívající v tom, že se jedná o osobu svěřenou doзору pachatele a o zneužití její závislosti k pohlavnímu zneužití, je naplněn i u dítěte útlého věku, které je rodiči opětovně na kratší dobu svěřováno k doзору pachateli, na něhož je zvyklé jako na přítele matky a který takto vzniklé závislosti dítěte zneužije. O osobu svěřenou doзору pachatele jde tehdy, pokud pachatel má právo i povinnost na takovou osobu dohlížet a bdít nad ní. Tak je tomu i u manžela, který není rodičem dítěte, ale žije s ním ve společné domácnosti.⁸⁵ Zneužití závislosti je stav, kdy dítě mladší patnácti let udělí pachateli souhlas k souloží či jinému pohlavnímu zneužití pod psychickým nátlakem, který vyplývá ze vztahu mezi pachatelem a jemu svěřeným dítětem.

⁸¹ ŠÁMAL, Pavel, Petra FARIDOVÁ a Petr ZEMAN. *Trestní právo hmotné*. 7., přeprac. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7478-616-7, s. 619.

⁸² Rozhodnutí č. 31/1964, 17/1982 S. rozh. tr.

⁸³ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 8. 1. 2015 sp. zn. 11 Tdo 1302/2014. *Nejvyšší soud* [online]. 2010. [cit. 2018-02-23].

⁸⁴ JELÍNEK, Jiří, Petra FARIDOVÁ a Petr ZEMAN. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 4. vyd. Praha: Leges, 2014. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-044-4, s. 610.

⁸⁵ JELÍNEK, Jiří, Tomáš GRÍVNA a Petr ZEMAN. *Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou*. 7. vyd. Praha: Leges, 2017. Glosátor. ISBN 978-80-7502-230-1, s. 410.

Je důležité zdůraznit, že kromě věkové hranice, je velice důležitý aspekt, který je rovněž podstatný, a to sexuální zneužití jakožto zneužití moci nad dítětem, které je pro osobní uspokojení pachatele, v tomto případě pro jeho vlastní sexuální uspokojení.⁸⁶ Již dlouhou dobu bývá často předmětem společenské diskuze téma ohledně snížení hranice věku trestní odpovědnosti u pohlavního zneužití, tedy tzv. „*legální hranice pohlavního styku*“. Podle mého názoru je současná právní úprava zcela přiměřená a dostatečná a odpovídá rozumové a mravní vyspělosti, ale také i fyzické vyspělosti osob ve věku patnácti let.

3.5. Soulož mezi příbuznými

K sexuálnímu zneužívání dochází nejčastěji v rodinném prostředí, kdy dochází k postihu trestného činu soulože mezi příbuznými, neboť se jedná o incestní vztah mezi pokrevními příbuznými. A právě k sexuálnímu zneužití dětí mladších patnácti let dochází nejčastěji blízkým příbuzným. Toto sexuální trauma znamená pro dítě psychické i citové utrpení, neboť mu je ublíženo tím, že komu je citově připoutáno a znamená pro něj zdroj jistoty a bezpečí. Nejčastěji se předmětem soulože mezi příbuznými stávají dívky už v předškolním a mladším školním věku.⁸⁷ V letech 1997 až 1998 byl pracovníky Krizového centra Linky bezpečí realizován reprezentativní výzkum počtu jedinců, kteří se stali obětí sexuálního zneužívání v dětství. Retrospektivní studie pohlavního zneužívání v dětství u dospělého jedince ukázala, že až 26% české dospělé populace se v dětství stala obětí tohoto trestného činu v různé formě. Téměř v 60% případů byly tyto oběti zneužity osobou blízkou a v 26% se jednalo o rodinného příslušníka, nejčastěji o bratrance či strýce.

Pohlavní zneužívání dětí osobou, která má vůči němu rodičovskou roli, můžeme rozhodně řadit mezi klinicky nejzávažnější formy sexuálního zneužívání dětí. Rodiny, kde dochází k sexuálnímu zneužívání dítěte či dokonce dětí, ať už s pravidelnou či nepravidelnou frekvencí, můžeme nazývat rodinami incestními.⁸⁸

Objektem trestného činu je zásada, jež nedovoluje pohlavní styky mezi nejbližšími příbuznými. Otázkou zůstává, nakolik je důvodem ochrana společnosti před degenerací a nakolik pravidla morálky. V letech 2004 až 2006 byla

⁸⁶ VANÍČKOVÁ, Eva, Zuzana HADJ-MOUSSOVÁ a Kamil PROVAZNÍK. *Sexuální zneužívání dětí*. Praha: Karolinum, 1997. ISBN 80-7184-479-9, s. 39.

⁸⁷ VANÍČKOVÁ, Eva, Zuzana HADJ-MOUSSOVÁ a Kamil PROVAZNÍK. *Sexuální zneužívání dětí*. Praha: Karolinum, 1997. ISBN 80-7184-479-9, s. 46.

⁸⁸ WEISS, Petr. *Sexuální zneužívání - pachatelé a oběti*. Praha: Grada, 2000. Psyché (Grada). ISBN 80-7169-795-8, s. 28-29.

projednávana osnova trestního zákoníku v Parlamentu, která omezovala trestnost pouze na pokrevní příbuzenství. Avšak schválený trestní zákoník se vrátil k úpravě, kdy ustanovení o souloži mezi příbuznými dopadá také na příbuzenský poměr založený osvojením.⁸⁹

Objektivní stránka záleží ve vykonání soulože s příbuzným v pokolení přímém nebo se sourozencem. Z toho vyplývá, že trestné je pouze vykonání soulože (tj. spojení pohlavních orgánů muže a ženy, byť jen částečně) a nikoli jiný způsob pohlavního ukájení. Lze tedy logicky dovodit, že tohoto činu se mohou dopustit pouze osoby opačného pohlaví, na homosexuální incest se tak tento trestný čin nevztahuje.⁹⁰ U sourozenců není rozhodující, zda mají společné rodiče nebo pouze jednoho a příbuzenský vztah v pokolení přímém je vymezen v občanském zákoníku, kdy příbuzenství v pokolení přímém je odvozováno od vztahu mezi předky a potomky.⁹¹ Pachatelem jsou tedy v tomto případě oba souložící sourozenci nebo příbuzní v pokolení přímém, kdy na jejich trestní odpovědnost nemá žádný význam jejich souhlas, vzájemný citový vztah nebo náklonnost. Jde o úmyslný trestný čin z hlediska subjektivní stránky a úmysl se přitom musí vztahovat i na okolnost, že soulož je vykonána s příbuzným v pokolení přímém nebo se sourozencem.⁹²

Vzhledem k blízkému vztahu mezi souložícími je velmi vysoká latence u tohoto trestného činu. V praxi se nejčastěji vyskytuje situace, tedy tzv. pseudoincest, kdy dojde k souloži mezi dcerou a nevlastním otcem nebo partnerem matky, kdy ovšem nedochází k naplnění skutkové podstaty trestného činu soulože mezi příbuznými.

3.6. Kuplířství

Roku 1949 byla přijata Úmluva o potlačení obchodu s lidmi a využívání prostituce třetími osobami na Valném shromáždění Organizace spojených národů, kdy tehdejší Československo přistoupilo k této Úmluvě roku 1958. Státy, které Úmluvu přijaly, se zavázaly trestně stíhat mimo jiné i jednání v podobě kuplířství,

⁸⁹ ŠÁMAL, Pavel, Petra FARIDOVÁ a Petr ZEMAN. *Trestní právo hmotné. 7.*, přeprac. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7478-616-7, s. 618.

⁹⁰ VIZINGER, Radek. Svoboda pohlavního života a role trestního práva. *Trestní právo*. Wolters Kluwer, 2007, **2007**(6), s. 34.

⁹¹ Srov. § 772 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

⁹² JELÍNEK, Jiří, Petra FARIDOVÁ a Petr ZEMAN. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část. 4.* vyd. Praha: Leges, 2014. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-044-4, s. 617.

získávání nebo svádění druhé osoby k prostituci, a to i pokud bylo se souhlasem této druhé osoby.⁹³

Trestný čin kuplířství je charakterizován tím, že „*Kdo jiného přiměje, zjedná, najme, zláká nebo svede k provozování prostituce, nebo kdo kořistí z prostituce provozované jiným, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až na čtyři léta, zákazem činnosti, nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty*“.⁹⁴ Tento trestný čin je nejčastěji spojován s prostitucí. Prostituce sama o sobě není trestná, jedná se o projev abolicionistického přístupu, kdy dochází k trestání pouze doprovodných jevů, ale nikoli samotné prostituce, důraz je přitom kladen na výchovná, zdravotní a sociální opatření. Často se u nás ozývají hlasy po reglementaci prostituce, kdy se očekává, že by došlo ke snížení zdravotních rizik, zdanění příjmů prostituce a omezení doprovodných negativních jevů, které s prostitucí souvisí.⁹⁵

Objektem tohoto trestného činu je především zájem na ochraně mravnosti a svobodného rozhodování člověka v sexuální oblasti. Po objektivní stránce obsahuje tento trestný čin dvě základní skutkové podstaty. První skutková podstata spočívá v postihu jednání, které spočívá v tom, že pachatel k provozování prostituce jiného přiměje, zjedná, najme, zláká nebo svede. Zatímco druhá skutková podstata postihuje kořistění z prostituce provozované jiným.⁹⁶ První skutková podstata je velmi podobná návodu dle ustanovení § 24 odst. 1 písm. b) TrZ a druhá trestnému činu podílnictví dle ustanovení § 214 TrZ. Je-li obětí tohoto jednání osoba mladší 18 let, tj. dítě, pachatel naplní skutkovou podstatu trestného činu obchodování s lidmi dle ustanovení § 168 odst. 1 písm. a) TrZ. Kuplířství je typické tím, že oběť zde jedná dobrovolně, jelikož učiní svobodné rozhodnutí, když souhlasí s nabídkou pachatele. Zatímco u trestného činu obchodování s lidmi jedná pachatel proti vůli oběti.⁹⁷

Prostitucí v rámci tohoto trestného činu se nerozumí pouze pohlavní styk s jinou osobou nebo jinými osobami za úplatu uskutečněný formou soulože, ale také všechny ostatní formy ukájení pohlavního pudu jiné osoby stejného nebo

⁹³ JELÍNEK, Jiří, Petra FARIDOVÁ a Petr ZEMAN. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 4. vyd. Praha: Leges, 2014. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-044-4, s. 618.

⁹⁴ § 189 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů. In Beck-online

⁹⁵ ŠÁMAL, Pavel, Petra FARIDOVÁ a Petr ZEMAN. *Trestní právo hmotné*. 7., přeprac. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7478-616-7, s. 620-621.

⁹⁶ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5.

⁹⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. března 2012, sp. zn. 5 Tdo 160/2012.

opačného pohlaví tělesným stykem za úplatu.⁹⁸ Ve zmíněném rozhodnutí se však také uvádí, že se může jednat také o doteky na kterékoli části těla, onanii či vzájemnou onanii.

Kořistěním z prostituce můžeme chápat jakýkoli způsob získávání majetkového prospěchu z prostituce. Aby byl naplněn tento znak, není zapotřebí, aby pachatel výslovně vyžadoval nebo si vynucoval hmotný prospěch z prostituce jiného, ale bude stačit opakované přijímání úplaty za to, že bylo umožněno provozování prostituce.⁹⁹ U trestného činu kuplířství není určena spodní hranice trestnosti konkrétní částkou, musí se však jednat o kořistění, které spočívá v opakovaném přijímání úplaty. K samotné trestnosti se nevyžaduje, aby pachatel tuto opakovanou úplatu nějakým způsobem vynucoval nebo žádal.¹⁰⁰

Z hlediska subjektivní stránky je vyžadováno úmyslné zavinění. Pachatelem trestného činu kuplířství může být fyzická i právnická osoba, dokonce i sama prostitutka, dopustí-li se tohoto činu ve vztahu k jiné osobě. Je vyloučen jednočinný souběh trestného činu kuplířství a trestného činu obchodování s lidmi, jelikož skutková podstata trestného činu obchodování s lidmi je speciálním ustanovením ve vztahu ke kuplířství.¹⁰¹

Dětská prostituce v České republice se soustřeďuje zejména do velkých měst a příhraničních oblastí se Spolkovou republikou Německo. Prostituce dětí a mladistvých blízkých věku patnácti let je vysoce organizovaná a dobře utajovaná trestná činnost, kdy zákazníci i kuplíři jsou si plně vědomi, že se dopouští závažného trestného činu.¹⁰²

3.7. Obchodování s lidmi

Trestný čin obchodování s lidmi jsem se rozhodla zařadit do mé práce, jelikož se jedná o sexuální trestný čin, který je ve vztahu k trestnému činu kuplířství speciální. Jak již bylo zmíněno, je-li obětí trestného činu kuplířství osoba mladší 18 let, tj. dítě, pachatel naplní skutkovou podstatu trestného činu obchodování s lidmi dle ustanovení § 168 odst. 1 písm. a) TrZ. Rozdíl také spočívá v tom, že u trestného činu obchodování s lidmi jedná pachatel proti vůli oběti.

⁹⁸ Rozhodnutí Krajského soudu v Českých Budějovicích, č. 22/1995 Sb.

⁹⁹ FENYK, Jaroslav a kol. *Trestní zákoník a trestní řád: průvodce trestněprávními předpisy a judikaturou*. Praha: Linde, 2010. ISBN 978-80-7201-802-4, s. 726-727.

¹⁰⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. R 11/1978.

¹⁰¹ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 6. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2017. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-236-3, s. 605.

¹⁰² HANUŠOVÁ, Jaroslava. *Sexuální zneužívání*. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí, 2006. ISBN 80-86991-64-4, s. 13.

Tento delikt je upraven mezi trestnými činy proti svobodě a právům na ochranu osobnosti, konkrétně v ustanovení § 168 TrZ a rozumíme jím jednání toho „*Kdo přiměje, zjedná, najme, zláká, svede, dopraví, ukryje, zadržuje, přijme nebo vydá dítě, aby ho bylo užito jiným k pohlavnímu styku nebo k jiným formám sexuálního zneužívání nebo obtěžování anebo k výrobě pornografického díla, k odběru tkáně, buňky nebo orgánu z jeho těla, k službě v ozbrojených silách, k otroctví nebo nevolnictví nebo k nuceným pracím nebo k jiným formám vykořisťování anebo kdo kořistí z takového jednání*“.¹⁰³ S ohledem na téma mé diplomové práce se budu zabývat pouze § 168 odst. 1 písm. a).

Obchodování s lidmi je jedním z nejzávažnějších problémů současnosti. Děti jsou prodávány jako zboží a jsou podrobeny různým podobám vykořisťování, nejčastěji se jedná o obchod za účelem nucené prostituce. Jeho výskyt podporuje především nerovnováha mezinárodních ekonomických vztahů, chudoba, tolerance k porušování lidských práv a politická nestabilita v zemích původu. Podle nejaktuálnější studie Mezinárodní organizace práce (ILO) je na celém světě 12,3 milionu osob obětí nucené práce, přičemž z tohoto počtu je 2,4 milionu osob zároveň obětí obchodu s lidmi za tímto účelem.¹⁰⁴

Úprava tohoto trestného činu reaguje na opatření OSN a EU v oblasti boje proti obchodování s lidmi a proti trestné činnosti páchané na dětech např. na rozhodnutí Rady EU z roku 2002 o potírání obchodování s lidmi. Objektem obchodování s lidmi je osobní svoboda člověka v obecném smyslu, tedy svoboda pohybu i svoboda rozhodování člověka v oblastech jeho života. Předmětem útoku je pak osoba mladší osmnácti let, tedy dítě a to mužského i ženského pohlaví. Obchodování s dětmi je postihováno v každém případě, i když nebylo použito násilí, pohrůžky násilí nebo lsti, jelikož tyto osoby jsou vzhledem k jejich věku bezbrannější a zranitelnější.

Objektivní stránka této skutkové podstaty spočívá v tom, že pachatel přiměje, zjedná, najme, zláká, svede, dopraví, ukryje, zadržuje, přijme nebo vydá dítě, aby ho bylo užito jiným k pohlavnímu styku nebo k jiným formám sexuálního zneužívání nebo obtěžování anebo k výrobě pornografického díla. Není nutné, aby se tak stalo proti vůli dítěte. Jednání pachatele, který najme dítě s úmyslem, aby ho bylo užito k pohlavnímu styku, tedy naplní znaky trestného

¹⁰³ § 168 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů. In Beck-online

¹⁰⁴ Obchod s lidmi - Popis situace v obchodu s lidmi. *Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. 2018 [cit. 2018-03-06]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/obchod-s-lidmi-popis-situace-v-obchodu-s-lidmi-979350.aspx>

činu obchodování s lidmi, i když tato osoba jedná zcela dobrovolně, se znalostí všech okolností případu.¹⁰⁵ Zjednáním rozumíme uzavření jakékoliv smlouvy, jejímž obsahem je, aby předmět útoku byl užit způsobem uvedeným v ustanovení § 168 TrZ. Zlákání je získání osoby k pohlavnímu styku nebo jiným formám sexuálního obtěžování nebo zneužívání. Najmutí představuje uzavření smlouvy, i když by nebyla platná podle práva. Dopravení je přemístění poškozené osoby do nebo z ciziny nebo i na jiné místo v České republice, neboť skutková podstata se vztahuje i na vnitrostátní obchodování s lidmi. Ukrytí znamená umístění oběti na skryté místo, zadržování je omezování na osobní svobodě a vydáním rozumíme předání předmětu útoku. Čin je dokonán již tím, že dotčená osoba je zjednána, najata, zlákána, dopravena, ukryta, zadržována nebo vydána, nemusí tedy ani dojít k pohlavnímu styku.

Pachatelem může být fyzická i právnická osoba a je vyžadováno, aby pachatel jednal v úmyslu dítě užit k výše uvedeným činnostem, přičemž postačí úmysl eventuální.

3.8. Prostituce ohrožující mravní vývoj dětí

Tento ohrožovací trestný čin přinesl současný trestní zákoník s účinností od 1. ledna 2010 a spáchá je ten „*kdo provozuje prostituci v blízkosti školy, školského nebo jiného obdobného zařízení nebo místa, které je vyhrazeno nebo určeno pro pobyt nebo návštěvu dětí*“¹⁰⁶ nebo také ten „*kdo organizuje, střeží nebo jiným způsobem zajišťuje provozování prostituce v blízkosti školy atd.*“¹⁰⁷ Objektem je ochrana mravního vývoje dětí před projevy prostituce v blízkosti školy nebo jiného obdobného zařízení nebo místa. Z ustanovení, které upravuje tento trestný čin je zřejmé, že upravuje dvě základní skutkové podstaty. První je z hlediska objektivní stránky naplněna tím, kdo provozuje prostituci v blízkosti školy, jiného obdobného zařízení nebo místa, druhá je naplněna činností představující organizování, střežení nebo zajištění prostituce jiným způsobem. Druhá skutková podstata dopadá na pachatele, kteří provozování prostituce na určených místech zabezpečují, přičemž zákonodárce demonstrativně zmiňuje dva způsoby zajišťování provozování prostituce, tedy organizování a střežení.

¹⁰⁵ ŠÁMAL, Pavel, Oto NOVOTNÝ, Tomáš GRIVNA, Jiří HERCZEG, Marie VANDUCHOVÁ a Rudolf VOKOUN. *Trestní právo hmotné*. 8., přepracované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7552-358-7, s. 595.

¹⁰⁶ § 190 odst. 1 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

¹⁰⁷ § 190 odst. 2 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Zajišťování provozování prostituce je přísněji trestné než provozování prostituce samotné v blízkosti zájmových míst. Jiný způsob zajišťování provozování prostituce může spočívat např. ve shánění zákazníků.¹⁰⁸

Objektivní stránka je charakteristická místem spáchání tohoto činu, tedy blízkost školy, školského nebo jiného obdobného zařízení nebo místa, které je vyhrazeno nebo určeno pro návštěvu dětí, kdy tento lokalizační znak nám vysvětluje důvodová zpráva k vládnímu návrhu trestního zákoníku. Pojmy škola a školské zařízení jsou definovány ve školském zákoně. Jiným obdobným zařízením nebo místem, které je vyhrazeno nebo určeno pro pobyt nebo návštěvu dětí jsou např. zábavní areály pro děti, dětská hřiště. Aby byla důsledně uplatněna zásada *nullum crimen sine lege*, bylo by nutné, aby současná právní úprava jasně stanovila, o jakou vzdálenost se má jednat, jelikož pojem „v blízkosti“ je značně neurčitý.¹⁰⁹ Není totiž zcela jasné, o jakou se jedná vzdálenost a zdali se například tato vzdálenost může lišit v závislosti na konkrétním místě provozování prostituce. Bezesporu je jasné, že půjde o prostor, kde se děti v souvislosti s činností na uvedených míst obvykle zdržují. Dále tuto podmínku blízkosti patrně naplňují i místa, ze kterých by bylo možné provozování prostituce pozorovat. Při výkladu pojmu blízkosti se uplatní zásada subsidiarity trestní represe, kdy k jejímu naplnění bude mít význam i samotný způsob provozování prostituce, zdali tento způsob může ohrozit rozumový a mravní vývoj dětí.¹¹⁰ Podle mého názoru by současná právní úprava měla být rozšířena i o taková místa, která nejsou přímo vyhrazena pro pobyt nebo návštěvu dětí, ale kde dochází k častému výskytu dětí, jako jsou např. zoologické zahrady, cukrárny či hračkářství.

Z hlediska subjektivní stránky je vyžadováno úmyslné zavinění, které předpokládá vědomí o skutečnosti, že v blízkosti místa provozování prostituce se nachází škola, školské nebo obdobné zařízení.

¹⁰⁸ NOVOTNÝ, Oto, Tomáš GŘIVNA, Pavel ŠÁMAL a Rudolf VOKOUN. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 6. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012. Student (Leges). ISBN 978-80-7357-509-0, s. 126-127.

¹⁰⁹ JELÍNEK, Jiří, Tomáš GŘIVNA, Pavel ŠÁMAL a Rudolf VOKOUN. *Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou*. 7. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2017. Glosátor. ISBN 978-80-7502-230-1, s. 288-289.

¹¹⁰ ŠÁMAL, Pavel, Oto NOVOTNÝ, Tomáš GŘIVNA, Jiří HERCZEG, Marie VANDUCHOVÁ a Rudolf VOKOUN. *Trestní právo hmotné*. 8., přepracované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7552-358-7, s. 622.

3.9. Dětská pornografie

V další podkapitole se budu věnovat trestným činům, které souvisejí s dětskou pornografií, tedy trestným činům vymezeným v ustanoveních TrZ v § 191 až § 193b.

Dětská pornografie byla vymezena na celosvětovém kongresu ve Stockholmu v roce 1996 v rámci komerčního pohlavního zneužívání dětí jako „*jakékoliv zpodobnění dítěte účastnícího se skutečné nebo předstírané sexuální aktivity, ať už je toto zpodobnění provedeno jakýmkoliv způsobem, a rovněž tak jakékoliv zpodobnění sexuálních orgánů dítěte určené primárně k sexuálním účelům*“.¹¹¹ Podle této definice lze za dětskou pornografií považovat takové pornografické dílo, které zobrazuje nebo jinak využívá dítě např. snímky obnažených dětí v polohách, kde jsou vyzývavě předváděny jejich pohlavní orgány za účelem sexuálního uspokojení i jiné obdobně sexuálně dráždivé snímky dětí.¹¹²

Dřívější trestní kodexy označovaly trestný čin spočívající v šíření pornografie jako ohrožování mravnosti. Trestný čin tohoto názvu byl do trestního zákona převzat v důsledku mezinárodního závazku plynoucího pro Československo z Úmluvy o potlačení oběhu a obchodu s obscénními publikacemi a jejich rozšiřování z roku 1923. Tato Úmluva postihovala veškeré obscénní pornografické materiály, ale posledních několik desetiletí se již neaplikuje, jelikož objektivní stránka tohoto trestného činu by byla značně širší, neboť nakládala nejen s pornografickým dílem, ale také s předmětem ohrožující mravnost. Takto vymezený mezinárodní právní rámec poskytuje pouze hrubý základ pro právní úpravu dětské pornografie.¹¹³ Teprve po roce 1989 došlo k určitému uvolnění represe, kdy již bylo vyžadováno v základní skutkové podstatě naplnění i některého z dalších, alternativně uvedených znaků. Stále však nebyla rozlišována prostá a tvrdá pornografie, k čemuž došlo až novelou v roce 1991. Klíčová ale byla novela trestního zákoníku z roku 1961 provedená zákonem

¹¹¹ CHMELÍK, Jan. *Mravnost, pornografie a mravnostní kriminalita*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-739-6, s. 52.

¹¹² VANDUCHOVÁ, Marie a Tomáš GŘIVNA, ed. *Pocta Otovi Novotnému k 80. narozeninám*. Praha: ASPI, 2008. ISBN 978-80-7357-365-2, s. 41.

¹¹³ VANÍČKOVÁ, Eva, Zuzana HADJ-MOUSSOVÁ a Kamil PROVAZNÍK. *Sexuální zneužívání dětí*. Praha: Karolinum, 1997. ISBN 80-7184-479-9, s. 61-62.

č. 271/2007 Sb., kdy došlo ke změně názvu tohoto trestného činu a bylo stanoveno, že držení dětské pornografie pro vlastní potřebu je trestné.¹¹⁴

Současné skutkové podstaty trestných činů šíření pornografie, výroba a jiné nakládání s dětskou pornografií a zneužití dítěte k výrobě pornografie byly upraveny v návaznosti na Opční protokol k Úmluvě o právech dítěte proti prodeji dětí, dětské prostituce a dětské pornografie z roku 2000 a také na Úmluvu o počítačové kriminalitě z roku 2001. Podle důvodové zprávy k trestnímu zákoníku součástí těchto ustanovení není definice pojmu pornografické dílo a to z důvodu, že výklad tohoto pojmu je v praxi jednoznačný a bezproblémový.¹¹⁵

Pachatelem těchto sexuálních trestných činů může být osoba fyzická i osoba právnická. Po subjektivní stránce je vyžadován u všech zmíněných trestných činů úmysl, přičemž příprava není trestná, jelikož se nejedná o zvlášť závažný zločin.

Pornografie je definována jako „*dílo, které vtíravým způsobem podněcuje sexuální pud a zřejmě překračuje podle převládajících názorů ve společnosti uznávané hranice sexuální slušnosti*“. Samo vyobrazení nahého těla v přiměřené situaci není pornografickým dílem, i když by mohlo vyvolávat sexuální vzrušení. Povaha pornografie je občas závislá na kontextu, v jakém je dílo předkládáno, nikoli však na tom, komu je dílo předkládáno a ani na záměru autora. Pornografická díla mohou mít písemnou, fotografickou, filmovou, počítačovou, elektronickou i jinou podobu.¹¹⁶ K trestnosti samotné pornografie je nutné, aby se jednalo o pornografii dětskou, tvrdou nebo pornografii prostou, pokud se může dostat do rukou dítěti. Jak jsem již zmínila, trestné je také přechovávání dětské pornografie a poměrně nově je upravena trestnost účasti na pornografickém představení a navazování nedovolených kontaktů s dítětem.¹¹⁷

U tzv. tvrdých pornografií se projevuje neúcta k člověku a násilí, zobrazení pohlavního styku se zvířetem a jiné sexuálně patologické praktiky a je trestné jejich uvádění do oběhu, rozšiřování, zpřístupňování veřejnosti, výroba, vývoz a dovoz. U ostatní pornografie, kromě dětské pornografie kde je zobrazeno

¹¹⁴ NOVOTNÝ, Oto, Tomáš GŘIVNA, Pavel ŠÁMAL a Rudolf VOKOUN. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 6. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012. Student (Leges). ISBN 978-80-7357-509-0, s. 128.

¹¹⁵ FENYK, Jaroslav a kol. *Trestní zákoník a trestní řád: průvodce trestněprávními předpisy a judikaturou*. Praha: Linde, 2010. ISBN 978-80-7201-802-4, s. 730-731.

¹¹⁶ MADAR, Zdeněk. *Slovník českého práva*. 3. rozš. a podstatně přeprac. vyd. Praha: Linde, 2002. ISBN 80-7201-377-7, s. 1062.

¹¹⁷ ŠÁMAL, Pavel, Oto NOVOTNÝ, Tomáš GŘIVNA, Jiří HERCZEG, Marie VANDUCHOVÁ a Rudolf VOKOUN. *Trestní právo hmotné*. 8., přepracované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7552-358-7, s. 629.

dítě, tedy osoba mladší osmnácti let, je trestné pouze jejich nabízení, přenechávání či zpřístupnění osobám mladším osmnácti let.¹¹⁸

Pornografická produkce, která využívá děti je často provozována v ilegalitě a v ústraní, kdy jsou děti buď přinuceny k účasti, nebo se jedná o jejich zvědavost. U takových dětí je pozorováno modelové chování, kdy se naučily spojovat si sexualitu se silou a násilím a identifikovaly se svými zneužiteli, ke kterým nakonec prožívaly vztahy citové závislosti. Zejména děti pocházející z chudých nebo neúplných rodin a děti, se kterými je špatně zacházeno, jsou nejzranitelnější, jelikož na ně při získávání platí kombinace donucení, svedení a uplatnění síly.¹¹⁹

3.9.1. Šíření pornografie

Trestný čin šíření pornografie kriminalizuje neoprávněné nakládání s pornografickým materiálem, zejména s tzv. zvrácenou (deviantní) pornografií, kdy někdo „vyrobí, doveze, vyveze, proveze, nabídne, činí veřejně přístupným, zprostředkuje, uvede do oběhu, prodá nebo jinak jinému opatří fotografické, filmové, počítačové, elektronické nebo jiné pornografické dílo, v němž se projevuje násilí či neúcta k člověku, nebo které popisuje, zobrazuje nebo jinak znázorňuje pohlavní styk se zvířetem“. Kvalifikovanou skutkovou podstatu trestného činu šíření pornografie tvoří jednání, kdy „pornografické dílo nabízí, přenechává nebo zpřístupňuje dítěti, nebo na místě, které je dětem přístupné, vystavuje nebo jinak zpřístupňuje“. Tento čin má tedy dvě základní skutkové podstaty, první se týká nakládání s tzv. tvrdou pornografií (odst. 1), druhá s tzv. prostou pornografií ve vztahu k osobám mladším osmnácti let (odst. 2). Speciální ustanovení o výrobě a jiném nakládání s dětskou pornografií dle § 192 TrZ postihuje šíření a přechovávání tzv. dětské pornografie.¹²⁰ Dále se v mé práci budu věnovat druhé skutkové podstatě, jelikož se týká osob mladších osmnácti let.

Objektivní stránka druhé skutkové podstaty kriminalizuje vymezené nakládání s jakoukoliv pornografií, tedy i s tzv. prostou pornografií ve vztahu k dítěti. Zpřístupněním díla se zde chápe například promítnutí filmu nebo umístění

¹¹⁸ DRAŠTÍK, Antonín. *Trestní zákoník: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-790-4, s. 1032-1033.

¹¹⁹ VANÍČKOVÁ, Eva. *Sexuální násilí na dětech: výskyt, podoby, diagnostika, terapie, prevence*. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-286-6, s. 93-94.

¹²⁰ JELÍNEK, Jiří, Tomáš GRIVNA, Pavel ŠÁMAL a Rudolf VOKOUN. *Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou*. 7. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2017. Glosátor. ISBN 978-80-7502-230-1, s. 289-290.

díla na takové místo, kde se s ním může dítě dostat do styku. Navíc je u tohoto činu ve vztahu k dětem zmíněno také písemné pornografické dílo, což lze považovat za projev zvýšené ochrany dětí.

Za místo, které je dětem přístupné, lze považovat kterékoliv místo, kam je umožněn vstup osobám mladším 18 let, resp. které je obvykle dětmi navštěvováno, ale nejen výlučně jimi. Vystavování je typicky umístění díla za výlohu prodejny s cílem na něj upozornit. Jiné zpřístupňování je takové umístění pornografického díla, při kterém jej může dítě zhlédnout, např. volně přístupné knihy či časopisy v knihkupectví nebo v knihovnách. Sem spadají také případy zpřístupňování pornografických děl na internetu nebo na jiných veřejně přístupných sítích.¹²¹ Jak vyplývá z judikatury pod pojem „*veřejně přístupný*“ je nutné zahrnout takovou činnost, která nemá charakter uvádění do oběhu, ale je umožněno, aby se předmět ohrožující mravnost stal přístupným více osobám. Pokud dochází k rozesílání pornografických děl prostřednictvím elektronické pošty mezi e-mailovými schránkami, které jsou zabezpečeny přístupovými hesly, není naplněn znak „*veřejně přístupná počítačová síť*“.¹²²

3.9.2. Výroba a jiné nakládání s dětskou pornografií

Trestný čin výroby a jiného nakládání s dětskou pornografií je upraven v ustanovení § 192 TrZ, kdy se jedná o složenou skutkovou podstatu, která se skládá ze dvou samostatných vzorců chování, které bylo v původním trestním zákoně upraveno odděleně. Jednak se jedná o přechovávání dětské pornografie a o jiné formy nakládání s dětskou pornografií. Tohoto trestného činu se dopustí ten „*Kdo přechovává fotografické, filmové, počítačové, elektronické nebo jiné pornografické dílo, které zobrazuje nebo jinak využívá dítě nebo osobu, jež se jeví být dítětem*“¹²³.

Jak již bylo zmíněno za pornografické dílo zobrazující dítě, tedy osobu mladší osmnácti let, lze pokládat např. snímky obnažených dětí v polohách vyzývavě předvádějících pohlavní orgány za účelem sexuálního uspokojení, také snímky dětí zachycující skutečný či předstíraný pohlavní styk s nimi nebo i jiné obdobně sexuálně dráždivé snímky dětí. Pokud se nejedná o takové snímky, pak

¹²¹ VANTUCH, Pavel. *Trestní zákoník s komentářem*. Olomouc: ANAG, 2011. Právo (ANAG). ISBN 978-80-7263-677-8, s. 670-671.

¹²² Srov. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 55/1975 a usnesení sp. zn. 20/13

¹²³ § 192 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

závěr o pornografickém charakteru nelze bez dalšího dovozovat jen z toho, že jsou zpřístupňovány za účelem uspokojení osob trpících sexuální deviací.¹²⁴

K zásadní změně právní úpravy dětské pornografie došlo novelizací trestního zákona v roce 2011 v souladu se směrnicí Evropského parlamentu a Rady EU 2011/92/EU, která nahradila Rámcové rozhodnutí Rady EU č. 2004/68/SVV z roku 2003 o boji proti pohlavnímu vykořisťování dětí a dětské pornografii. Na základě této evropské úpravy došlo k přeměně ustanovení § 192 TrZ a v odstavci 1. bylo slovo „dítě“ nahrazeno spojením „osoba, jež se jeví být dítětem. Podle této nové úpravy je trestná i výroba pornografického díla, ve kterém účinkují pouze osoby starší osmnácti let, avšak podle vzhladu se objektivně jeví jako děti, musí být tedy jednoznačná podobnost s dítětem, kdy většina pozorovatelů by tuto osobu považovalo za dítě. V tomto případě osoba, která vyrábí toto pornografické dílo, ví, že vyobrazené osoby jsou starší osmnácti let a nemůže se tedy dopustit trestného činu zneužití dítěte k výrobě pornografie dle ustanovení § 193 TrZ.¹²⁵

První skutková podstata trestného činu výroba a jiné nakládání s dětskou pornografií postihuje její přechovávání, kterým se rozumí jakýkoliv způsob držení dětské pornografie. Na délce přechovávání z hlediska naplnění znaků tohoto trestného činu nezáleží. Není nutné, aby měl pachatel dětskou pornografii přímo u sebe např. v bytě, ale postačí, že jí má ve své moci, tedy např. uloženou v emailové poště. Přechovávat pornografické dílo může pro sebe i pro jiného. Za přechovávání se nepovažuje pouhé prohlížení dětské pornografie nebo stránek s dětskou pornografií prostřednictvím internetu, pokud není uložena na nosič informací, neboť není naplněn znak možnosti dispozice s vyobrazeným materiálem.¹²⁶ Důvod pro kriminalizaci přechovávání dětské pornografie je zejména její větší společenská škodlivost oproti jiným formám pornografie, také proto postih dopadá i na její konzumenty.

Druhá skutková podstata postihuje toho, kdo prostřednictvím informační nebo komunikační technologie získá přístup k dětské pornografii, nemusí ji tedy

¹²⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 12. 2004, sp. zn. 7 Tdo 1077/2004.

¹²⁵ *Úřední věstník Evropské Unie: Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/92/EU ze dne 13. prosince 2011 o boji proti pohlavnímu zneužívání a pohlavnímu vykořisťování dětí a proti dětské pornografii, kterou se nahrazuje rámcové rozhodnutí Rady 2004/68/SVV* [online]. 2011 (svazek 54) [cit. 2018-03-02]. ISSN 1977-0626. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2011:335:FULL:CS:PDF>

¹²⁶ GRIVNA, Tomáš. Trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti v novém trestním zákoníku. *Bulletin advokacie* [online]. 2009, 22. 10. 2009, **2009**(10), 67-72 s. [cit. 2018-02-23]. Dostupné z: https://www.cak.cz/assets/files/2678/BA_10_2009_web.pdf

přechovávat, stačí, když ji pouze sleduje. Dále je trestné také kořistění z dětského pornografického díla, kterým se rozumí jakýkoli způsob získávání majetkového prospěchu z tohoto díla, nejedná se ovšem o situaci, kdy je tento prospěch získaný v souvislosti s účastí dítěte na pornografickém díle, neboť toto jednání spadá pod trestný čin zneužití dítěte k výrobě pornografie dle ustanovení § 193 TrZ.

Trestní zákon nerozlišuje mezi pornografií reálnou a virtuální, kdy virtuální dětskou pornografií můžeme rozumět kreslené či animované pornografické dílo, které nezobrazuje skutečnou osobu. Většina odborníků se shoduje, že virtuální dětská pornografie stimuluje pedofilní jedince k uskutečnění jejich představ. Podle mého názoru je však velmi žádoucí vložit tento druh pornografie do zákonné úpravy, protože by naopak tato virtuální realita mohla sexuální pachatele motivovat a inspirovat pro uskutečnění reálného sexuálního trestného činu.

3.9.3. Zneužití dítěte k výrobě pornografie

Dalším sexuálně motivovaným trestným činem je zneužití dítěte k výrobě pornografie obsažený v § 193 TrZ, který jej definuje takto: *„Kdo přiměje, zjedná, najme, zláká, svede nebo zneužije dítě k výrobě pornografického díla nebo kořistí z účasti dítěte na takovém pornografickém díle, bude potrestán odnětím svobody na jeden rok až pět let“*.

Toto ustanovení bylo beze změny převzato z předchozího trestního zákona včetně druhu a výměry trestů. Objektem je zde zájem společnosti na ochraně dětí před sexuálním zneužíváním, zájem na řádném mravním a citovém vývoji dětí, ale i svoboda rozhodování. Samotná výroba dětské pornografie nemusí vždy nutně zahrnovat zneužití dítěte, neboť výrobou je např. i rozmnožování pornografických fotografií nebo střih a jiné zpracování takových filmů.¹²⁷

Objektivní stránka spočívá ve způsobech zneužití dítěte, které jsou ve zmíněném ustanovení uvedeny demonstrativně, a to tak, že pachatel přiměje, zjedná, najme, zláká, svede nebo zneužije dítě k výrobě pornografického díla nebo z takového díla kořistí. Pod pojmem přimět můžeme charakterizovat jednání, kdy pachatel využije svého vlivu, který má ve vztahu k oběti např. učitel a vzbudí v něm rozhodnutí účastnit se výroby pornografického díla bez použití násilí. Za zjednání a najmutí dítěte lze považovat určité uzavření dohody či smlouvy mezi

¹²⁷ FRANTIŠEK NOVOTNÝ A KOLEKTIV. *Trestní zákoník 2010: stav k 1. 4. 2010 : komentář, judikatura, důvodová zpráva*. Praha: Eurounion, 2010. ISBN 9788073170844, s. 350-351.

dítětem a pachatelem, kdy najmutí na rozdíl od zjednání je provedeno za úplatu, buď ve finanční či jiné podobě. Zlákání dítěte představuje jeho zneužití s nepravdělným příslibem určitých benefitů, které mu budou náležet za výrobu pornografického materiálu např. nafocení prestižních fotografií se slibem, že se nezletilá stane modelkou. Svedení dítěte k účasti na výrobě pornografie je obdobnou činností jako zlákání. Kořistěním se rozumí jakýkoli způsob získávání majetkového prospěchu z účasti dítěte, kdy může jít např. o rodiče dítěte, kteří se přímo výroby neúčastní.¹²⁸

Ráda bych uvedla příklad z praxe k tomuto trestnému činu, kdy byl rozhodnutím Obvodního soudu pro Prahu 2 odsouzen pachatel za spáchání přečinu zneužití dítěte k výrobě pornografie dle § 193 odst. 1 TrZ v jednočinném souběhu s přečinem ohrožování výchovy dítěte dle § 201 odst. 1 písm. a) TrZ. Pachatel prostřednictvím počítačové sítě Internet, jakožto uživatel účtu na sociální síti Facebook, opakovaně vedl písemnou i hlasovou komunikaci sexuálního charakteru s nezletilou uživatelkou účtu na Facebooku, kdy měl vůči ní často sexuální narážky. V průběhu vzájemné komunikace jí opakovaně žádal, aby mu poslala fotografie své nahé postavy, přičemž nezletilá mu během přibližně 5 měsíců poslala ze svého účtu několik obnažených fotografií, ačkoliv ze vzájemné komunikace pachatel věděl, že se jedná o dítě mladší 18 let, jelikož se jí několikrát během konverzace dotazoval na její věk. Tato skutečnost pachatele však nijak neodradila od pokračování v konverzaci takového sexuálního charakteru, která i vzhledem k četnosti a dlouhodobosti musela nutně ohrozit mravní a citový vývoj nezletilé. Pachatel tedy svedl dítě k výrobě pornografického díla a jednak ohrozil citový a mravní vývoj dítěte tím, že ho svedl k nemravnému životu. Svým úmyslným jednáním naplnil pachatel skutkovou podstatu přečinu zneužití dítěte k výrobě pornografie v jednočinném souběhu s přečinem ohrožování výchovy dítěte.¹²⁹

3.9.4. Účast na pornografickém představení

Ustanovení tohoto trestného činu je implementací evropského práva, konkrétně se jedná o směrnici Evropského parlamentu a Rady 2011/93/EU ze dne 13. 12. 2011 o boji proti pohlavnímu zneužívání a pohlavnímu vykořisťování dětí

¹²⁸ NOVOTNÝ, Oto, Tomáš GRIVNA, Pavel ŠÁMAL a Rudolf VOKOUN. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 6. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012. Student (Leges). ISBN 978-80-7357-509-0, s. 130-131.

¹²⁹ Rozhodnutí Obvodního soudu pro Prahu 2 ze dne 24. 5. 2017, sp. zn. 9T 175/2017

a proti dětské pornografii, ze které vycházela novela trestního zákona č. 141/2014 Sb. Podle článku 4 odst. 4 zmíněné směrnice má být trestná úmyslná účast na pornografickém představení, ve kterém účinkuje dítě, přičemž se požaduje rozdělení sankcí. Nedosáhlo-li dítě věku pohlavní zletilosti, hrozí pachateli trest odnětí svobody až na dva roky, trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně jeden rok pak hrozí pachateli, pokud dítě tohoto věku dosáhlo.¹³⁰

Trestného činu podle § 193a se dopustí ten „*kdo se účastní pornografického představení nebo jiného obdobného vystoupení, ve kterém účinkuje dítě*“. Podle čl. 2 písm. e) zmíněné směrnice se rozumí pornografickým představením živé vystoupení dítěte určené určitému publiku, a to i prostřednictvím informačních a komunikačních technologií. Účastní se tak skutečného nebo předstíraného sexuálního jednání nebo předvádění pohlavních orgánů dítěte k prvotně sexuálním účelům.¹³¹ Bude se jednat zejména o striptýzové show, živé sexuální představení aj. Jiným obdobným vystoupením je vystoupení, které nedosahuje intenzity pornografického představení, přesto je však společensky škodlivé např. dětská módní přehlídka, kde budou obnažené děti a bude možné spatřit jejich pohlavní orgány.¹³² Pojem jiné obdobné vystoupení však podle mého názoru a vzhledem k absenci legálního terminologického základu primárního pojmu pornografického představení nadbytečně prohlubuje neurčitost celého tohoto ustanovení. Účast na takovém představení či vystoupení bude zahrnovat pachatelovu přítomnost a vnímání takového představení a musí zahrnovat úmysl pachatele, tedy skutečnost spojenou s věkem dítěte.

3.9.5. Navazování nedovolených kontaktů s dítětem

Toto ustanovení stejně jako účast na pornografickém představení bylo zavedeno do trestního zákoníku novelou z roku 2014. Trestný čin navazování nedovoleného kontaktu s dítětem spáchá ten „*kdo navrhne setkání dítěti mladšímu patnácti let v úmyslu spáchat trestný čin podle § 187 odst. 1 (pohlavní zneužití), § 192 (výroba a jiné nakládání s dětskou pornografií), § 193 (zneužití dítěte k výrobě*

¹³⁰ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 6. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2017. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-236-3, s. 623.

¹³¹ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/92/EU ze dne 13. prosince 2011 o boji proti pohlavnímu zneužívání a pohlavnímu vykořisťování dětí a proti dětské pornografii, kterou se nahrazuje rámcové rozhodnutí Rady 2004/68/SVV. *EUR-lex.europa.eu* [online] 17. 12. 2011 [cit.2018-03-02]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legalcontent/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:32011L0093&from=CS>

¹³² ŠÁMAL, Pavel. *Trestní právo hmotné*. 7., přeprac. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014. ISBN 978-80-7478-616-7, s. 626-627.

*pornografie) nebo § 202 odst. 2 (svádění k pohlavnímu styku) nebo jiný sexuálně motivovaný trestný čin“.*¹³³

Objektivní stránka spočívá v jednání pachatele, který navrhne setkání dítěti mladšímu patnácti let v úmyslu spáchat trestný čin pohlavního zneužití, výroby a jiného nakládání s dětskou pornografií, zneužití dítěte k výrobě pornografie, svádění k pohlavnímu styku nebo jiný sexuálně motivovaný trestný čin. Nově je tedy trestán pachatel za již samotný návrh setkání, který učinil dítěti mladšímu patnácti let, za účelem dopustit se na něm některého z výše uvedených trestných činů. Výčet těchto trestných činů je však pouze demonstrativní a může se jednat i o jiný sexuálně motivovaný trestný čin jako je např. sexuální nátlak. Návrhem setkání se pak rozumí aktivní komunikační činnost směřující k dítěti ve snaze vzbudit v něm rozhodnutí zúčastnit se osobní schůzky.¹³⁴ Typicky se bude jednat o navazování kontaktu prostřednictvím moderních komunikačních technologií. Jednou z forem navazování kontaktu s dítětem je tzv. *grooming* neboli online obtěžování či svádění. Grooming představuje techniky a postupy v jednání, kterými manipulátor vyvolává u nezletilých dětí využívajících internet, v podobě moderních komunikačních kanálů typu Facebook, důvěru a jeho cílem je přimět je k osobní schůzce.¹³⁵

3.10. Ohrožování výchovy dítěte

Trestný čin ohrožování výchovy dítěte a následující trestný čin svádění k pohlavnímu styku jsou upraveny v hlavě čtvrté trestního zákoníku, jakožto trestné činy proti rodině a dětem. Ustanovení § 201 TrZ spočívá v jednání, kdy někdo „*byť i z nedbalosti ohrozí rozumový, citový nebo mravní vývoj dítěte, tím že ho svádí k zahálčivému nebo nemravnému životu, umožní mu vést zahálčivý nebo nemravný život, umožní mu opatřovat pro sebe nebo pro jiného prostředky trestnou činností nebo jiným zavrženíhodným způsobem nebo závažným způsobem poruší svou povinnost o ně pečovat nebo jinou svou důležitou povinnost vyplývající z rodičovské zodpovědnosti*“.¹³⁶ Tento trestný čin bývá velmi často naplněn v jednočinném souběhu s trestným činem pohlavního zneužití podle §

¹³³ § 193b zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

¹³⁴ FRYŠTÁK, Marek. *Trestní právo hmotné*. Ostrava: Key Publishing, 2015. Právo (Key Publishing). ISBN 978-80-7418-225-9, s. 40.

¹³⁵ BLATNÍKOVÁ, Šárka. *Pachatelé komerčního sexuálního zneužívání dětí*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2009. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-091-5, s. 45.

¹³⁶ § 201 odst. 1 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

187 TrZ. Nový kodex jej v podstatě převzal z předchozího znění této skutkové podstaty, s tím, že byl odstraněn archaický výraz „zpustnutí“ a byly upřesněny jeho formy a byl nahrazen slovy „rozumový, citový a mravní vývoj“.¹³⁷

Objektem trestného činu ohrožování výchovy dítěte je zájem na řádném rozumovém, mravním a citovém vývoji dětí a na jejich výchově. Ke skutečnému narušení tohoto vývoje tedy vůbec nemusí dojít, není totiž rozhodné, jak dlouho toto jednání trvá, jelikož je posuzována také intenzita. Ke spáchání tohoto činu tak může dojít i jednorázovým skutkem, naopak ale i dlouhotrvajícím počínáním pachatele. Předmětem útoku může být pouze dítě, tedy osoba mladší 18 let, a to bez ohledu na eventuální nabytí plné svéprávnosti před nabytím zletilosti, s výjimkou jednání, kdy závažným způsobem poruší svou povinnost o dítě pečovat nebo jinou svou důležitou povinnost vyplývající z rodičovské zodpovědnosti dle § 201 odst. 1 písm. d), kde může být předmětem útoku osoba mladší 18 let, pouze pokud nenabyla plné svéprávnosti již dříve, a to přiznáním svéprávnosti soudem nebo uzavřením manželství.¹³⁸ Musí však jít o osobu na takovém stupni duševního vývoje, aby ji jednání pachatele mohlo škodlivě ovlivnit, a tím tedy mohlo vzniknout nebezpečí pro její další život, které předpokládá toto ustanovení.¹³⁹

Formulace „byť i z nedbalosti“, kterou obsahuje tento trestný čin, nám vyjadřuje, že je možné jej spáchat úmyslně i z nedbalosti, kdy ovšem svádění musí být vždy úmyslným jednáním.¹⁴⁰

Pachatelem této skutkové podstaty může být kterákoli fyzická či právnická osoba s výjimkou toho, kdy podstata činu spočívá v závažném ohrožení porušením pachatelovi povinnosti o dítě pečovat nebo jiné své důležité povinnosti vyplývající z rodičovské zodpovědnosti. Zde může být pachatelem pouze osoba, která má zvláštní povinnost o dítě pečovat. Ten, kdo má tuto zvláštní povinnost o dítě pečovat, může tento trestný čin spáchat také opominutím. Může to být i druh rodiče, který žije společně s dítětem ve společné domácnosti, jestliže jeho právo a povinnost vychovávat dítě vyplývají z rozhodnutí soudu nebo z dohody s rodičem

¹³⁷ FENYK, Jaroslav a kol. *Trestní zákoník a trestní řád: průvodce trestněprávními předpisy a judikaturou*. Praha: Linde, 2010. ISBN 978-80-7201-802-4., s. 761-762.

¹³⁸ § 30 odst. 2 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

¹³⁹ FRYŠTÁK, Marek. *Trestní právo hmotné*. Ostrava: Key Publishing, 2015. Právo (Key Publishing). ISBN 978-80-7418-225-9, s. 47-78.

¹⁴⁰ JELÍNEK, Jiří. *Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou*. Praha: Leges, 2009. Glosátor. ISBN 978-80-7502-230-1, s. 308.

dítěte. Pachatelem však může být i jiný občan, kterému rodič svěřil dítě do opatrování např. po dobu zaměstnání.¹⁴¹

Objektivní stránka trestného činu ohrožení výchovy dítěte spočívá ve čtyřech případech jednání, kdy pachatel svádí dítě k zahálčivému nebo nemravnému životu, umožní dítěti vést zahálčivý nebo nemravný život, umožní dítěti opatrovat pro sebe nebo pro jiného prostředky trestnou činností nebo jiným zavrženíhodným způsobem nebo závažně poruší povinnosti pečovat o dítě nebo závažně poruší jiné důležité povinnosti vyplývající z rodičovské odpovědnosti.¹⁴² První a druhý případ jednání obsahuje stěžejní pojmy zahálčivý a nemravný život. Zahálčivý život lze definovat jako stav, kdy si osoba nezajišťuje obživu prací, ale příživnickým způsobem, jedná se o parazitní způsob života, kdy osoba přesto, že nemá legální a dostatečný příjem, nepracuje a zdroj své obživy zcela nebo z podstatné části se snaží nalézt přímo v trestné činnosti. Nemravný život je potom širší pojem, který zahrnuje také sexuální chování, dodržování základní hygieny, požívání návykových látek, soustavné záškoláctví či prostituce a nevázaný život aj. Sem se zahrnují různé vnější projevy a návyky, které často přesahují pouze morální pravidla, či pravidla slušnosti a dostávají se do rozporu se zájmy chráněnými trestními předpisy.¹⁴³ Jednání, kdy pachatel přiměje osobu mladší 18 let k opětovným souložím a tím ji vede k pohlavní nevázanosti, lze považovat za svádění k nemravnému životu, které je způsobilé ohrozit rozumový, citový nebo mravní vývoj tohoto dítěte. K tomuto závěru dospěl Nejvyšší soud v případě, kdy otec svou dceru jakožto osobu svěřenou do péče, zneužívá její závislosti, přiměl k opakované souložím před patnáctým rokem jejího věku a v tomto jednání pokračoval i po jejích patnáctých narozeninách.¹⁴⁴

Třetí případ může být naplněn i prostou krádeží zboží spáchanou dítětem mladším patnácti let, která nemá povahu trestného jednání a není tedy protiprávním činem. Z hlediska trestní odpovědnosti rodičů lze toto jednání považovat za přečin ohrožení výchovy dítěte, s přihlédnutím ke konkrétním okolnostem za opatrování prostředků jiným zavrženíhodným způsobem. Pokud způsob provedení krádeže nese prvky promyšleného jednání, dítě se jí dopouští

¹⁴¹ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní právo hmotné*. 7., přeprac. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014. ISBN 978-80-7478-616-7, s. 642.

¹⁴² FRANTIŠEK NOVOTNÝ A KOLEKTIV. *Trestní zákoník 2010: stav k 1. 4. 2010 : komentář, judikatura, důvodová zpráva*. Praha: Eurounion, 2010. ISBN 9788073170844, s. 375.

¹⁴³ CHROMÝ, Jakub. *Kriminalita páchaná na mládeži: aktuální jevy a nová právní úprava v České republice*. Praha: Linde, 2010. ISBN 978-80-7201-825-3, s. 160.

¹⁴⁴ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 19. 10. 1979, sp. zn. 1 Tz 51/79.

„*pod dohledem*“ rodiče, je k tomuto jednání motivováno, eventuálně i instruováno, jak má postupovat, pak se jedná ze strany rodiče o chování závadné, které je způsobilé do budoucna ovlivnit nepříznivě mravní vývoj dítěte a takové jednání rodiče je nutno označit za společensky škodlivé, protiprávní a trestné.¹⁴⁵

V § 201 odst. 2 TrZ je konstruována zvláštní samostatná skutková podstata ve vztahu subsidiarity k výše uvedeným skutkovým podstatám, která spočívá v umožnění dítěti hrát na výherním hracím přístroji, který je vybaven technickým zařízením, které ovlivňuje výsledek hry a poskytuje možnost peněžité výhry.

3.11. Svádění k pohlavnímu styku

Tato skutková podstata postihuje osobu, která „*nabídne, slíbí nebo poskytne dítěti nebo jinému za pohlavní styk s dítětem, pohlavní sebeukájení dítěte, jeho obnažování nebo jiné srovnatelné chování za účelem pohlavního uspokojení úplaty, výhodu nebo prospěch*“.¹⁴⁶ K samotnému aktu nemusí tedy vůbec dojít, postačí, pokud k takovému činu dojde pouze jedenkrát a není třeba jeho delšího trvání. Dítě zároveň nemusí úplatu, nabídku, výhodu nebo prospěch vůbec přijmout.

Objektem tohoto trestného činu je zájem společnosti na řádné výchově dětí a zároveň jejich ochrana před sváděním k prostituci. Předmětem útoku jsou děti, a to bez ohledu na eventuální získání plné svéprávnosti před nabytím zletilosti. Avšak tohoto trestného činu se nedopustí fotograf, sochař, malíř či jiný umělec, který ztvárňuje dílo vyobrazující dítě v některých situacích, které obsahuje skutkovou podstatu svádění k pohlavnímu styku. U tohoto jednání totiž chybí požadavek na pohlavní uspokojení pachatele.¹⁴⁷

Pachatelem svádění k pohlavnímu styku nemůže být ten, k jehož ochraně slouží ustanovení tohoto trestného činu. Pro tento trestný čin není tedy trestné dítě, které žádá nebo přijme úplatu, jinou výhodu nebo prospěch za to, že má samotné pohlavní styk či se samo pohlavně ukájí, obnažuje nebo dopouští jiného srovnatelného chování, a to ani podle úpravy o návodci nebo pomocníkovi.¹⁴⁸

¹⁴⁵ Rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 23. 3. 2011, sp. zn. 5To 63/2011.

¹⁴⁶ § 202 odst. 1 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

¹⁴⁷ VANTUCH, Pavel. K trestným činům proti rodině a dětem v novém trestním zákoníku. *Právní rádce* [online]. 23. 2. 2011, 19 (2), 35-47 [cit. 2018-03-04]. Dostupné z: <https://pravnicaradce.ihned.cz/c1-50634850-k-trestnym-cinum-proti-rodine-a-detem-v-novem-trestnim-zakoniku>

¹⁴⁸ § 203 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Objektivní stránka spočívá v jednání pachatele, který může za účelem pohlavního uspokojení nabízet, slíbit či poskytnout úplatu, výhodu či prospěch dítěti, stejně jako jiné osobě, např. příbuznému dítěti, nebo kuplíři, jimž může být osoba ve vztahu k dítěti cizí. Rozhodné však je, aby vůči této osobě směřovala finanční úplata nebo jiná výhoda či prospěch za sexuální službu dítěte. Pohlavní styk je zde nutné vymezit extenzivně, tedy jakožto širší pojem než soulož. Zahrnuje tedy všechny další způsoby ukájení pohlavního pudu na těle jiné osoby, jedná se tedy mimo soulož i o styk anální a orální. Není však nutný přímý styk pohlavních orgánů, ale může se jednat o téže dotyky na kterékoli části těla. Za úplatu můžeme považovat jakýkoliv majetkový prospěch, který může představovat buď finanční odměnu, nebo jiný věcný dar. Naopak prospěch či výhoda mohou být i nemajetkové povahy např. zvýhodnění při hodnocení ve škole. Úplatu, prospěch či výhodu nemusí nabídnout pachatel pouze dítěti, ale také třetí osobě, která bude spolupachatelem tohoto trestného činu. Pro dokonání činu svádění k pohlavnímu styku není podmínkou, aby dítě nebo jiná osoba tuto úplatu, výhodu či prospěch přijala.¹⁴⁹

Za kvalifikovanou skutkovou podstatu označuje trestní zákoník jednání, kdy je tento trestný čin spáchán na dítěti mladším patnácti let, ze zavrženíhodné pohnutky, pokud se jedná o pokračování v páchání činu po delší době nebo v opětovném páchání.

4. Dítě jako oběť sexuálně motivovaných trestných činů

Ačkoliv mravnostní kriminalita páchaná na dětech zaujímá v ročním přehledu zločinnosti pouze okrajové místo, problematika těchto sexuálních činů se u nás začíná v posledních letech více otevírat a dostávat do podvědomí společnosti. Podle oficiálních statistik lze říci, že v ČR jsou denně spáchány přibližně jeden až dva mravnostní delikty. Výzkumy latence však přinášejí jiné údaje o výskytu sexuálního násilí, jelikož zachycují také trestné činy neoznámené. V západních zemích EU dosahuje ochota oznamovat sexuální trestné činy jen 50%. Je tedy zřejmé, že oficiální statistiky postihují pouze zlomek skutečného výskytu sexuálních trestných činů spáchaných na dětech, a to i proto, že tyto trestné činy jsou páchané přímo v rodině a děti jsou tak oběťmi deliktů páchaných

¹⁴⁹ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 6. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2017. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-236-3, s. 641.

blízkými osobami.¹⁵⁰ Bohužel je zde stále výrazný postoj široké populace, že tato sexuální problematika týkající se dětí je považována za nevhodné téma a ve společnosti se o ní nehovoří.

4.1. Dítě jako oběť

Naprostá většina konkrétních trestných činů působí újmu nejen společnosti jako celku, ale hlavně také jednotlivým osobám. Osoba takto dotčená trestným činem se nazývá obětí. Věda, která se zabývá oběťmi trestných činů, se pak nazývá viktimologie. Jedná se o poměrně novou disciplínu, která zkoumá vědeckým způsobem oběti trestných činů, především pak to, k jakým změnám došlo v chování a v prožívání osob, které se staly obětí trestného činu, vztah mezi obětí a pachatelem, pomoc oběti či ochrana osob před viktimizací.¹⁵¹

Základní pojem oběť je vymezen v zákoně č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů jako „*fyzická osoba, které bylo nebo mělo být trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena majetková nebo nemajetková újma nebo na jejíž úkor se pachatel trestným činem obohatil*“. Jak již bylo zmíněno ve vymezení základních pojmů, obětí se může stát osoba také „*nepřímo*“. Pro účely této práce je důležité zmínit specifický druh oběti tzv. zvláště zranitelnou oběť, kterou se rozumí právě dítě.¹⁵² Jedná se o osoby, u kterých mohou být pod vlivem spáchaného trestného činu mnohem větší dopady na jejich psychiku a které mají postavení, při němž podléhají autoritě a nemají možnost se bránit tak, jako dospělá osoba. Psychologické dopady jsou tedy mnohem intenzivnější, neboť osobnost dítěte se teprve vyvíjí a je velmi snadné, aby dítě podlehl vlivu směřujícímu ke spáchání trestného činu. Právě pojem viktimnost představuje disponovanost či schopnost jedince nebo skupiny osob stát se obětí trestného činu. V dnešní společnosti se každé dítě může stát obětí sexuálně motivovaných trestných činů. Praxe i zkušenost ukazují, že pravděpodobnost, aby se dítě stalo obětí, není v populaci rozložena rovnoměrně. Riziko stát se obětí sexuálního trestného činu závisí mimo jiné na vlastnostech, sociálním postavení, chování osoby a na prostředí, v němž se dítě pohybuje, u dítěte pak zejména s viktimností koreluje věk. V rámci psychologického přístupu se běžně rozlišují tři skupiny

¹⁵⁰ KOVÁŘ, Petr. *Sexuální agrese: znásilnění z pohledu medicíny a práva*. Praha: Maxdorf, c2008. Jessenius. ISBN 978-80-7345-161-5, s. 56.

¹⁵¹ GRÍVNA, Tomáš, Miroslav SCHEINOST a Ivana ZOUBKOVÁ. *Kriminologie*. 4., aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014. ISBN 978-80-7478-614-3, s. 112-113.

¹⁵² Zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů, ve znění pozdějších předpisů.

viktimogenních faktorů, a to sociální (sociální vrstva, postavení v rodině), osobnostní (konstelace osobnostních vlastností) a behaviorální (např. rizikové chování).¹⁵³

Nejvíce ohroženy jsou děti, které nemají potřebné znalosti a informace o přijatelném sexuálním chování. Často dochází k tomu, že dítě si neuvědomuje, že to co s ním pachatel provádí, není běžné chování. Vyšší riziko spadá na děti, které pochází z dysfunkčních rodin či z rodin neúplných, ale není to pravidlem. Projevy pohlavního zneužívání lze rozdělit na fyzické, emocionální a projevované chováním dítěte. Fyzické projevy jsou zejména různá fyzická poškození nebo poškození růstu a vývoje dětí. U psychických projevů je důležité si uvědomit, že pro dítě nemusí být sexuální trestné činy utrpením, neboť je možno brát např. jako hru. Psychické následky se jinak projevují např. úzkostí, agresivitou či depresi. Projevem v chování je zejména to, že dítě je tiché, vystrašené, neklidné a přecitlivělé, běžně se také vyskytuje porucha spánku nebo pomočování dítěte.¹⁵⁴ Dítě si následky ze sexuálního zneužívání nese i po celý svůj život, kdy trpí emocionální nevyrovnaností, partnerskými problémy či neschopností zařazení do společnosti.

Dívky se obecně stávají mnohem častěji obětí sexuálních trestných činů než chlapci. Nejrizikovější skupinu tvoří pak dívky ve věku od šesti do patnácti let. Traumatogenní dynamiku sexuálního a komerčního sexuálního zneužití rozdělil Finkelhor na čtyři základní kategorie, kdy každá z nich má různý psychologický a behaviorální efekt, jinak také souhrnně označované jako syndrom sexuálně zneužívaného dítěte. První traumatická sexualizace, kdy oběť trpí averzí vůči sexuálnímu životu a má problémy se sexuální identitou. Stigmatizace je důsledkem sníženého sebevědomí, které vede k pocitu viny, že je zodpovědný za zneužití. Reflexe těchto pocitů často vede až autodestruktivnímu chování. Emocionální důsledky jako je zrada se projevují zejména tím, že dochází ke ztrátě důvěry v blízké lidi nebo naopak může dojít k naprosté oddanosti vůči zneužívajícímu pachateli. Poslední oblastí je pak bezmocnost, kdy oběť je

¹⁵³ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Kriminální psychologie*. Praha: Eurounion, 1998. ISBN 80-85858-70-3, s. 106-108.

¹⁵⁴ HANUŠOVÁ, Jaroslava. Sexuální zneužívání dětí - příznaky a následky. *Právo a rodina*. 2006, roč. 8, č. 5, s. 13-15.

zvýšeně úzkostlivá a zranitelná, což se může projevovat poruchami spánku či příjmu potravy nebo různě rozmanitými fobiemi.¹⁵⁵

Podle různých charakteristických vlastností můžeme vymezit tzv. rizikové dítě. Nejvýznamnější okolnost z hlediska sexuálního zneužívání je rozhodně věk dítěte. S rostoucím věkem a tím i se zrající osobností dítěte lze přímo úměrně hovořit o snižování rizikovosti. Ohledně vzhledu dítěte bylo zjištěno, že u pachatele při výběru oběti hraje fyzická krása roli až ve 42 % případů, včetně způsobu, jak je dítě oblečeno. Zvýšené nebezpečí zneužívání u dětí představuje nižší stupeň inteligence, než je průměrná u dítěte, jak vyplývá z praxe. Tyto děti totiž obtížně diagnostikují nebezpečí a dokonce obtížně hodnotí samotné zneužívání. Tato nižší inteligence snižuje rovněž úspěšnost dítěte ve škole, kdy právě neúspěšné dítě má zvýšenou potřebu uznání a je více otevřené pro přívětivé chování dospělého pachatele. Zdá se, že nižší inteligent dítěte je poměrně významnou podmínkou pro označení dítěte jako potencionální oběti.¹⁵⁶

Avšak ne každé zneužitě dítě musí trpět zmíněnými poruchami. Až 40% dětských obětí nedává najevo žádné výraznější symptomy v době, kdy vyjde delikt najevo. V této souvislosti se však mnoho odborníků obává tzv. „efektu pláče“, který znamená, že způsobené trauma se ozve až později, v náročné životní situaci. Ovšem i experti upozorňují na to, že mnoho zneužívaných dětí má šanci na návrat do běžného života. Zásadní význam zde má, zdali se dostane oběti včasné konkrétní pomoci, ať už laické pomoci nebo v podobě odborné terapeutické posttraumatické péče.¹⁵⁷

4.2. Viktimizace

Na rozdíl od viktimnosti označuje viktimizace již samotný proces, v jehož rámci se z potencionální oběti stává oběť reálná. Tento proces zahrnuje všechny roviny trestného činu, tedy vztah pachatele a oběti, chování oběti a míru viktimnosti. Indexem viktimizace se rozumí procentní podíl počtu obětí připadajících ve sledovaném časovém období na určitý počet obyvatel žijících na vymezeném území. Primární a sekundární viktimizací pak označujeme újmu způsobenou kriminálním chováním pachatele, kdy primární vyjadřuje újmu

¹⁵⁵ VANÍČKOVÁ, Eva a Martin KLOUBEK. *Komerční sexuální zneužívání dětí: manuál pro lékaře*. Praha: Česká společnost na ochranu dětí, 2006. ISBN 80-239-6471-2, s. 33.

¹⁵⁶ WEISS, Petr. *Sexuální zneužívání - pachatelé a oběti*. Praha: Grada, 2000. Psyché (Grada). ISBN 80-7169-795-8, s. 64-65.

¹⁵⁷ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forenzní psychologie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2004. Vysokoškolské učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 80-86473-86-4, s. 192.

způsobenou obětí v bezprostřední souvislosti s konkrétním trestným činem, zatímco sekundární zahrnuje veškeré vedlejší negativní důsledky spáchaného trestného činu, které nastaly až po jeho ukončení. Zvláště u dětských obětí dochází nezdědka k jejich sekundární viktimizaci a to nevhodným způsobem vyšetřování a soudního projednávání případu.¹⁵⁸

Viktimizace představuje zcela individualizovaný proces, neboť každá oběť je jinak psychicky stabilní a odolná a stejně tak záleží na prostředí, v němž se bude oběť se svým traumatem vyrovnávat. Viktimizace dětí zpravidla trvá i několik let a velmi ovlivní celý jejich život, kdy poměrně často ve svém dospělém životě páchají násilí na jiných obětech. S tím souvisí jev označovaný jako reviktimizace, který představuje situaci, kdy jedinec má opakovanou zkušenost s rolí oběti sexuálního násilí, jehož se dopustili odlišní pachatelé ve dvou časově oddělených případech.¹⁵⁹

V návaznosti na primární a sekundární viktimizace se rozlišují tzv. primární a sekundární rány. Primární viktimizace představuje újmu způsobenou pachatelem jako bezprostřední následek trestného činu. Primární rány jsou právě způsobeny jednáním pachatele a můžeme je rozdělit na rány fyzické (tedy narušení fyzické integrity od lehčího poranění až po těžké ublížení na zdraví či smrt), finanční újma (poškození či ztráta majetku, ušlý zisk) a emocionální resp. psychická újma (např. posttraumatická stresová porucha). Emocionální rány jsou často podceňované a jsou těžko objektivně postižitelné, neboť se odvíjejí od prožívání oběti a souvisí s její individualitou. Mohou být značně ničivé a traumatizující, kdy oběť prožívá silný pocit zneuctění. Nejvíce problematické je však to, že trestný čin není oznámen z důvodu strachu či studu oběti.¹⁶⁰ Jedna z nejčastějších psychických ran u dětí je právě posttraumatická stresová porucha, která vzniká jako zpožděná či protahovaná odezva na stresovou událost neobvykle hrozivého rázu. Mnohé sexuálně zneužívané děti s neodžitým traumatem mají právě příznaky této poruchy. Mezi typické příznaky patří záblesky opakovaného ožívání traumatu, které se objevují v nečekaných situacích, noční můry, nespavost a mnoho dalších. Příznaky se projevují po určitém období latence od několika týdnů až po několik měsíců. Může také nastat chronický průběh poruchy

¹⁵⁸ VÁLKOVÁ, Helena a Josef KUČTA. *Základy kriminologie a trestní politiky*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 978-80-7400-429-2, s. 173-175.

¹⁵⁹ SAKAŘ, Petr. Sexuální reviktimizace. *Česká a slovenská psychiatrie*. Brno, 2007, roč. 103, ISSN 1212-0383, s. 346.

¹⁶⁰ ČÍRTKOVÁ, Ludmila a Petra VITOUŠOVÁ. *Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů: příručka pro pomáhající profese*. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-2014-2, s. 13-16.

trvající i mnoho let, kdy se již jedná o poruchu osobnosti. Pro posttraumatickou stresovou poruchu jsou typické disociativní poruchy osobnosti, kdy dítě má svoji dominantní osobnost a osobnost rozštěpenou, tedy disociovanou, která je ovlivněna probíhajícími událostmi.¹⁶¹

Sekundární viktimizace je problematika týkající se újmy vznikající v důsledku zacházení s obětí po spáchání trestného činu a to jak ze strany formálních instancí sociální kontroly jako jsou např. orgány činné v trestním řízení, tak ze strany neformálního sociálního okolí jako je např. rodina oběti. Zákon o obětech trestných činů definuje sekundární viktimizaci tak, že „*Druhotnou újmou se pro účely tohoto zákona rozumí újma, která nebyla oběti způsobena trestným činem, ale vznikla v důsledku přístupu Policie České republiky, orgánů činných v trestním řízení a dalších orgánů veřejné moci, poskytovatelů zdravotních služeb, subjektů zapsaných v registru poskytovatelů pomoci obětem trestných činů, znalců, tlumočnicků, obhájců a sdělovacích prostředků k ní*“.¹⁶² K sekundární viktimizaci jsou nejvíce náchylné právě oběti násilných trestných činů, které zasahují lidskou důstojnost. U dítěte může být jeho újma zvýšena tím, že nerozumí a nechápe průběh trestního řízení. Jelikož se jedná o výlučně psychologickou újmu, je nutné zabezpečit základní potřeby oběti, jako jsou potřeba informací, bezpečí či důvěry a respektu. V průběhu sekundární viktimizace dochází ke způsobení sekundárních ran, které podle současného mínění mohou více zraňovat oběť než rány primární a kterou jsou tvořeny trojicí pocitů. Jedná se o pocity nespravedlnosti, nedůstojnosti a také izolace.¹⁶³

V souvislosti s psychologickým zkoumáním problému o tom, jak se jedinec vyrovnává s prožitou kritickou událostí a s tím spojenou vlastní újmou se zavádí ještě třetí fáze, tedy terciální viktimizace. Jedná se o stav, kdy jedinec není schopen se přiměřeně vyrovnat s traumatickou zkušeností, přestože došlo z objektivního hlediska k uzdravení či nápravě a odškodnění. Dochází ke zcela zásadní přeměně v psychice, k nalomení původní životní cesty, k výrazné změně životního stylu. Pozadí terciální viktimizace je nutné hledat ve zvláštnostech osobnostního založení oběti.¹⁶⁴ V případě trestných činů souvisejících s dětskou

¹⁶¹ VANÍČKOVÁ, Eva. *Sexuální násilí na dětech: výskyt, podoby, diagnostika, terapie, prevence*. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-286-6, s. 77-80.

¹⁶² § 2 odst. 5 zákona č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁶³ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forenzní psychologie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2004. Vysokoškolské učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 80-86473-86-4, s. 117-118.

¹⁶⁴ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forenzní psychologie. 2., upr. vyd.* Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-80-7380-213-4, s. 103.

pornografií je právě terciální viktimizace poměrně častou záležitostí, které se může projevit až o mnoho let později, kdy samy oběti začnou páchat trestné činy sexuálního charakteru, jelikož se se svou emocionální ránou nikdy zcela nevyrovnejí.

Mezi obětí a pachatelem poměrně často existuje předchozí vztah, který ovlivňuje proces viktimizace. Existence tohoto vztahu je příznačná zejména pro sexuální trestné činy, u nichž je blízký vztah mezi obětí a pachatelem konstatován přibližně v 70% případů. Nejenže většina pachatelů zná svou oběť předtím, než ji začne zneužívat, ale velká část z nich je dokonce s obětí v příbuzenském vztahu.¹⁶⁵

Roku 1983 upozornil C. R. Summit na to, že případy odhaleného pohlavního zneužívání dítěte mají podobný průběh vývoje. Tento jev se nazývá syndrom dětského přizpůsobení pohlavnímu zneužití (Child sexual abuse accomodation syndrome). Dítě, které se se sexuálním zneužitím svěřilo, je odmítáno, nevěří se mu a dospělí jedinci jsou proti němu. Zasaženým dětem hrozí zároveň i riziko druhotného zneužívání a zraňování, tedy sekundární viktimizace.¹⁶⁶

4.3. Pomoc obětem trestných činů a jejich práva

Zákon o obětech trestných činů směřuje k vymezení práv obětí jako subjektů zvláštní péče ze strany státu, úpravu poskytování peněžité pomoci obětem ze strany státu a stanovení právního základu pro spolupráci mezi státem a organizacemi, které poskytují pomoc obětem. Oběť trestného činu má tedy právo na odbornou pomoc, právo na informace, právo na ochranu před hrozícím nebezpečím, právo na ochranu soukromí, právo na ochranu před druhotnou újmou a také právo na peněžitou pomoc. Zvlášť zranitelná oběť, kterou je např. dítě, má navíc ještě právo na bezplatnou odbornou pomoc a dále je specificky upraveno podání vysvětlení a samotný výslech zvlášť zranitelné oběti oproti ostatním obětem.¹⁶⁷

Právo na poskytnutí odborné pomoci zahrnuje psychologické poradenství, sociální poradenství, právní pomoc, poskytování právních informací a restorativní

¹⁶⁵ GRÍVNA, Tomáš, Miroslav SCHEINOST a Ivana ZOUBKOVÁ. *Kriminologie*. 4., aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014. ISBN 978-80-7478-614-3, s. 117-118.

¹⁶⁶ VOLFOVÁ, Iva, Zdeňka KOZÁKOVÁ a Miloš VELEMÍNSKÝ. *Prevence sexuálního zneužívání dětí a adolescentů se specifickými potřebami*. Praha: Triton, 2008. ISBN 978-80-7387-129-1, s. 19-20.

¹⁶⁷ zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů, ve znění pozdějších předpisů.

programy jako je např. mediace. Samotná pomoc je poskytována jak před zahájením trestního řízení, tak i v jeho průběhu a trvá tak dlouho, do kdy to vyžaduje účel. Subjekty, které jsou zapsané v registru poskytovatelů pomoci obětem trestných činů vedeném Ministerstvem spravedlnosti, jsou povinny na základě žádosti a bez zbytečného odkladu poskytnout těmto obětem pomoc. Péče poskytovaná obětem může být buď specifická pro konkrétní typ oběti, nebo může být všeobecně zaměřená.¹⁶⁸ Největším spolkem u nás poskytující pomoc obětem trestných činů je Bílý kruh bezpečí., který se také angažuje v oblasti prevence kriminality, dále v poskytování bezprostřední pomoci obětem. Významné místo v péči o dětské oběti trestných činů náleží linkám důvěry, jako je třeba Dětské krizové centrum. Toto centrum se specializuje na problematiku dětí týraných, zneužívaných a zanedbávaných.¹⁶⁹

Právo na informace můžeme rozhodně řadit mezi jedno z nejdůležitějších práv oběti a tyto informace můžeme rozdělit na ty, které se poskytují na žádost a ty, které jsou poskytnuty i bez žádosti. Již při prvotním kontaktu s orgány činnými v trestním řízení se poskytují oběti základní informace. Poskytovatelé pomoci obětem trestných činů mají za povinnost poskytnout obětem informace zejména o svých službách. Další informace jsou potom oběti poskytnuty na základě žádosti. Zákon zde upravuje informaci o pravomocném rozhodnutí, kterým se řízení končí. Další informace sděluje také věznice a to např. o propuštění z vazby nebo z výkonu trestu, popřípadě i o jiných v zákoně uvedených skutečnostech, kdy tyto informace se poskytují bezodkladně. Pokud je informace podávána osobě mladší osmnácti let, je třeba zohlednit její aktuální věk a rozumovou a mravní vyspělost.

Právo na ochranu před hrozícím nebezpečím je uskutečněno v momentě, kdy dojde k ohrožení bezpečí oběti a policista provede úkon nebo přijme jiné opatření, aby zajistil bezpečí oběti. Policie je k ochraně oběti také oprávněna vykázat ohrožující osobu ze společného obydlí, a to až na dobu deseti dní.

Ochrana soukromí představuje ochranu osobních údajů před zveřejněním, kdy podstatou je chránit je, a to i vůči osobám, které mohou nahlížet do spisu a

¹⁶⁸ SVATOŠ, Roman. *Kriminologie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012. Vysokoškolské učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-389-6, s. 59-63.

¹⁶⁹ Dětské krizové centrum [online] 2015 [cit. 2018-03-09]. Dostupné z: <http://www.ditekrize.cz/o-nas#kdo-jsme>

tímto způsobem se s nimi seznamovat.¹⁷⁰ Dítěti je dle TrŘ poskytována zvláštní ochrana, jelikož nikdo nesmí v souvislosti s trestným činem zveřejnit jakékoliv informace, které by umožnily zjistit jeho totožnost. Tato ochrana totožnosti dítěte zahrnuje prakticky všechny možnosti informací, které bylo možné získat včetně zveřejnění obrazových snímků, obrazových a zvukových záznamů nebo jiných informací o trestním řízení. Tyto informace, lze v nezbytném rozsahu zveřejnit pro účely pátrání po osobách, pro dosažení účelu trestního řízení a dále v případě, pokud to odůvodňuje veřejný zájem nebo pokud osoba, již se zákaz zveřejnění týká, udělila ke zveřejnění informace souhlas. Porušení těchto ustanovení může být stíháno jako správní delikt s peněžitou sankcí až 1.000.000,- Kč, resp. 5.000.000,- Kč (spáchání tiskem, filmem, rozhlasem, televizí, veřejně přístupnou počítačovou sítí nebo jiným obdobně účinným způsobem) nebo dokonce jako trestný čin neoprávněného nakládání s osobními údaji (pokud je způsobena vážná újma na právech nebo oprávněných zájmech osoby).¹⁷¹ Podle mého názoru je tato ochrana dětí dostatečně široká a i v dnešní době, kdy dochází ke snadnému šíření informací pomocí internetu a sociálních sítí je ve většině případů trestných činů anonymita dětí zachována.

Právo na ochranu před druhotnou újmou je spojeno se sekundární viktimizací a garantuje zamezení kontaktu oběti s pachatelem. Orgány, které jsou příslušné rozhodovat ohledně žádosti o zamezení takového kontaktu, mají povinnost jí vždy vyhovět, pokud ji podává dítě resp. jeho zákonný zástupce či opatrovník, jakožto zvlášť zranitelná oběť a pokud to nevyklučuje povaha prováděného úkonu. K tomuto zamezení dochází prostřednictvím oddělených čekáren a místností v soudních budovách. Pod tuto ochranu spadá také specifické oprávnění ohledně výslechu zvlášť zranitelné oběti, které jí poskytuje vyšší úroveň ochrany práv oproti ostatním obětem a ke kterému se dostanu v následující podkapitole věnované vyšetřování. Poměrně novým institutem je oprávnění oběti na doprovod důvěrníka. Účelem přítomnosti důvěrníka u procesních úkonů je poskytnutí psychické podpory, případně pomoci během procesních úkonů. Tím se

¹⁷⁰ VICHEREK, Roman. Oběti trestných činů a jejich práva. *Epravo.cz* [online]. 26. 11. 2013 [cit. 2018-03-09]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/obeti-trestnych-cinu-a-jejich-prava-92945.html>

¹⁷¹ zákon č. 141/1961 Sb, trestní řád, ve znění pozdějších předpisů.

liší od zmocněnce, který oběť v trestním řízení zastupuje a především dohlíží na dodržení všech práv poškozeného.¹⁷²

Kompenzace formou peněžité pomoci je nejčastější formou pomoci, kterou obvykle poskytuje stát. Účelem práva na peněžitou pomoc je jednorázové poskytnutí peněžité částky k překonání zhoršené životní a sociální situace, která nastala v důsledku trestného činu. Podle ustanovení § 24 písm. d) ZOTČ má právo na peněžitou pomoc oběť trestného činu proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti. Paušální částka určená obětem, kterým vznikla újma v důsledku trestného činu, může být v celkové výši až 200.000 Kč, obětem trestného činu proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti, se hradí pouze prokazatelné náklady, maximálně do výše 50.000 Kč, jedná se zejména o náklady spojené s poskytnutím psychoterapie či fyzioterapie. Poskytnutím peněžité pomoci oběti přechází její nárok na náhradu škody nebo nemajetkové újmy vůči pachateli na stát.¹⁷³

4.4. Role dítěte jakožto oběti při vyšetřování

Oběť hraje zásadní roli zvláště u vyšetřování násilné trestné činnosti, tedy v případech, kdy je terčem útoku pachatele přímo zdraví a život oběti. Při vyšetřování nastupují běžné vyšetřovací metody. V těchto rutinních postupech tak trochu oběť ztrácí svoje individuální postavení a v první řadě se stává zdrojem stop a důkazů, jelikož v těchto mravnostních deliktech bývá oběť často jediným zdrojem informací nejen o pachateli, ale i o spáchaném činu. Prakticky tedy jediným důkazním materiálem pro orgány činné v trestním řízení bývá výpověď oběti. Další důkazy, které mají objektivní povahu, jako je zejména gynekologické vyšetření či biologické zkoumání oděvů, mohou z důvodu časového odstupu mezi spácháním činu a jeho oznámením chybět.¹⁷⁴

V současné době se již vychází ze stanoviska, že děti jsou schopné poskytnout platnou výpověď, kdy je vyžadováno zvláštních znalostí při jejich výslechu a také diferencovaný přístup vzhledem k jejich věkové a mentální úrovni. Základním požadavkem je tedy respektování věku konkrétního dítěte, jeho

¹⁷² SCHELLE, Karel a Jaromír TAUCHEN. *Sexuální trestné činy včera a dnes*. Ostrava: Key Publishing, 2014. Monografie (Key Publishing: European Society for History of Law). ISBN 978-80-7418-213-6, s. 265-269.

¹⁷³ GRIVNA, Tomáš, Miroslav SCHEINOST a Ivana ZOUBKOVÁ. *Kriminologie*. 4., aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014. ISBN 978-80-7478-614-3, s. 133-135.

¹⁷⁴ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forenzní psychologie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2004. Vysokoškolské učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 80-86473-86-4, s. 149-152.

duševní, sociální a fyzické vyspělosti a celkový vývoj jeho osobnosti.¹⁷⁵ Z důvodu větší zranitelnosti osoby mladší osmnácti let může poměrně snadno dojít k sekundární viktimizaci, proto by měl být k výsledku přizván orgán sociálně-právní ochrany dětí, pedagog nebo jiná osoba mající zkušenosti s výchovou dětí jako je psychologický pracovník. Se zřetelem na předmět výsledku a stupeň duševního vývoje dítěte by tato osoba měla přispět ke správnému vedení výsledku. Pokud to může přispět ke správnému provedení výsledku, mohou být přibráni také rodiče, jedná se však pouze o fakultativní znak. Naopak přítomnost rodiče je vyloučena v případě, pokud mají v případě postavení svědka, jsou na věci zainteresovaní jako poškození anebo samozřejmě jako pachatelé. Pokud lze mít za to, že dítě nebude v přítomnosti rodičů schopné nebo ochotné vypovídat pravdu, přítomnost rodičů je také nežádoucí.¹⁷⁶ Při výkladu zvláštností výsledku dětí je nutné upozornit také na aspekt sugesce. Je totiž doloženo, že v dětství je sugestibilita, tedy schopnost přijímat nekriticky, automaticky a bezděčně cizí názory za své, v průměru vyšší a s přibývajícím věkem jí ubývá. Snaží se vycítit či odhadnout, co se od nich očekává a jsou tak více ovlivnitelní. Dítě je však schopné poskytnout spolehlivou výpověď, jelikož zejména děti ve školním věku jsou schopny zaznamenat řadu drobných detailů.¹⁷⁷

Trestní řád zakotvuje i další odchylky výsledku osob mladších osmnácti let, pokud se jedná o okolnosti, jejichž ožívání v paměti dítěte by vzhledem k jeho věku mohlo negativně ovlivnit jeho duševní i mravní vývoj. Je tedy nutné provádět jej zvláště šetrně a po obsahové stránce tak, aby už výsledek nebylo třeba opakovat v dalším průběhu řízení. V praxi je výsledek zpravidla prováděn již v přípravném řízení a opakovaný výsledek je možný pouze v nutných případech. Pokud je výsledek proveden nekvalifikovaně a s řadou pochybení odůvodňujících potřebu jej opakovat, následky jsou jen těžko napravitelné. K omezení sekundární viktimizace dítěte přispívá úprava v trestním řádě, podle které je v řízení před soudem umožněno na podkladě rozhodnutí soudu provést důkaz přečtením protokolu o výsledku dítěte. Proto je vhodné, aby byl výsledek před zahájením

¹⁷⁵ SCHELLE, Karel a Jaromír TAUCHEN. *Sexuální trestné činy včera a dnes*. Ostrava: Key Publishing, 2014. Monografie (Key Publishing: European Society for History of Law). ISBN 978-80-7418-213-6, s. 313.

¹⁷⁶ Ochrana dětí. *Nejvyšší státní zastupitelství České republiky* [online], [cit. 2018-03-10]. Dostupné z: <http://www.nsz.cz/index.php/cs/ohroene-osoby-a-pokozeni/ochrana-deti>

¹⁷⁷ ČÍRTKOVÁ, Ludmila a František ČERVINKA. *Forenzní psychologie: psychologie pro soudce, advokáty, státní zástupce, vyšetřovatele, kriminalisty, policisty a pro všechny, kteří se v souvislosti s trestným činem dostanou do kontaktu s policií a soudy*. Praha: Support, 1994, s. 79-82.

trestního stíhání proveden jako neopakovatelný a neodkladný úkon, a to za přítomnosti soudce. Po zahájení trestního stíhání je sepsán protokol o výsledku dítěte, který může být přečten nebo přehrán ze zvukového záznamu během řízení před soudem.¹⁷⁸ Podle ZOTČ k provedení tohoto důkazu před soudem není nutný souhlas obžalovaného a státního zástupce.

Vlastní osoba vyslychajícího je pro dosažení cíle výsledku dítěte velmi důležitá. Vyslychající by měl mít určité požadované vlastnosti. Od osoby vyslychající a také od atmosféry, kterou vytváří svým individuálním jednáním, se odvíjí, zdali bude dítě uvolněné a ochotné spolupracovat. Vůči dítěti by měla postupovat v každém případě empaticky, chápavě a zejména trpělivě. Důležitou roli hraje také vnější vzhled vyslychajícího, který by se v zájmu úspěchu výsledku neměl fyzicky podobat pachateli.¹⁷⁹

Prostředí, ve kterém výslech dítěte probíhá, významně ovlivňuje efektivitu výsledku. Jelikož je dítě velmi senzitivní, hraje důležitou roli také místnost, ve které výslech probíhá. Nejvhodnější je provádět výslech v místech, která jsou dítěti nejbližší, a jelikož trestní řád nijak striktně nestanovuje místo konání výsledku, volba tohoto místa náleží vyslychajícímu. Místnost, ve které výslech probíhá, by měla svým vybavením co nejméně rozptylovat dítě, zároveň však je důležité, aby zde bylo možné provádět zvukový a obrazový přenos. Podle mého názoru je rozhodně pro dítě samotné mnohem příznivější jemu známé prostředí např. domov nebo i specializovaná výslechová místnost, než např. policejní stanice, a proto by výsledky dětí vzhledem k této skutečnosti a také k tomu, že v dnešní době není problém zajistit zvukový a obrazový přenos téměř odkudkoliv, měly v zásadě probíhat pouze na takových místech. Po celé České republice jsou zřízeny speciální výslechové místnosti pro děti na základě programu „*Zřizování speciálních výslechových místností pro dětské oběti a svědky Policií ČR*“, který byl schválen Republikovým výborem pro prevenci kriminality v roce 2007. Tyto výslechové místnosti zahrnují různé obrázky a hračky a jsou vybaveny dvojicí demonstračních loutek „*Jája a Pája*“ (viz Příloha č. 3). Tyto textilní panenky opačného pohlaví slouží dítěti k názornému ukázání, jakým způsobem byly sexuálně zneužity. Jejich využití se nabízí zejména při výslechu osob se sníženou verbální komunikací či mentálně postižených osob. Výslech dítěte s pomocí

¹⁷⁸ ŠPECIÁNOVÁ, Šárka. *Ochrana týraného a zneužívaného dítěte*. Praha: Linde, 2003. ISBN 80-86131-44-0, s. 105-108.

¹⁷⁹ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forenzní psychologie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2004. Vysokoškolské učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 80-86473-86-4, s. 327-330.

loutek je možné snímat videotechnikou a pořízený záznam může sloužit jako jeden z důkazů pro soudní řízení.¹⁸⁰

5. Pachatelé sexuálně motivovaných trestných činů

Pachatelem pedofilního deliktu rozumíme osobu, která se dopustí sexuálně motivovaného trestného činu na dítěti. Obecně je udáváno, že sexuální devianti, tedy pedofilové, tvoří mezi pachateli sexuálně motivovaných trestných činů páchaných na dětech menšinu, podle odborníků se jedná přibližně o 32% deviantů.¹⁸¹ Skupina pachatelů těchto trestných činů je natolik různorodá, že popsat typického pachatele je zcela nemožné. Nevyvratitelným faktem je, že naprostou většinu pachatelů sexuálního násilí na dětech představují jedinci delikventní, nikoliv deviantní, tedy osoby bez poruchy sexuální preference. Sexuálně deviantně se v určitých situacích mohou chovat také lidé bez sexuální odchylky a také naopak. Pedofilem je člověk, kterého sexuálně přitahují nedospělí jedinci a trpí tak sexuální deviací neboli parafilii. Ne každý sexuální deviant se musí nutně projevovat deviantně. Většina z nich se během svého života žádného sexuálního deliktu nedopustí a své deviantní potřeby uspokojuje náhradním a sociálně přijatelnějším způsobem. Je tedy nutné rozlišit z forenzně sexuologického i z psychologického hlediska sexuální delikventy na ty, kteří trpí deviací a na ty, kteří se sexuálních deliktů spáchaných na dětech dopouští v rámci jiné např. osobnostní či sociální patologie. V praxi a často také v odborné literatuře dochází k zaměňování pojmů devianta a sexuálního delikventa, je však zřejmé, že je potřeba rozlišovat mezi parafilními a neparafilními pachateli, kteří se liší i v jiných než pouze v sexuálních charakteristikách.¹⁸²

5.1. Charakteristika a typologie pachatelů sexuálních trestných činů

Motiv, který vede pachatele ke spáchání sexuálního trestného činu, může být různorodý, od potřeby uspokojení svého sexuálního pudu přes touhu kontrolovat, ponížit či ovládnout oběť až po motiv finanční.

Jak jsem již zmínila v úvodu této kapitoly, pachatele těchto trestných činů nelze konkrétně popsat či vymezit, jelikož se jedná o různorodé jedince, kteří se

¹⁸⁰ ŠPECIÁNOVÁ, Šárka. *Ochrana týraného a zneužívaného dítěte*. Praha: Linde, 2003. ISBN 80-86131-44-0, s. 108-111.

¹⁸¹ VÁLKOVÁ, Helena a Josef KUČHTA. *Základy kriminologie a trestní politiky*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 978-80-7400-429-2, s. 499.

¹⁸² KOVÁŘ, Petr. *Sexuální agrese: znásilnění z pohledu medicíny a práva*. Praha: Maxdorf, c2008. Jessenius. ISBN 978-80-7345-161-5, s. 88.

liši zejména svou individualitou, specifičností osobnosti a života, které utváří hodnotový rámec a postoj k mravním zásadám každého z nás. Pachatele však můžeme rozdělit podle četnosti páchaní sexuálních trestných činů na příležitostné pachatele a na ty, kteří se této činnosti dopouští záměrně a plánovaně. Neexistuje tedy specifická osobnostní struktura, která by jednoznačně definovala pachatele sexuálního trestného činu, určovala osobnostní charakteristiky, a to především možné poruchy osobnosti, což může být velmi užitečné např. při stanovování formy nejvhodnější terapie či léčby. Odlišnosti v osobnostních charakteristikách a rysech osobnosti bývají pozorovány i mezi parafilními sexuálními delikventy a pachateli, kteří se násilných sexuálních trestných činů dopouští pod vlivem jiné patologie, tedy neparafilními sexuálními delikventy. U těchto pachatelů bývají společným znakem např. delikty nesexuálního charakteru. V anamnéze pachatelů je opakovaně zjišťováno jejich nepřizpůsobení se novým životním podmínkám nejen profesionálním, ale i partnerským. Dalším specifickým rysem je např. pohlavní nevyzrálost pachatele, nedostatek empatie, nezodpovědnost a absence pocitů viny. U pachatelů v mladistvém věku mohou mít velký význam poruchy spojené s dospíváním či touha po uspokojení sexuální zvědavosti. Některé charakteristiky či proměnné, které jsou zmiňovány v souvislosti s pachateli sexuálních deliktů, patří často do oblasti stereotypních přesvědčení, která jsou v rozporu se zkušenostmi. Tradičním stereotypem je fakt, že většina pachatelů sexuálně motivovaných trestných činů byla ve svém dětství zneužívána. Z průzkumů však nelze jednoznačně označit tento výrok za pravidelný jev. Pouze 8% respondentů vyjádřilo svůj jasný souhlas s tímto tvrzením.¹⁸³

Existuje několik samostatných typologií pro pachatele pohlavního zneužívání, kdy jsou tito pachatelé rozděleni na fixované, agresivní, regresivní a vykořisťovatelské. Fixovaný pachatel má dítě jako objekt sexuální preference a dospělé osoby jej sexuálně nepřitahují. Agresivní pachatel hledá uspokojení v působení bolesti jiné osobě, což se u daného jedince může projevit už v samotném dětství a postupně se zvyšovat. Pro regresivního pachatele je přitažlivá osoba, u které došlo v důsledku určité události k ústupu

¹⁸³ BLATNÍKOVÁ, Šárka, Petra FARIDOVÁ a Petr ZEMAN. *Násilná sexuální kriminalita - téma pro experty i veřejnost*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2014. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-143-1, s. 125-131.

psychosexuálního vývoje. Naopak u vykořisťovaného pachatele došlo k jeho mentální zaostalosti.¹⁸⁴

V posledních letech je velmi diskutováno o registraci pachatelů sexuálních deliktů. Jedná se o systém, který má umožnit úřadům sledovat pobyt a aktivity sexuálních delikventů, včetně těch, kteří již úspěšně vykonali své tresty. Mezi důvody pro zavedení tohoto systému patří snaha snížit počet sexuálních deliktů, jež ovšem vychází z mylné představy o vysoké pravděpodobnosti recidivy těchto pachatelů. Výrazné jsou námitky z hlediska ochrany lidských práv a svobod.¹⁸⁵ Podle mého názoru by podobný registr a monitoring pachatelů sexuálních deliktů vedl místo reintegrace k jejich ostrakizaci a pronásledování a vyvolával by v pachateli pocit hanby, beznaděje a odcizení, což by mohlo vést k páchání další trestné činnosti, nejen sexuálního charakteru.

Jak jsem již výše zmínila, pedofilní delikventy nelze brát jako homogenní skupinu, která by se vyznačovala stejnými rysy. Aby bylo možné tyto osoby více charakterizovat, je nutné je rozdělit do skupin, podle základních znaků, které je popisují. Za nejzákladnější dělení těchto pachatelů je považováno dělení na pachatele deviantní a nedevariantní. Za zmínku stojí také zcela specifický pachatel, kterým je žena.

5.2. Deviantní pachatel

Sexuální deviace v objektu se nazývá parafilie a představuje chování jedince, které nějakým způsobem vybočuje z normality sexuálního chování a zpravidla má současně charakter protiprávního jednání. Mezi nejčastější sexuální deviace v objektu patří pedofilie, která je společností považovaná za jednu z nejnebezpečnějších vzhledem k bezbrannosti objektu, jímž je dítě. Jedná se o trvalé erotické zaměření na dětské objekty, kdy pedofila přitahuje nejen jejich fyzická nezralost, ale také dětská povaha, nevinnost a zranitelnost. Rozlišujeme tzv. fixovaného pedofila, v jehož zájmu zůstávají děti a s osobou stejného věku nejsou schopni sexuálního styku a regredovaného pedofila, který je schopen navázat normální sexuální vztah s dospělou osobou, ale pod vlivem špatné zkušenosti obrací svou pozornost na děti. Důležitým diagnostickým vodítkem při

¹⁸⁴ BLATNÍKOVÁ, Šárka. *Pachatelé komerčního sexuálního zneužívání dětí*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2009. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-091-5, s. 38.

¹⁸⁵ BLATNÍKOVÁ, Šárka, Petra FARIDOVÁ a Petr ZEMAN. *Násilná sexuální kriminalita - téma pro experty i veřejnost*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2014. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-143-1, s. 90-92.

zjišťování pedofilie je tzv. pedagogicko-estetický komplex, kdy osobnost pachatele je strukturována shodně s osobností dítěte. Svět dětí je proto pravým pedofilům blízký, cítí se v něm bezpečně a neutlačování úzkostným očekáváním.¹⁸⁶

Pedofilové v zásadě pro tělesné zdraví či život dětských objektů obvykle nejsou příliš nebezpeční. Rizikovost jejich aktivit spočívá spíše v možnosti narušení psychosexuálního vývoje obětí. Některé kontaktní chování pedofilního jedince vůči dítěti může být odlišně posuzováno sexuologicky a právně. Například takové pohlazení dítěte po stehnech přes šaty lze považovat za přiměřené, sexuálně nijak nemotivované chování, které pochopitelně nenaplnuje skutkovou podstatu trestného činu pohlavního zneužití. Pokud se však takového jednání dopustí pedofilní jedinec, jeho sexuální motivace je zde velmi pravděpodobná. V těchto případech je však dokazování spáchání takového deliktu velmi obtížné.¹⁸⁷

5.3. Nedevariantní pachatel

Ne každý pachatel sexuálního deliktu spáchaného na dítěti je pedofil, tedy deviant v pravém slova smyslu a dokonce pachatelé pedofilních deliktů jsou častěji nedevariantní pachatelé. Deviantní a nedevariantní pachatelé mají přitom odlišnou motivaci svého chování. Zatímco pedofilové jsou primárně motivováni svou sexuální preferencí dětí jako objektů, nedevariantní delikventy může motivovat např. nedostupnost dospělého sexuálního partnera.¹⁸⁸

U nedevariantních pachatelů sexuálních trestných činů se často objevují problémy v osobnostních rysech, jak v oblasti partnerské, profesní či sexuální a setkáváme se s psychosexuální nevyzrálostí. Tyto pachatele je možné v obecné rovině rozřadit do několika skupin, které se mohou vzájemně překrývat. Weiss za nedevariantní sexuální delikventy považuje sociosexuálně a psychosexuálně nezralé pachatele, kteří nejsou schopni akceptovat společenské normy v sexuální oblasti, dále pak pachatele s psychopatickou strukturou osobnosti, s diagnózou smíšené či disociální poruchy osobnosti, a to především s rysy nezdrženlivosti, emoční nestability či výbušnosti. Další skupiny nedevariantních sexuálních pachatelů

¹⁸⁶ HOUBOVÁ, Drahomíra. *Psychologie pro právníky*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. ISBN 978-80-7380-100-7, s. 194-199.

¹⁸⁷ WEISS, Petr. *Sexuální deviace: klasifikace, diagnostika, léčba*. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-634-9, s. 74-79.

¹⁸⁸ WEISS, Petr. *Sexuální deviace: klasifikace, diagnostika, léčba*. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-634-9, s. 77.

představují jedinci, u nichž jsou sexuální delikty podmíněné situačně např. pod vlivem alkoholu, jedinci se sníženou schopností racionální kontroly sexuálního chování podmíněnou vrozeným či získaným defektem ve sféře rozumových schopností, hypersexuální jedinci se sníženou volní kontrolou nebo psychotici ve zhoršeném psychosomatickém stavu. Pro tyto jedince jsou typické především problémy v oblasti struktury osobnosti či jednotlivých rysů osobnosti.¹⁸⁹

5.4. Ženy v roli pachatele sexuálně motivovaných trestných činů

Pachateli sexuálních trestných činů jsou v převážné většině muži, přesto jsou zaznamenány i případy, kdy dítě bylo pohlavně zneužito ženou. V loňském roce tomu tak bylo u přibližně 14% případů pohlavního zneužívání (viz Příloha č. 4). Pachatelky se nejčastěji dopouští pohlavního zneužívání incestního typu, které má dlouhodobější charakter a podle průzkumů se ve většině případů nejedná o jednorázovou záležitost. Velká část z těchto žen byla sama ve svém dětství pohlavně zneužívána či týrána, pokusila se o sebevraždu nebo se u nich již v pubertálním věku vyskytovaly antisociální projevy nesexuálního charakteru.¹⁹⁰

Typologie pachatelek pohlavního zneužívání dle Atkinsonové je založena na motivaci kriminálního jednání. Existují tři druhy pachatelek – milenky, spolupachatelky a pachatelky se zátěží. *Milenky* nejčastěji svádí chlapce v prepubertálním a pubertálním věku, kdy jejich vzájemný vztah berou jako plnohodnotný a chlapce vnímají jako dospělého jedince. Ve většině těchto případů přesouvá pachatelka svou vinu na dítě. *Spolupachatelka* je ve většině případů týraná žena, která je svým partnerem násilím nucena účastnit se sexuálních aktivit na dítěti společně s ním. Dítě je pak zneužíváno oběma partnery, kdy obvykle jeden z nich je rodič dítěte. Poslední typ pachatelky představuje *pachatelka se zátěží*, tedy žena, která sama zažila ve svém dětství pohlavní zneužívání a v dospělosti reinscenuje tyto zážitky k páčání trestné činnosti často na svých vlastních dětech. Toto jednání jí dodává pocit kontroly a dominance.¹⁹¹ Jak jsem ale již ve své práci zmínila, souvislost se sexuální traumatizací v dětství a pachatelstvím v dospělosti nebyla jednoznačně prokázána a její existence se

¹⁸⁹ WEISS, Petr. *Sexuologie*. Praha: Grada, 2010. ISBN 978-80-247-2492-8, s. 492.

¹⁹⁰ WEISS, Petr. *Sexuální zneužívání dětí*. Praha: Grada, 2005. Psyché (Grada). ISBN 80-247-0929-5, s. 25.

¹⁹¹ ČÍRTKOVÁ, Luďmila. *Forenzní psychologie*. 3., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. ISBN 978-80-7380-461-9, s. 170-172.

považuje za mýtus, proto musím vyjádřit pochybnost ohledně posledního typu pachatelky sexuálních trestných činů.

5.5. Trestání a léčba deviantních pachatelů

Trestní zákoník č. 40/2009 přinesl do sankčního systému významné změny jako je např. rozšíření druhů trestů o trest domácího vězení. K adekvátnosti trestů stanovených za sexuálně motivované delikty se vyjadřovali také respondenti průzkumu, ze kterého jednoznačně vyplynulo, že převážná většina respondentů (87%) se domnívá, že ukládané sankce jsou příliš mírné. Představa, že přísnější tresty jsou jediným způsobem, jak pachatele napravit a zabránit jim v recidivě, je stereotyp. Na pachatele závažných sexuálních deliktů, zejména pak na osoby s psychopatickou strukturou osobnosti, odstrašující účinek trestu většinou neplatí. Vzhledem k typové závažnosti sexuálně motivovaných trestných činů a zákonným podmínkám pro ukládání jednotlivých druhů trestů lze trest odnětí svobody pokládat za druh trestu, který nejčastěji přichází v úvahu u tohoto druhu kriminality a také je nejvíce ukládán v praxi, ať již s podmíněným odkladem výkonu či nepodmíněně.¹⁹²

Jelikož české trestní právo vychází z dualistické koncepce trestních sankcí, je možné pachateli uložit mimo trestu nebo společně s trestem také ochranné opatření. V České republice se ochranné léčení v sexuologické oblasti provádí ve dvou formách, a to v ústavní či ambulantní formě. Pokud je ochranné léčení nařízeno vedle trestu odnětí svobody a jsou ve věznici pro léčení pachatele přijatelné podmínky, absolvuje pachatel léčení již během výkonu trestu. Pokud však věznice tyto podmínky nesplňuje, vykoná pachatel ochranné léčení před nebo po výkonu trestu odnětí svobody. Na ústavní ochranné léčení navazuje ambulantní léčba, která je možná tehdy, pokud soud na návrh zdravotnického zařízení, státního zástupce či obviněného rozhodne, že společenská nebezpečnost pachatele je natolik snížena, že již nadále není nutná léčba ústavní.¹⁹³ Mezi ochranná opatření podle českého trestního práva patří ochranné léčení, zabezpečovací detence, zabránění věci nebo jiné majetkové hodnoty a ochranná výchova.

¹⁹² BLATNÍKOVÁ, Šárka, Petra FARIDOVÁ a Petr ZEMAN. *Násilná sexuální kriminalita - téma pro experty i veřejnost*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2014. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-143-1, s. 53-62.

¹⁹³ FENYK, Jaroslav a kol. *Trestní zákoník a trestní řád: průvodce trestněprávními předpisy a judikaturou*. Praha: Linde, 2010. ISBN 978-80-7201-802-4, s. 419-431.

Ochranným léčením nemá být způsobena újma pachatelů, nýbrž jeho léčení či výchova, kdy vstupuje do popředí zejména terapeutická, výchovná a zabezpečovací stránka. Soudní znalci z oborů psychiatrie a sexuologie u pachatelů násilných sexuálních trestných činů diagnostikují přítomnost či nepřítomnost sexuální deviace. Český způsob a přístup k léčbě se liší od jiných zemí tím, že naprostá většina pachatelů sexuálních deliktů, u kterých je doporučeno nebo nařízeno ústavní ochranné léčení, je do léčby odeslána nedobrovolně. Český model léčby vychází z představy „*adaptační léčby*“, kdy je cílem celého léčebného procesu dosažení co nejlepší sexuální adaptace. Léčení je založeno na biologické, režimové a skupinově-psychoterapeutické léčbě, kdy se jedná o soubor psychoterapie, socioterapie a biologických léčebných metod. Biologická léčba spočívá v medikaci léky, které tlumí tvorbu testosteronu a tím i sexuální touhu. V dnešní době se užívá hormonální útlum mužské sexuality antiandrogeny.¹⁹⁴ Výjimečnou léčebnou metodou u sexuálních delikventů zůstává terapeutická kastrace, kterou umožňuje zákon o specifických zdravotních službách. Cílem má být pokles hladiny testosteronu a sexuální touhy. Pachatel musí o kastraci podat písemnou žádost, kdy o souhlasu s kastrací rozhoduje odborná komise ustanovená Ministerstvem zdravotnictví, avšak udělí jej pouze pachateli staršímu 25 let, který v minulosti spáchal násilný sexuálně motivovaný trestný čin, trpí sexuální deviací, je zde vysoká míra pravděpodobnosti, že dojde k recidivě a neúspěšně se léčil jinými léčebnými metodami.¹⁹⁵ Podle mého názoru je kastrace přínosná nejen pro pachatele samotné, ale i pro společnost, tím, že dochází k eliminaci možné recidivy těchto pachatelů. Deviantní pachatel není schopen ovládat své pudy a terapeutická kastrace je pro něj jediná možnost, jak žít běžný život. Klasickým příkladem je případ spartakiádního vraha Jiřího Straky, který byl jakožto deviantní pachatel vykastrován a dnes žije běžným životem. Naopak existují i případy např. Antonín Vorel, kdy deviantní pachatel i po provedené kastraci spáchá sexuální trestný čin. Podstoupení terapeutické kastrace tedy neznamená, že deviantní pachatel nespáchá žádný sexuálně motivovaný trestný čin.

Zabezpečovací detence působí v oblasti osob s psychiatrickými a sexuologickými problémy, kteří jsou vzhledem ke svému duševnímu stavu vysoce

¹⁹⁴ VANÍČKOVÁ, Eva. *Sexuální násilí na dětech: výskyt, podoby, diagnostika, terapie, prevence*. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-286-6, s. 73-75.

¹⁹⁵ § 17 a násl. zákona č. 373/2011 Sb., o specifických zdravotních službách, ve znění pozdějších předpisů.

společensky nebezpeční. Ochranné léčení je ukládáno převážně v ústavní formě a jeho nejčastějším typem je pochopitelně sexuologické ochranné léčení.¹⁹⁶

Léčení osob s jakoukoli poruchou sexuální preference je velmi obtížný úkol. Potřeba zabránit specifické recidivě pedofilního chování vede k izolaci jedince ve vězení. Toto je ovšem pouze dočasné řešení a nechrání společnost a jím preferované oběti před repetitivně kompulzivní další aktivitou pachatele. Terapie se u parafilních pachatelů jeví důležitějším postupem než pouhá represe. Ačkoliv je léčení ve srovnání s vězněním dražší, neposkytnutí terapie může být psychologicky a emočně nákladnější pro delikventa, oběť a i budoucí případnou oběť jeho jednání.¹⁹⁷

6. Srovnání s vybranou zahraniční úpravou

Zahraněční právní úprava sexuálně motivovaných trestných činů páchaných na dětech může být velmi rozdílná od české právní úpravy nebo i naopak velice podobná jako je tomu zejména u evropské zahraniční úpravy a to zejména z důvodu, že v českém trestním zákoníku jsou implementována ustanovení uvádějící zpracování předpisů Evropské Unie. Pro svou diplomovou práci jsem se rozhodla srovnat českou právní úpravu sexuálně motivovaných trestných činů s angloamerickým typem právní úpravy Spojeného království Velké Británie a Severního Irsku.

6.1. Srovnání úpravy sexuálně motivovaných trestných činů v právu České republiky a Velké Británie

Ve Velké Británii postihují sexuální trestné činy neboli *sexual offences* jednání jedinců v sexuálních vztazích, které jsou buď nevhodné, nesprávné či proti vůli jiné osoby, tedy nekonsensuální.¹⁹⁸ Ze systematiky trestných činů vymezených v Sexual Offences Act 2003 lze zjistit, že kromě svobody jednotlivce v intimních vztazích je také chráněn tělesný a mravní vývoj dětí, morálka v rodinných vztazích a také společenská mravnost. Kodex Sexual Offences Act

¹⁹⁶ BLATNÍKOVÁ, Šárka, Petra FARIDOVÁ a Petr ZEMAN. *Násilná sexuální kriminalita - téma pro experty i veřejnost*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2014. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-143-1, s. 75-84.

¹⁹⁷ WEISS, Petr. *Sexuální zneužívání - pachatelé a oběti*. Praha: Grada, 2000. Psyché (Grada). ISBN 80-7169-795-8, s. 161.

¹⁹⁸ Home Office. *Setting the boundaries : Reforming the law on sex offences* [online]. Vol. I. July 2000 [cit. 2018-11-03]. Dostupný z [www: <http://webarchive.nationalarchives.gov.uk/+http://www.homeoffice.gov.uk/documents/vol1main.pdf?view=Binary >](http://www.homeoffice.gov.uk/documents/vol1main.pdf?view=Binary).

2003 plní funkci komplexní úpravy problematiky sexuálních trestných činů, včetně těch, které jsou páchany na dětech, neobsahuje však trestné činy související s prostitucí.¹⁹⁹ Tato úprava je však poměrně často kritizována, neboť se zákonodárce snažil postihnout co nejvíce možných situací a došlo tak k vytvoření velkého počtu sexuálních trestných činů, a také k výraznému překrývání jejich skutkových podstat.²⁰⁰ Tento tzv. *catch-all* přístup vede sice k vytvoření na první pohled bohatého počtu různých trestných činů, avšak při zevrubnějším pohledu je zřejmé, že se skutkové podstaty překrývají. Podle tohoto kodexu je možné sexuální trestné činy řadit do několika skupin jako je např. znásilnění, sexuální útok a nekonsensuální sexuální aktivita, sexuální trestné činy proti dětem mladším třinácti let, sexuální trestné činy páchané dětmi nebo páchané na dětech či mezi příbuznými.

Pojmy jednotlivých trestných činů v obou právních úpravách se poměrně shodují a právo v obou státech chrání obdobné objekty a významně se zaměřuje na zvláštní ochranu dětí. Podle mého mínění volil český zákonodárce spíše přehlednější a komplexnější způsob úpravy s menším množstvím trestných činů, jejichž rozsah pak rozšiřuje jednotlivými kvalifikovanými podstatami. Zatímco anglický přístup vytváří mnoho zvlášť stojících trestných činů, které se liší pouze v předmětu útoku. Dále se také domnívám, že je přehlednější česká úprava, jelikož je systematicky a logicky upravena v jediném zákoně, oproti tomu Sexual Offences Act 2003 nezahrnuje všechny skutkové podstaty sexuálních trestných činů, kdy např. právě zmíněné trestné činy související s prostitucí stojí mimo tento kodex. Neobvyklý je tento zákoník také svou formou, jelikož v zemi s common law tradicí, obzvláště pak v oblasti trestního práva je psaná zákonná úprava spíše výjimkou.

6.2. Srovnání trestného činu pohlavního zneužití

V následující podkapitole jsem se rozhodla porovnat právní úpravu pohlavního zneužití, jelikož se jedná o častý a nejtypičtější sexuální trestný čin páchaný právě na dětech.

V české i v anglické právní úpravě může být pachatelem muž i žena. Avšak dle Sexual Offences Act 2003 může základní skutkovou podstatu

¹⁹⁹ CARD, Richard. *Sexual offences: the new law*. Bristol: Jordans, 2004. ISBN 0-85308-882-9, s. 13.

²⁰⁰ ROOK, Peter F. G. A Robert WARD. *Rook & Ward on sexual offences: law and practice*. 3rd ed. London: Sweet & Maxwell, 2004. ISBN 0-421-852003, s. 16.

pohlavního zneužití spáchat pouze osoba osmnáctiletá či starší, která se úmyslně dotýká dítěte mladšího šestnácti let a vědomně se nedomnívá, že je dítě ve věku šestnácti let a méně, nebo se úmyslně sexuálně dotýká dítěte mladšího třinácti let. Oběti v české právní úpravě trestného činu pohlavního zneužití může být dítě mladší patnácti let, zatímco podle anglické úpravy jsou chráněni děti mladší šestnácti let, ve zvýšené míře děti třinácti let, když u pachatele ve vztahu k jejich věku není vyžadováno zavinění a pachatel tedy odpovídá objektivně.

Podle českého trestního zákoníku dítě mladší patnácti let nemůže být za trestný čin pohlavního zneužití odpovědné již pouze na základě skutečnosti, že trestní odpovědnost dítě získává až dovršením patnácti let, v anglickém právu je odpovědné již od desíti let.²⁰¹ Dle rozhodnutí *Tyrrell* však nemůže být dítě mladší šestnácti let, které je pachatelem pobízeno k sexuálním aktivitám s ním, trestně odpovědné za čin sexuální aktivity s dítětem.²⁰²

Česká právní úprava je vymezena podstatně úžeji ohledně způsobů provedení pohlavního zneužití, kdy např. letmé doteky přes oděv dítěte nelze považovat za způsob jiného pohlavního zneužití, jimž by byla naplněna skutková podstata trestného činu pohlavního zneužití. Naopak anglická úprava postihuje i tyto letmé doteky přes oděv oběti. Podle mého názoru tedy nadměrně postihuje jednání, které nedosahuje takové společenské nebezpečnosti, které je hodné zásahu trestního práva. Dále se domnívám, že je zcela nesprávné to, že pachatel tohoto trestného činu naplní jeho skutkovou podstatu pouze, pokud se dítěte aktivně dotýká. Pokud však doteky pouze přijímá, nebude trestně odpovědný, oproti tomu je podle mého názoru česká úprava mnohem vhodnější.

Skutková podstata trestného činu pohlavního zneužití dle ustanovení § 187 odst. 2 TrZ má svou obdobu v anglickém trestném činu sexuální aktivity s dítětem, pokud se pachatel nachází v postavení, kdy je způsobilý ovlivnit oběť nebo na ni působit důvěryhodně. Najdeme zde však výrazný rozdíl ve způsobech provedení těchto trestných činů. Český trestní zákoník pracuje se souloží a jiným pohlavním stykem vyšší intenzity a závažnosti, zatímco anglická právní úprava jakoukoli penetraci vylučuje a pachatel svého vlivu či důvěryhodnosti nemusí vůbec zneužít pro naplnění skutkové podstaty. Pachatel podle české právní úpravy

²⁰¹ Children and Young Persons Act 1933, s. 50.

²⁰² *Tyrrell* (1894) 1 QB 710, CCR.

musí tento vliv či důvěryhodnost zneužít a také tak musí učinit vůči dítěti, které bylo svěřeno jeho doзору.²⁰³

6.3. Registrace pachatelů sexuálních deliktů ve Velké Británii

Zatímco u nás se o registru pachatelů sexuálních deliktů zatím pouze diskutuje a převažuje spíše negativní názor na tento systém, ve Velké Británii lze vysledovat jeho počátky již v šedesátých letech minulého století. Po přijetí nové právní úpravy v podobě Sexual Offences Act 2003 registrace sexuálních delikventů trvá u delikventů nejméně dva roky, pokud jim byla uložena výstraha a nejdéle pak doživotně, pokud byl pachateli uložen trest odnětí svobody nejméně na 30 měsíců nebo kteří byli umístěni do léčebny a byl vůči nim vydán omezující příkaz. V roce 2005 byl spuštěn celonárodní neveřejný elektronický registr ViSOR (Violent and Sexual Offender Register), obsahující informace o pachatelích sexuálních a násilných trestných činů. Přístup do tohoto systému má policie, probační služba a vězeňská služba. O rok později byla zřízena zvláštní policejní jednotka CEOP (Child Exploitation and Online Protection), jež má za úkol vyhledávat pachatele sexuálních deliktů, porušující registrační povinnost. Registrovaní pachatelé mají např. povinnost hlásit každou zahraniční cestu bez ohledu na délku jejího trvání, nebo pokud žijí v domácnosti s dítětem mladším 18 let.²⁰⁴

²⁰³ CARD, Richard. *Sexual offences: the new law*. Bristol: Jordans, 2004. ISBN 0-85308-882-9, s. 82-86.

²⁰⁴ BLATNÍKOVÁ, Šárka, Petra FARIDOVÁ a Petr ZEMAN. *Násilná sexuální kriminalita - téma pro experty i veřejnost*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2014. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-143-1, s. 97-99.

7. Závěr

Cílem této práce bylo podat základní exkurz do této právní problematiky široké laické veřejnosti, seznámit ji se skutkovými podstatami těchto trestných činů, analyzovat současnou právní úpravu sexuální trestné činnosti na dětech a také se zaměřit na dítě jako oběť a pachatele těchto deliktů. Snažila jsem se celou práci doplnit a obohatit o vlastní poznatky a osobní názory. Ačkoliv sexuální trestné činy, co se legislativního vývoje týká, v posledních letech neprošly velkými změnami, je na místě na ně neustále upozorňovat, právě kvůli jejich závažnosti a také z důvodu neustálého vývoje moderní doby a tedy i techniky pachatelů trestné činnosti, která se projevuje také potřebným rozšiřováním skutkových podstat v této problematice.

Sexuální trestné činy páchané na dětech, tedy osobách mladších osmnácti let, jsou vysoce nebezpečné a pro společnost nežádoucí, s velkou mírou latence, což pro mne osobně bylo až překvapující, kolik těchto trestných činů je neoznámeno a utajováno. Důvody, proč dochází k neoznámení těchto trestných činů, jsou různé, u mravnostních deliktů se však nejčastěji jedná o vztah oběti a pachatele či pocit studu. V současnosti je však tato problematika více zveřejňována a diskutována, což napomáhá boji proti této trestné činnosti.

V první kapitole práce se zabývám jednotlivými významnými pojmy, které jsou obsaženy v celé práci. Následně jsem nejvíce prostoru věnovala jednotlivým skutkovým podstatám trestných činů podle aktuální právní úpravy, abych co nejlépe rozlišila podstatu jednotlivých deliktů.

Kriminologická část tvoří zejména vysvětlení pojmů oběť a pachatel sexuálních trestných činů. O pachatelích těchto činů panuje mezi veřejností mnoho mýtů, jelikož bývají bez dalšího považováni za osoby trpící deviací, i pro mě bylo velkým přínosem, že podstatnou část těchto činů páchají jedinci nedevariantní a dokonce i ženy. Věnovala jsem se také pomoci obětem a léčbě pachatelů sexuálních trestných činů a domnívám se, že v České republice jsou jak pomoc obětem, tak i léčba pachatelů poměrně snadno dostupné, rozšířené a na velice kvalitní úrovni.

Část srovnání se zahraniční právní úpravou byla pro mne zajímavým pohledem, zejména ohledně registrace pachatelů sexuálních deliktů, která v našem právním řádě nemá svou úpravu.

Během studia literatury věnující se této problematice jsem zjistila, že velkým nedostatek je neaktuálnost, kdy většina publikací, které se důkladně

věnují sexuálně motivovaným trestným činům, je poměrně zastaralá. Pokud mám hodnotit právní stav úpravy sexuálních trestných činů, domnívám se, že je dostačující a zcela funkční. Pozitivní vývoj právní úpravy spatřuji v systematice zvláštní části TrZ, kdy mezi nejzákladnější zájmy státu patří ochrana života, zdraví, svobody a lidské důstojnosti v sexuální oblasti. Podle mého názoru by však bylo žádoucí spojení sexuálních trestných činů na dětech do samostatného dílu třetí hlavy TrZ včetně trestných činů ohrožování výchovy dítěte a svádění k pohlavnímu styku, jinak je česká právní úprava přehledná a jasná.

Trestněprávní ochrana dětí proti sexuálním trestným činům je z mého pohledu dostačující, ale domnívám se, že by bylo vhodné posílit prevenci v sexuální oblasti tak, aby si případné oběti těchto trestných činů byly vědomy svého postavení a svých možností ochrany např. prostřednictvím sociálních sítí.

Resumé

The aim of this thesis is to provide a basic outlook of the legal area to a wider public, introduce the elements of the criminal offences, analyze the current state of the legal framework on sexual criminal offences on children and also focus on a child as a victim as well as an offender in these cases. I have also tried to add my own views and findings. Even though the provisions on sexual offences did not see many changes in the past few years, it is important to keep on stressing them due to their severity but also due to the never ending evolution of the new age that goes hand in hand with the technology used by the offenders which translates into expansion of the elements to consider in this area.

Sexual offences committed on children, meaning persons below the age of eighteen, are highly dangerous and undesired within the society, expressing high levels of latency, which actually came to my surprise as I did not expect so many of the criminal offences to go unreported or to be deliberately hidden. The reasons why they are not reported vary, however, when it comes down to immoral delicts, it is usually because of the relationship between the victim and the offender or simply the feeling of shame. Nowadays, this area is gaining more attraction, being often at a center of discussion, which in turn helps to fight it.

The first chapter discusses various key terms that are present throughout the whole thesis. Next, I have focused on the elements of the criminal offences based on current legal framework in order to correctly and visibly differentiate the offences from each other.

The criminology section deals with explaining the terms such as victim and offender of a sexual criminal offence. There are many misconceptions in the society about these offenders, as they are usually considered to be deviants, it was actually a great finding that a large number of these offences are committed by people who are not deviant and even by women. I have also discussed the support for victims and treatment available for the offenders and I came to a conclusion that the support for victims as well as treatment for the offenders is easily available, widespread and shows high levels of quality.

Next section compares the provisions with foreign legal framework and it provided an interesting outlook, mainly about the registration obligation for offenders, that is not present in our criminal code

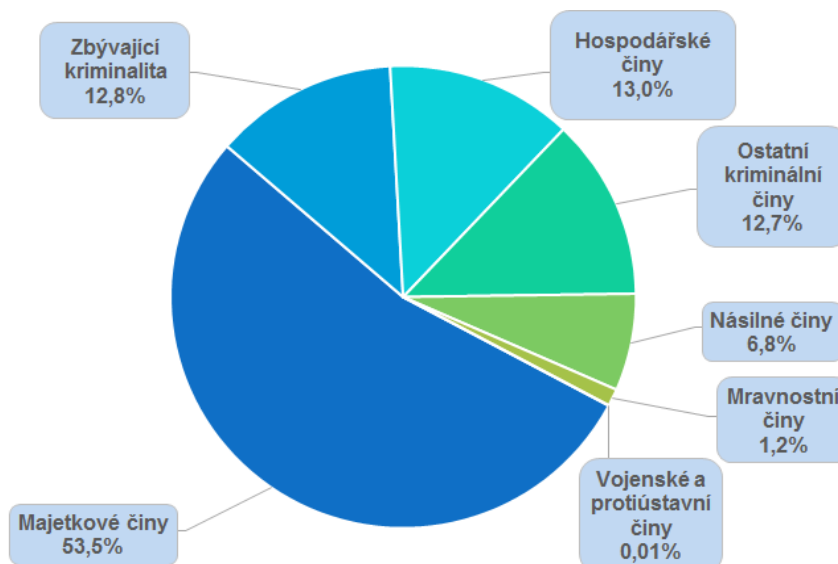
During the literature review for this topic, I found that it is largely out of date, presenting a serious shortcoming as most of the text dealing with criminal

offences in a sexual context is quite outdated. When it comes down to the legal situation of the sexual criminal offences, I believe that it is sufficient and overall functional. A positive development can be seen in the systematics of the specific section of the Criminal code, where among basic interests of the state are listed: protection of life, health, liberty, and human dignity in the sexual area. In my opinion, there is a need for grouping the sexual criminal offences on children to a separate section within the third Title including criminal offences as child endangerment and luring of a child, but other than that, the Czech legal framework is clear.

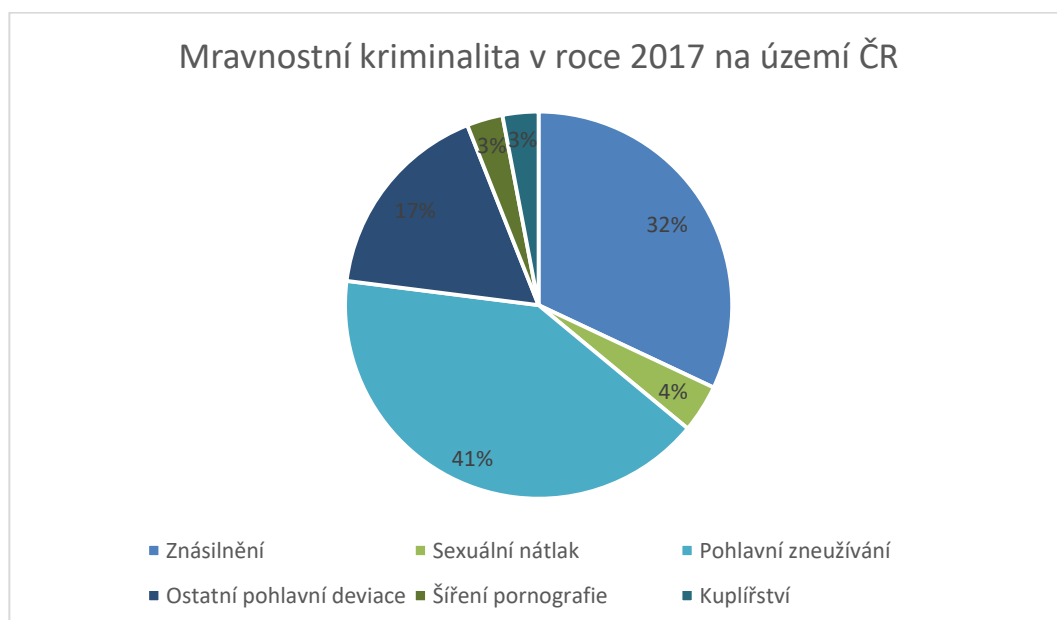
Criminal law protection of children against sexual criminal offence is sufficient, in my opinion, however, I conclude that it would be good to increase efforts in the prevention work, so potential victims of these offences are aware of their rights and options for protection such as via social media.

Přílohy

Příloha č. 1: Podíl jednotlivých druhů trestné činnosti v roce 2017 na území České republiky²⁰⁵

Příloha č. 2: Mravnostní kriminalita v roce 2017 na území ČR²⁰⁶

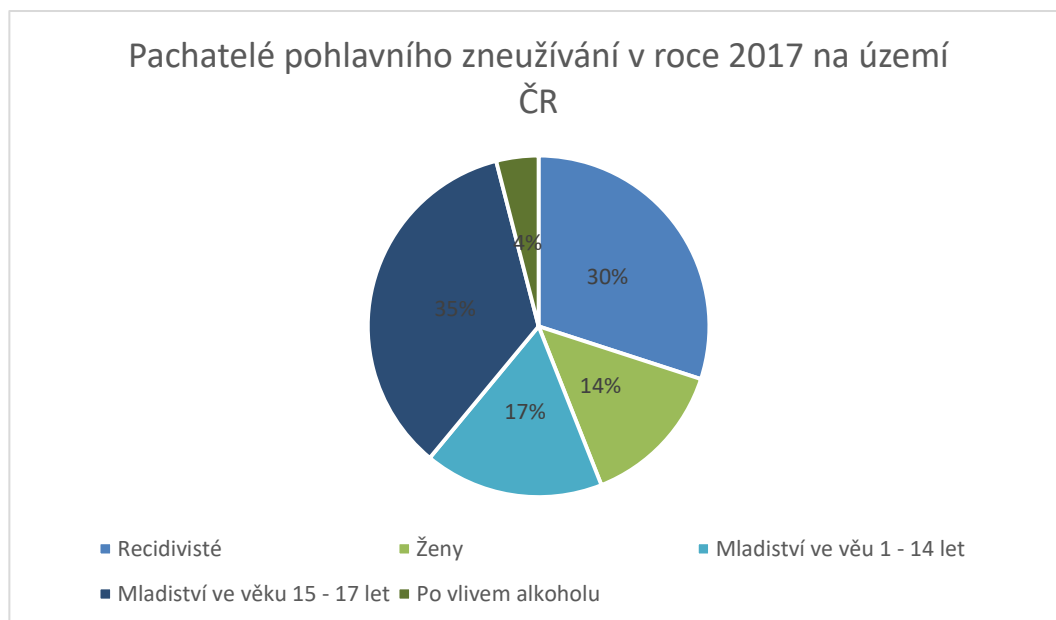
²⁰⁵ Statistické přehledy kriminality za rok 2017. *Policie ČR* [online]. 2017 [cit. 25. 3. 2018]. Dostupné z: <http://www.policie.cz/clanek/statistika-kriminality-za-rok-2017.aspx>

²⁰⁶ Statistické přehledy kriminality za rok 2017. *Policie ČR* [online]. 2017 [cit. 25. 3. 2018]. Dostupné z: <http://www.policie.cz/clanek/statistika-kriminality-za-rok-2017.aspx>

Příloha č. 3: Demonstrační loutky „Jája a Pája“

Příloha č. 4: Pachatelé pohlavního zneužívání v roce 2017 na území ČR²⁰⁷

²⁰⁷ Statistické přehledy kriminality za rok 2017. *Policie ČR* [online]. 2017 [cit. 25. 3. 2018]. Dostupné z: <http://www.policie.cz/clanek/statistika-kriminality-za-rok-2017.aspx>

Seznam použitých pramenů

Literatura

BLATNÍKOVÁ, Šárka, Petra FARIDOVÁ a Petr ZEMAN. *Násilná sexuální kriminalita - téma pro experty i veřejnost*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2014. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-143-1.

BLATNÍKOVÁ, Šárka. *Pachatelé komerčního sexuálního zneužívání dětí*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2009. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-091-5.

BLATNÍKOVÁ, Šárka, Petra FARIDOVÁ a Petr ZEMAN. *Znásilnění v ČR - trestné činy a odsouzení pachatelé*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2015. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-153-0.

BREZINA, Peter a Antonín LOJEK. *Delikt cizoložství v proměnách času*. Brno: The European Society for History of Law, 2015. Monografie (Key Publishing: European Society for History of Law). ISBN 978-80-7418-241-9.

CARD, Richard. *Sexual offences: the new law*. Bristol: Jordans, 2004. ISBN 0-85308-882-9.

ČÍRTKOVÁ, Ludmila a František ČERVINKA. *Forezní psychologie: psychologie pro soudce, advokáty, státní zástupce, vyšetřovatele, kriminalisty, policisty a pro všechny, kteří se v souvislosti s trestným činem dostanou do kontaktu s policií a soudy*. Praha: Support, 1994.

ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forezní psychologie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2004. Vysokoškolské učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 80-86473-86-4.

ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forenzní psychologie. 2.*, upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-80-7380-213-4.

ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forenzní psychologie. 3.*, upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. ISBN 978-80-7380-461-9.

ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Kriminální psychologie*. Praha: Eurounion, 1998. ISBN 80-85858-70-3.

ČÍRTKOVÁ, Ludmila a Petra VITOUŠOVÁ. *Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů: příručka pro pomáhající profese*. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-2014-2.

DUNOVSKÝ, Jiří. *Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě*. Praha: Grada, 1995. ISBN 80-7169-192-5.

DRAŠTÍK, Antonín. *Trestní zákoník: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-790-4.

FENYK, Jaroslav a kol. *Trestní zákoník a trestní řád: průvodce trestněprávními předpisy a judikaturou*. Praha: Linde, 2010. ISBN 978-80-7201-802-4.

FOREJT, Petr, Petr HABARTA a Lenka TREŠLOVÁ. *Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim: s komentářem*. Praha: Linde, 2012. ISBN 978-80-7201-875-8.

FRANCEK, Jindřich. *Zločin a sex v českých dějinách: manželské spory a sexuální kriminalita v raném novověku*. V Praze: Rybka Publishers, 2000. ISBN 80-86182-29-0.

FRYŠTÁK, Marek. *Trestní právo hmotné: [stav k 1. 1. 2010]*. Vyd. 2., zcela přeprac. a dopl. Ostrava: Key Publishing, 2009. Právo (Key Publishing). ISBN 978-80-7418-040-8.

FRYŠTÁK, Marek. *Trestní právo hmotné*. Ostrava: Key Publishing, 2015. Právo (Key Publishing). ISBN 978-80-7418-225-9.

GŘIVNA, Tomáš, Miroslav SCHEINOST a Ivana ZOUBKOVÁ. *Kriminologie*. 4., aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014. ISBN 978-80-7478-614-3.

HANUŠOVÁ, Jaroslava. *Sexuální zneužívání*. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí, 2006. ISBN 80-86991-64-4.

HENDRYCH, Dušan. *Právní slovník*. 3., podstatně rozš. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2009. Beckovy odborné slovníky. ISBN 978-80-7400-059-1.

HOUBOVÁ, Drahomíra. *Psychologie pro právníky*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. ISBN 978-80-7380-100-7.

CHMELÍK, Jan. *Mravnost, pornografie a mravnostní kriminalita*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-739-6.

CHROMÝ, Jakub. *Kriminalita páchaná na mládeži: aktuální jevy a nová právní úprava v České republice*. Praha: Linde, 2010. ISBN 978-80-7201-825-3.

JELÍNEK, Jiří. *Zákon o obětech trestných činů: komentář s judikaturou*. Praha: Leges, 2013. Komentátor. ISBN 978-80-87576-49-6.

JELÍNEK, Jiří, Petra FARIDOVÁ a Petr ZEMAN. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 4. vyd. Praha: Leges, 2014. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-044-4.

JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 6. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2017. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-236-3.

JELÍNEK, Jiří, Petra FARIDOVÁ a Petr ZEMAN. *Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou*. 4. vyd. Praha: Leges, 2009. Glosátor. ISBN 978-80-87576-69-4.

JELÍNEK, Jiří a Tomáš GRIVNA. *Poškozený a oběť trestného činu z trestněprávního a kriminologického pohledu*. Praha: Leges, 2012. Teoretik. ISBN 978-80-87576-39-7.

JELÍNEK, Jiří, Tomáš GRIVNA, Pavel ŠÁMAL a Rudolf VOKOUN. *Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou*. 7. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2017. Glosátor. ISBN 978-80-7502-230-1.

KOVÁŘ, Petr. *Sexuální agrese: znásilnění z pohledu medicíny a práva*. Praha: Maxdorf, c2008. Jessenius. ISBN 978-80-7345-161-5.

KRATOCHVÍL, Vladimír. *Trestní právo hmotné: obecná část*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Beckovy právnické učebnice. ISBN 978-80-7179-082-2.

MADAR, Zdeněk. *Slovník českého práva*. 3. rozš. a podstatně přeprac. vyd. Praha: Linde, 2002. ISBN 80-7201-377-7.

MITLÖHNER, Miroslav. *Erotika a paragrafy*. Praha: Grada, 1999. Právo pro každého (Grada). ISBN 80-7169-691-9.

NOVOTNÝ František a kolektiv. *Trestní zákoník 2010: stav k 1. 4. 2010 : komentář, judikatura, důvodová zpráva*. Praha: Eurounion, 2010. ISBN 9788073170844.

NOVOTNÝ, Oto, Tomáš GRIVNA, Pavel ŠÁMAL a Rudolf VOKOUN. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 6. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012. Student (Leges). ISBN 978-80-7357-509-0.

ROOK, Peter F. G. A Robert WARD. *Rook & Ward on sexual offences: law and practice*. 3rd ed. London: Sweet & Maxwell, 2004. ISBN 0-421-852003.

SALÁK, Pavel a Jaromír TAUCHEN, ed. *Československé trestní právo v proměnách věků: (sborník příspěvků)*. Brno: Masarykova univerzita, 2009. ISBN 978-80-210-5086-0.

SCHELLE, Karel a Jaromír TAUCHEN. *Sexuální trestné činy včera a dnes*. Ostrava: Key Publishing, 2014. Monografie (Key Publishing: European Society for History of Law). ISBN 978-80-7418-213-6.

ŠÁMAL, Pavel, Petra FARIDOVÁ a Petr ZEMAN. *Trestní právo hmotné*. 7., přeprac. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7478-616-7.

ŠÁMAL, Pavel, Oto NOVOTNÝ, Tomáš GŘIVNA, Jiří HERCZEG, Marie VANDUCHOVÁ a Rudolf VOKOUN. *Trestní právo hmotné*. 8., přepracované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7552-358-7.

ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5.

ŠPECIÁNOVÁ, Šárka, Tomáš GŘIVNA a Petr ZEMAN. *Ochrana týraného a zneužívaného dítěte: s poznámkami a judikaturou*. 5., jubilejní, zcela přeprac. vyd. Praha: Linde, 2003. Glosátor. ISBN 80-861-3144-0.

SVATOŠ, Roman. *Kriminologie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012. Vysokoškolské učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-389-6.

VÁLKOVÁ, Helena a Josef KUČHTA. *Základy kriminologie a trestní politiky*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 978-80-7400-429-2.

VANDUCHOVÁ, Marie a Tomáš GŘIVNA, ed. *Pocta Otovi Novotnému k 80. narozeninám*. Praha: ASPI, 2008. ISBN 978-80-7357-365-2.

VANÍČKOVÁ, Eva a Martin KLOUBEK. *Komerční sexuální zneužívání dětí: manuál pro lékaře*. Praha: Česká společnost na ochranu dětí, 2006. ISBN 80-239-6471-2.

VANÍČKOVÁ, Eva. *Sexuální násilí na dětech: výskyt, podoby, diagnostika, terapie, prevence*. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-286-6.

VANÍČKOVÁ, Eva, Zuzana HADJ-MOUSSOVÁ a Kamil PROVAZNÍK. *Sexuální zneužívání dětí*. Praha: Karolinum, 1997. ISBN 80-7184-479-9.

VANTUCH, Pavel. *Trestní zákoník s komentářem*. Olomouc: ANAG, 2011. Právo (ANAG). ISBN 978-80-7263-677-8.

VLČEK, Eduard. *Dějiny trestního práva v českých zemích a v Československu*. 3., nezměn. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2006. ISBN 80-210-4056-4.

VOLFOVÁ, Iva, Zdeňka KOZÁKOVÁ a Miloš VELEMÍNSKÝ. *Prevence sexuálního zneužívání dětí a adolescentů se specifickými potřebami*. Praha: Triton, 2008. ISBN 978-80-7387-129-1.

WEISS, Petr. *Sexuální deviace: klasifikace, diagnostika, léčba*. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-634-9.

WEISS, Petr. *Sexuologie*. Praha: Grada, 2010. ISBN 9788024724928.

WEISS, Petr. *Sexuální zneužívání dětí*. Praha: Grada, 2005. Psyché (Grada). ISBN 80-247-0929-5.

WEISS, Petr. *Sexuální zneužívání - pachatelé a oběti*. Praha: Grada, 2000. Psyché (Grada). ISBN 80-7169-795-8.

Periodika

BLATNÍKOVÁ, Šárka. Pachatelé komerčního sexuálního zneužívání dětí v ČR – informace z výzkumu. *Trestněprávní revue* 11/2010, Praha C. H. Beck, ISSN 1213-5313.

GŘIVNA, Tomáš. Trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti v novém trestním zákoníku. *Bulletin advokacie* [online]. 2009, 22. 10. 2009, č. 10. Dostupné z: https://www.cak.cz/assets/files/2678/BA_10_2009_web.pdf

HANUŠOVÁ, Jaroslava. Sexuální zneužívání dětí - příznaky a následky. *Právo a rodina*. 2006, roč. 8, č. 5.

CHMELÍK, Jan. Otázky spojené s mravnostní trestnou činností - I. část. *Právní prostor* [online]. 13. 6. 2014. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/trestni-pravo/otazky-spojene-s-mravnostni-trestnou-cinnosti-i-cas>

CHROMÝ, Jakub. Trestněprávní ochrana mládeže v České republice - vybraná teoretická východiska. *Státní zastupitelství*, 2008, roč. 2008, č. 5, s. 27 - 36. ISSN 1214-3758.

SAKAŘ, Petr. Sexuální reviktimizace. *Česká a slovenská psychiatrie*. Brno, 2007, roč. 103, ISSN 1212-0383.

VANTUCH, Pavel. K trestným činům proti rodině a dětem v novém trestním zákoníku. *Právní rádce* [online]. 23. 2. 2011, č. 2. Dostupné z: <https://pravniradce.ihned.cz/c1-50634850-k-trestnym-cinum-proti-rodine-a-detem-v-novem-trestnim-zakoniku>

VICHEREK, Roman. Oběti trestných činů a jejich práva. *Epravo.cz* [online]. 26. 11. 2013. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/obeti-trestnych-cinu-a-jejich-prava-92945.html>

VIZINGER, Radek. Svoboda pohlavního života a role trestního práva. *Trestní právo*. Wolters Kluwer, 2007, roč. 11, č. 6, s. 19.

Internetové zdroje

Dětské krizové centrum [online] 2015. Dostupné z: <http://www.ditekrize.cz/o-nas#kdo-jsme>

Home Office. *Setting the boundaries : Reforming the law on sex offences* [online]. Vol. I. July 2000. Dostupný z www: <
<http://webarchive.nationalarchives.gov.uk/+http://www.homeoffice.gov.uk/documents/vol1main.pdf?view=Binary> >.

Mapa kriminality. *Mapakriminality.cz* [online]. Dostupné z:
<http://www.mapakriminality.cz/#tabulky>

Obchod s lidmi - Popis situace v obchodu s lidmi. *Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. 2018. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/obchod-s-lidmi-popis-situace-v-obchodu-s-lidmi-979350.aspx>

Ochrana dětí. *Nejvyšší státní zastupitelství České republiky* [online]. Dostupné z: <http://www.nsz.cz/index.php/cs/ohroene-osoby-a-pokozeni/ochrana-deti>

Statistické přehledy kriminality za rok 2017. *Policie ČR* [online]. 2017 [cit. 25. 3. 2018]. Dostupné z: <http://www.policie.cz/clanek/statistika-kriminality-za-rok-2017.aspx>

Statistika: V Česku přibývá oznámených případů znásilnění. *České noviny* [online]. 2017. Dostupné z: <http://www.ceskenoviny.cz/zpravy/statistika-v-cesku-pribyva-oznamenych-pripadu-znasilneni/1453237>

Zákon č. 117/1852 ř. z., o zločinech, přečinech a přestupcích, ve znění předpisů jej měnících a doplňujících ke dni 1. 1. 1927 [online]. Dostupné zde: <https://www.epravo.cz/vyhledavani-aspi/?Id=17&Section=1&IdPara=1&ParaC=2>

Právní předpisy

Úmluva o právech dítěte a související dokumenty. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR, 2016. ISBN 978-80-7421-120-1.

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dítěte, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 251/2016 Sb., o některých přestupcích, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 86/1950 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 373/2011 Sb., o specifických zdravotních službách, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů.

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/92/EU ze dne 13. prosince 2011 o boji proti pohlavnímu zneužívání a pohlavnímu vykořisťování dětí a proti dětské pornografii, kterou se nahrazuje rámcové rozhodnutí Rady 2004/68/SVV. *EUR-lex.europa.eu* [online] 17. 12. 2011. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legalcontent/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:32011L0093&from=CS>

Children and Young Persons Act 1933, 50 s.

Judikatura

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 17. 10. 2002 sp. zn. 5 Tdo 775/2002. In ASPI

Rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 14. září 1983, sp. zn. 1 T 12/83.

Rozsudek Nejvyššího soudu Rt 17/82 Tpjf 158/80

Rozsudek Nejvyššího soudu č. 63/78

Rozsudek č. 2 T 207/2009 - 170

Rozsudek Nejvyššího soudu 11 Tdo 1302/2014 ze dne 8. 1. 2015

Rozhodnutí Městského soudu v Praze ze dne 22. 1. 2013, sp. zn. 49 T 14/2012

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 11. 4. 2013 sp. zn. 2 To 12/2013. Nejvyšší soud [online].

Rozhodnutí Nejvyššího soudu č. 31/1964, 17/1982 S. rozh. tr.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 8. 1. 2015 sp. zn. 11 Tdo 1302/2014. *Nejvyšší soud* [online]. 2010.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. března 2012, sp. zn. 5 Tdo 160/2012.

Rozhodnutí Krajského soudu v Českých Budějovicích, č. 22/1995 Sb.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. R 11/1978.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 55/1975 a usnesení sp. zn. 20/13

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 12. 2004, sp. zn. 7 Tdo 1077/2004.

Rozhodnutí Obvodního soudu pro Prahu 2 ze dne 24. 5. 2017, sp. zn. 9T 175/2017

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 19. 10. 1979, sp. zn. 1 Tz 51/79.

Rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 23. 3. 2011, sp. zn. 5To 63/2011.

Tyrrell (1894) 1 QB 710, CCR.